

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Η Ανεργία στην Ελληνική Οικονομία»

Ιωάννης Οικονόμου

Αριθμός Μητρ. emba1647

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ. Βικτωρία Πέκκα - Οικονόμου

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη : Ε-MBA» με τίτλο

Η Ανεργία στην Ελληνική Οικονομία

.....
έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/ τριας Ιωάννης.....

Όνοματεπώνυμο Ιωάννης Οικονόμου.....

Ημερομηνία 27/11/2018.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Η Ανεργία στην Ελληνική Οικονομία»

Ιωάννης Οικονόμου

Αριθμός Μητρ. emba1647

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ. Βικτωρία Πέκκα - Οικονόμου

Εγκρίθηκε από τριμελή επιτροπή:

Βικτωρία Πέκκα - Οικονόμου

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πειραιώς

Ιωάννης Σώρρος

Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Μάρκος Τσόγκας

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς

Πειραιάς, Νοέμβριος 2018

©2018, Πανεπιστήμιο Πειραιώς. All rights reserved

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πειραιά.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στην καθηγήτριά κυρία Βικτώρια Πέκκα – Οικονόμου, για την αποδοχή μου στην διπλωματική εργασία, τις συμβουλές της, την καθοδήγησή της, και το ενδιαφέρον που μου προσέφερε σε όλη τη διάρκεια της εργασίας μου απο την αρχή της μέχρι την εκπόνησή της.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά φιλικά μου πρόσωπα και ιδιαίτερα την Ιωάννα για την παροχή στοιχείων και πρόσθετης βιβλιογραφίας καθώς και για την στήριξη που μου προσέφεραν.

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να εξετασθεί η ανεργία που αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που απασχολεί και απασχόλησε καθόλη την διάρκεια της ιστορίας την Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο. Η ανάλυση και η εμβάθυνση στο φαινόμενο αυτό γίνεται με την παράθεση μιας σύντομης ιστορικής αναδρομής με αναφορά σε ορισμούς, έννοιες και κατηγορίες της ανεργίας. Γίνεται ποσοτική ανάλυση δεδομένων και για να καταλήξουμε σε συμπεράσματα.

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια, αρχικά στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρουμε τους κύριους ορισμούς της ανεργίας, τα είδη της ανεργίας ξεχωριστά καθώς και στις διαφορετικές πηγές που μπορεί να προέρχεται. Έπειτα αναφέρουμε τα αίτια της ανεργίας που προκάλεσαν αλματώδης αύξηση των ποσοστών της σε όλο τον κόσμο και για την Ελλάδα περιγράφουμε τις επιπτώσεις που προκλήθηκαν όπως: την υλική αποστέρηση, την αύξηση της εγκληματικότητας, την αύξηση της φτώχειας και την κλιμακωτή άνοδο της μετανάστευσης προς το εξωτερικό. Στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί η ερμηνεία της σχέσης του πληθωρισμού με την ανεργία και η πορεία τους στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες κάνοντας ξεχωριστή αναφορά στην Ελλάδα. Ο πληθωρισμός και η ανεργία εξετάζονται ακόμη περισσότερο με την καμπύλη Philips σε μακροχρόνια και βραχυχρόνια περίοδο.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η πορεία και η εξέλιξη της ανεργίας στην ελληνική αγορά εργασίας παρέχοντας στοιχεία και δεδομένα για 1) τον αριθμό του εργατικού δυναμικού και των ανέργων 2) το φύλο, 3) τις γεωγραφικές περιοχές, 4) την ηλικία, 5) χρονική διάρκεια, 6) το βαθμό αστικότητας, και 7) το μορφωτικό επίπεδο. Στην συνέχεια στο τέταρτο κεφάλαιο έχουμε την καταγραφή δεδομένων για το πως λειτουργεί ο ΟΑΕΔ καταγράφοντας α) ανέργους, β) άτομα που λαμβάνουν το μηνιαίο επίδομα ανεργίας και γ) τα κριτήρια λήψης επιδόματος. Έπειτα, γίνεται αναφορά στη διαμόρφωση και εξέλιξη του πραγματικού μέσου μισθού στην Ελλάδα πραγματοποιώντας την ανάλογη σύγκριση με χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διατυπώνονται οι διαφορές που προκύπτουν. Επίσης γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του δανικού εργασιακού μοντέλου και σε σχέση με το Ελληνικό για να διαπιστωθεί πως λειτουργούν και σε τι διαφέρουν δεδομένης της αντίθετης πορείας τους. Στο τέλος της ενότητας έχουμε την σύγκριση της Ελλάδας και της Ιρλανδίας σχετικά με την πορεία της μεταβολής του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ τους, του ρυθμού μεταβολής στα επίπεδα των τιμών και μισθών (πληθωρισμός) και φυσικά στα επίπεδα της ανεργίας. Η σύγκριση πραγματοποιήθηκε καθώς πρόκειται για δύο χώρες

που είχαν αρχικά ίδια προβλήματα ανάπτυξης και ανεργίας ακολούθησαν όμως διαφορετικές πορείες.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο έχουμε την ανάλυση του φαινομένου της υστέρησης της ανεργίας όπου οι αιτίες του κατηγοριοποιούνται σε α) υστέρηση και επενδύσεις β) υστέρηση της ισχύς των εργαζομένων και γ) υστέρηση και μακροχρόνια ανεργία. Τέλος, ακολουθεί αναφορά και ανάλυση των τρόπων αντιμετώπισης για το πρόβλημα της ανεργίας στην ελληνική επικράτεια.

Λέξεις Κλειδιά: ανεργία, πληθωρισμός, εργατικό δυναμικό, μισθός

Abstract

The purpose of this paper is to examine and analyse the unemployment which is one of the most significant social and economic problem, causing many difficulties through the world history and greek history of the economy. The analysis and the deeping of this phenomenon is carried out by a brief apposition and historical retrospective with reference to definitions, concepts and categories of unemployment. Moreover, examined quantitative data and informations so as to result useful conclusions.

The diploma thesis consists of five chapters, initially in the first chapter is referred to the main definitions of unemployment, types and categories, as well as in th different sources that may derive from. Afterwards, analyzing the causes of unemployment which create more and more booming unemployment rates worldwide and specifically in Greece. Discribed the the repercussions of unemployment such as: material deprevation, criminality, poverty and the gradual increase of immigration. In the second chapter, follows the interpretation of inflations and quoted the strong relationship with the unemployment, provided a brife course in the advanced economies and in the developing economies. What's more, inflation and unemployment are examined in more detail with the assistance of the curve of A.W Phillips in long-term and short-term period.

In the third chapter is presented the evolution of unemployment in the national level (greek economy and labor market), provided informations and data for the following: 1) the number of the workforce and the rates of unemployment, 2) the gender, 3) geographical areas, 4) the age, 5) the duration (long-term, short-term unemployment), 6) the urbanity and 7) the educational level. Furthermore, in the fourth chapter, are recorded data on current employees by counting a) the unemployment b) the number of persons receiving a monthly allowance and c) the criteria needed in order to be a person able to get the allowance. Then, there is quotation for the evolution of the average wages in Greece and carried out a comparison with the corresponding wages in the European Union. In the end of the chapter there are two more comparisons: a) the course of unemployment, inflation and GDP between Ireland and Greece and b) comparison of danish working model with the greek so as to stress the discrepancies.

Finally in the fifth chapter, there is the explanation and the analysis of the hysteresis and persistence unemployment, and the resources of this phenomenon such as: a) hysteresis and investments, b) hysteresis and the might of workers and c) hysteresis and long-term unemployment. In the end, follows an extended reference in the ways to encounter and limit the unemployment in greek economy.

Key Words: unemployment, inflation, workforce, wage

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1	15
1.1 Εισαγωγή	15
1.2 Ορισμός της Ανεργίας	20
1.3 Μέτρηση της Ανεργίας	22
1.4 Κατηγορίες της Ανεργίας	26
1.4.1 Ανεργία Τριβής	26
1.4.2 Διαρθρωτική Ανεργία	28
1.4.3 Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης (Κυκλική Ανεργία)	30
1.4.4 Τεχνολογική Ανεργία	32
1.4.5 Εποχιακή Ανεργία	33
1.4.6 Καλυμμένη Ανεργία	34
1.5 Το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας	34
1.6 Θεωρίες της Ανεργίας	37
1.6.1 Κλασική Ανεργία (Φιλελεύθερη θεώρηση)	38
1.6.2 Κεϋνσιανή Ανεργία (Παρεμβατική θεώρηση)	39
1.6.3 Μαρξιστική Προσέγγιση	40
1.7 Αίτια της Ανεργίας	41
1.7.1 Αίτια Ανεργίας Λόγω Παγκόσμιας Υφεσης	41
1.7.2 Αίτια Ανεργίας Λόγω Επιτοκίων	45
1.7.3 Αίτια Ανεργίας Λόγω Έλλειψης Επενδύσεων	45
1.7.4 Αίτια Ανεργίας Λόγω Ανεργίας Τριβής	46
1.7.5 Αίτια Ανεργίας Λόγω Τεχνολογικών Αλλαγών	46
1.8 Συνέπειες της Ανεργίας	47
1.8.1 Αύξηση του Ποσοστού της Φτώχειας	47
1.8.2 Αύξηση του Ποσοστού της Κοινωνικού Αποκλεισμού	48
1.8.3 Οικονομική Στενότητα και Υλική Αποστέρηση	49
1.8.4 Αύξηση των Επιπέδων Εγκληματικότητας και Βίας	51
1.8.5 Αύξηση Αριθμού Εξερχομένων Μεταναστών	52
Βιβλιογραφία	54
Κεφάλαιο 2	56
2.1 Πληθωρισμός και Ανεργία	56
2.2 Θεωρίες για τα Αίτια του Πληθωρισμού	60
2.2.1 Πληθωρισμός ζήτησης	61
2.2.2 Πληθωρισμός Κόστους	62

2.2.3 Διαρθρωτικός Πληθωρισμός.....	63
2.3 Καμπύλη Phillips	64
2.3.1 Βραχυχρόνια Καμπύλη Phillips.....	65
2.3.2 Μακροχρόνια Καμπύλη Phillips	66
2.4 Πληθωρισμός και Ανεργία στην Μετά τον Κέϋνση Εποχή	67
Βιβλιογραφία	70
Κεφάλαιο 3.....	71
3.1 Η Πορεία της Ανεργίας στην Ελλάδα	71
3.2 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Φύλο	74
3.3 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Γεωγραφική Περιοχή	78
3.4 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Βαθμό Αστικότητας	81
3.5 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικία	85
3.6 Η Ανεργία στην Ελλάδά και το Επίπεδο Εκπαίδευσης	88
3.7 Η Ανεργία στην Ελλάδά Ανά Διάρκεια Χρόνου	94
Βιβλιογραφία	98
Κεφάλαιο 4	99
4.1 Ανεργία και Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα	99
4.2 Η Πορεία της Ανεργίας στην Ελλάδα με βάση ΕΡΓΑΝΗ και ΟΑΕΔ και Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας το 2017	103
4.3 Κατώτατοι Μισθοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Επίπεδο Αμοιβών στον Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα	108
4.4 Πορεία Ανεργίας, Πληθωρισμού και ΑΕΠ Μεταξύ Ελλάδας και Ιρλανδίας .	114
4.5 Σύγκριση Μεταξύ Ελληνικού Εργασιακού Μοντέλου και Δανικού Εργασιακού Μοντέλου	119
Βιβλιογραφία	124
Κεφάλαιο 5.....	125
5.1 Υστέρηση και Έμμονη Ανεργία.....	125
5.1.1 Υστέρηση και Ισχύς των Εργαζομένων	126
5.1.2 Υστέρηση και Μακροχρόνια Ανεργία	126
5.1.3 Υστέρηση και Επενδύσεις	128
5.2 Τρόποι Αντιμετώπισης της Ανεργίας.....	129
5.2.1 Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας Μέσω της Παραγωγικότητας	129
5.2.2 Εισροή Επενδύσεων στην Ελληνική Αγορά	131
5.2.3 Φορολογικά Κίνητρα	135
5.2.4 Εφαρμογή Ενεργητικών Πολιτικών Εργασίας	139
5.3 Επίλογος – Συμπεράσματα	140
Βιβλιογραφία	144

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1.1 Αύξηση Πραγματικού ΑΕΠ % και Ποσοστά Ανεργίας % στην Ελληνική Οικονομία.....	44
Πίνακας 1.2 Εξερχόμενη Μετανάστευση Ελληνικού Πληθυσμού 2009-2013	52
Πίνακας 2.1 Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού 2000-2007.....	57
Πίνακας 2.2 Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού 2008-2015.....	58
Πίνακας 2.3 Μέσος Όρος Ανεργίας % και Αύξησης % Πληθωρισμού για Χώρες της ΕΕ για την Περίοδο 2008-2015.....	59
Πίνακας 3.1 Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα 2006-2011.....	72
Πίνακας 3.2 Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα 2012-2017.....	73
Πίνακας 3.3 Ανεργία Ανά Φύλο στην Ελλάδα 2008-2012	75
Πίνακας 3.4 Ανεργία Ανά Φύλο στην Ελλάδα 2012-2017	75
Πίνακας 3.5 Ανεργία στους Άντρες στην Ελλάδα Ανά Ηλικία για το 2017	77
Πίνακας 3.6 Ανεργία στις Γυναίκες στην Ελλάδα Ανά Ηλικία για το 2017	77
Πίνακας 3.7 Ανεργία Ανά Περιοχή στην Ελλάδα 2012-2017	78
Πίνακας 3.8 Μέσος Όρος Ανεργίας στην Ελλάδα Ανά Περιοχή 2012-2017.....	79
Πίνακας 3.9 Ανεργία στις Αστικές Περιοχές 2008-2012	82
Πίνακας 3.10 Ανεργία στις Ημιαστικές Περιοχές 2008-2012	82
Πίνακας 3.11 Ανεργία στις Αγροτικές Περιοχές 2008-2012.....	82
Πίνακας 3.12 Ανεργία στις Αστικές Περιοχές 2013-2017	83
Πίνακας 3.13 Ανεργία στις Ημιαστικές Περιοχές 2013-2017	83
Πίνακας 3.14 Ανεργία στις Αγροτικές Περιοχές 2013-2017.....	84
Πίνακας 3.15 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικιακό Εύρος 2008-2012.....	85
Πίνακας 3.16 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικιακό Εύρος 2013-2017.....	86
Πίνακας 3.17 Μορφωτικό Επίπεδο στην Ελλάδα (4 ^ο Τρίμηνο 2017).....	90
Πίνακας 3.18 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2013	91
Πίνακας 3.19 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2014	92
Πίνακας 3.20 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2015	92
Πίνακας 3.21 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2016	93
Πίνακας 3.22 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2017	93
Πίνακας 3.23 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας στην Ελλάδα 2008-2012	95
Πίνακας 3.24 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας στην Ελλάδα 2013-2017	96
Πίνακας 4.1 Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα 2008-2012	100
Πίνακας 4.2 Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα 2013-2017	100
Πίνακας 4.3 Επαγγέλματα με τον Μεγαλύτερο Αριθμό Εργαζομένων Μερικής Απασχόλησης στην Ελλάδα για το 2017	101

Πίνακας 4.4 Επαγγέλματα με τον Μεγαλύτερο Αριθμό Εργαζομένων Προσωρινής Απασχόλησης στην Ελλάδα για το 2017	102
Πίνακας 4.5 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας και Επιδότησής της στην Ελλάδα 2013-2017	103
Πίνακας 4.6 Μορφή Απασχόλησης και Προσλήψεις στην Ελλάδα 2013-2017	107
Πίνακας 4.7 Σύγκριση Δανικού-Ελληνικού Εργασιακού-Κοινωνικού Μοντέλου...	123
Πίνακας 5.1 Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων 2008-2012.....	133
Πίνακας 5.2 Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων 2013-2017	134

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1 Παγκόσμιος Ρυθμός Αύξησης % του ΑΕΠ.....	43
Διάγραμμα 1.2 Ρυθμός Αύξησης % Πραγματικού ΑΕΠ και Ποσοστά % Ανεργίας στην Ελλάδα για τα έτη 2005-2017	45
Διάγραμμα 1.3 Εξέλιξη Ποσοστού Φτώχειας στην Ελλάδα σε Σύγκριση με το Ποσοστό % της Ανεργίας	48
Διάγραμμα 1.4 Εξέλιξη Ποσοστού % Ανεργίας και Ποσοστού % Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλισμού στην Ελλάδα.....	49
Διάγραμμα 1.5 Ποσοστό % Πληθυσμού στην Ελλάδα που δεν Καταφέρνει να Καλύψει Βασικές Ανάγκες	50
Διάγραμμα 1.6 Στοιχεία Εγκληματικότητας στην Ελλάδα για το 2009 και 2015.....	51
Διάγραμμα 2.1 Ποσοστό % Ανεργία και Ρυθμός Αύξησης % Πραγματικού Πληθωρισμού στην Ελλάδα 2008-2015.....	60
Διάγραμμα 3.1 Απασχολούμενοι και Άνεργοι στην Ελλάδα 2008-2012	72
Διάγραμμα 3.2 Απασχολούμενοι και Άνεργοι στην Ελλάδα 2013-2017	73
Διάγραμμα 3.3 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Φύλο 2008-2017.....	75
Διάγραμμα 3.4 Σύγκριση Μέσου Όρου Ανεργίας με τα Ποσοστά % Ανεργίας Ανά Γεωγραφική Περιοχή στην Ελλάδα 2012-2017	79
Διάγραμμα 3.5 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Ηλικία και Επικράτειας στην Ελλάδα 2008-2012.....	87
Διάγραμμα 3.6 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Ηλικία και Επικράτειας στην Ελλάδα 2013-2017.....	87
Διάγραμμα 3.7 Μορφωτικό Επίπεδο στην Ελλάδα (4 ^ο Τρίμηνο 2017)	90
Διάγραμμα 3.8 Ποσοστό % Μέσου Όρου Ανεργίας στην Ελλάδα Ανάλογα το Επίπεδο Εκπαίδευσης για την περίοδο 2013-2017	94
Διάγραμμα 3.9 Μέσος Όρος Διάρκειας Ανεργίας 2008-2012	97
Διάγραμμα 3.10 Μέσος Όρος Διάρκειας Ανεργίας 2013-2017	97
Διάγραμμα 4.1 Ποσοστό % Άνεργων Επιδοτούμενων 2013-2017	105
Διάγραμμα 4.2 Ποσοστό % Προσλήψεων (Μορφή Απασχόλησης) 2013-2017...	107
Διάγραμμα 4.3 Κατώτατος Μισθός στην ΕΕ για το 2017.....	109
Διάγραμμα 4.4 Τμηματοποίηση Εργαζομένων Ιδιωτικού Τομέα σε Ποσοστό % Σύμφωνα με το Εύρος των Καθαρών Μηνιαίων Αποδοχών	111
Διάγραμμα 4.5 Μηνιαίες Απολαβές σε Ποσοστό % Εργαζομένων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για το 2017 στην Ελλάδα.....	113
Διάγραμμα 4.6 Ρυθμός Αύξησης % ΑΕΠ Ελλάδας και Ιρλανδίας 2008-2012.....	115
Διάγραμμα 4.7 Ρυθμός Αύξησης % ΑΕΠ Ελλάδας και Ιρλανδίας 2013-2017.....	116
Διάγραμμα 4.8 Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού Ελλάδας και Ιρλανδίας 2008-2012.....	117
Διάγραμμα 4.9 Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού Ελλάδας και Ιρλανδίας 2013-2017.....	117

Διάγραμμα 4.10 Ποσοστό % Ανεργίας σε Ελλάδα και Ιρλανδία 2008-2012	118
Διάγραμμα 4.11 Ποσοστό % Ανεργίας σε Ελλάδα και Ιρλανδία 2013-2017	119
Διάγραμμα 5.1 Εταιρικός Φορολογικός Συντελεστής στην ΕΕ για το 2016	136
Διάγραμμα 5.2 Ονομαστικός Εταιρικός Φορολογικός Συντελεστής Εισοδήματος στην ΕΕ για το 2016	138

Κεφάλαιο 1

1.1 Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι δεκάδες προβλήματα απασχολούν τις σύγχρονες οικονομίες της αγοράς, ένα από τα προβλήματα που δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες και απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή είναι η ανεργία. Κάθε οργανωμένη οικονομία και κοινωνία για να εξασφαλίσει τις καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων που την αποτελούν οφείλει να παρέχει ικανότητα εργασίας προς αυτούς, επομένως και θέσεις εργασίας που να ανταποκρίνονται μισθολογικά στις ανάλογες απαιτήσεις απαιτήσεις

Το φαινόμενο της ανεργίας μπορεί να θεωρηθεί είτε ως ένα αποτέλεσμα μιας μεγάλης οικονομικής ύφεσης είτε ως μια παροδική έξαρση. Έρευνες και αναλύσεις κάνουν μια απόπειρα να απαντήσουν σε διαφορετικά πεδία προβλημάτων και μπορούν να χωριστούν σε α) μακροοικονομικό πρόβλημα, β) κοινωνική πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου της ανεργίας και γ) θέματα που προκαλούνται στην αγορά εργασίας από την συνεχόμενα ανοδική πορεία της ανεργίας.¹

Στο μακροοικονομικό πρόβλημα, σε μια οικονομία η παραγωγή αγαθών και προϊόντων είναι αρκετά μικρότερη σε σχέση με τις πραγματικές της ή της προηγούμενες καταγεγραμμένες δυνατότητές της. Με τη σειρά της μια αδύναμη παραγωγική διαδικασία απαιτεί λιγότερο εργατικό δυναμικό και έτσι οδηγούμαστε σε υψηλά ποσοστά ανεργίας. Στις σύγχρονες ερμηνείες της νέο-κλασικής θεωρίας οι πραγματικές αιτίες της ανεργίας εξετάζονται και προσδιορίζονται από τις προθέσεις των ατόμων για εργασία (ακούσια ή εκούσια ανεργία).²

Ένα ακόμη πρόβλημα όπως αναφέραμε ως άνω είναι εκείνο της εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής σχετικά με την αντιμετώπιση της ανεργίας, όπου πρέπει να κατανοηθεί ότι η ανεργία δεν αποτελεί μόνο ένα απλό οικονομικό παράγοντα. Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να λαμβάνονται υπόψη σκέψεις και συναισθήματα που δημιουργούνται στα άνεργα άτομα που δεν μπορούν να καταγραφούν μόνο ως ψυχρά νούμερα ποσοστών και στατιστικών. Είναι λογικό ότι σε περιόδους παρατεταμένης ύφεσης και ανεργίας να δημιουργούνται πολλά ερωτήματα που απασχολούν αναλυτές και κρατικούς φορείς όπως: Πως εξασφαλίζονται οι στοιχειώδης οικονομικοί πόροι για τους μακροχρόνια ανέργους; Ποίες οι συνέπειες που επιβαρύνουν ένα κράτος όταν έχει να αντιμετωπίσει υψηλή ανεργία; Υπάρχει άνθηση της παραοικονομίας και των άνομων δραστηριοτήτων; Πόσο πιθανό είναι να δημιουργηθούν ψυχολογικά προβλήματα και

¹ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 38

² Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 39

αισθήματα κοινωνικού αποκλεισμού; Πόσο επηρεάζει η μακροχρόνια ανεργία όχι μόνο το εργατικό δυναμικό αλλά και τις επιχειρήσεις;³

Τέλος, αναδεικνύεται για την ανεργία ένα ακόμη πρόβλημα που συνδέεται με τα θέματα που δημιουργούνται στην αγορά εργασίας και εγείρονται ερωτήματα όπως: Τι αλλαγές έχουν παρατηρηθεί στα μεγέθη του εργατικού δυναμικού, στους μισθούς και στην παραγωγική διαδικασία από την σταθεροποίηση της ανεργίας σε υψηλά ποσοστά; Πόσο και πώς επηρεάστηκαν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, ποια η κρατική πρόνοια και το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού; Πόσο ελαστικές ή ανελαστικές είναι οι πολιτικές απολύσεων και προσλήψεων; Παρατηρούνται συχνά τάσεις για ενέργειες διαμαρτυρίας όπως οι απεργίες; Ποια η πορεία της ποιότητας ζωής των πολιτών σε κατάσταση μακροχρόνιας ανεργίας;⁴

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ανεργία παίζει πολύ σημαντικό ρόλο όταν η κατοχύρωση μιας θέσης εργασίας με την μορφή μισθολογικής ανταμοιβής είναι η κυριότερη πηγή απόκτησης εσόδων (οικονομικοί πόροι) των ατόμων προκειμένου να είναι σε θέση όχι μόνο να ανταποκριθούν στις μεγάλες απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών αλλά και να εξασφαλίσουν την επιβίωσή ενός ατόμου. Αυτό συνεπάγεται ότι το πρόβλημα της ανεργίας από κοινωνικής πλευράς αντικατοπτρίζει και κατά πόσο η αγορά εργασίας έχει την ικανότητα να συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό παροχή χρημάτων και για την επιβίωση του εργατικού δυναμικού και των προστατευόμενων μελών τους αλλά και για την εξέλιξή τους. Επίσης, συμπεραίνουμε ότι η ανεργία απαιτεί μια οικονομία όπου η αγορά της εργασίας έχει κυρίαρχο ρόλο καταμερισμού εργαζομένων στις δραστηριότητες της παραγωγής, θα μπορούσαμε να πούμε από πλευράς οικονομικής άποψης ότι η ανεργία είναι ένα φαινόμενο των κοινωνιών όπου έχει γίνει ένας διαχωρισμός μεταξύ των μέσων παραγωγής και των παραγωγών.⁵

Ανεξάρτητα όμως από οικονομικής άποψης και ερευνητικές διαδικασίες, αυτό που έχει παρατηρηθεί είναι ότι κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής ιστορίας η ανεργία χαρακτηρίζεται από μια αστάθεια με διαρκείς μεταβολές και διακυμάνσεις είτε ανοδικές είτε καθοδικές. Αυτό συνέβαινε και θα συνεχίσει να συμβαίνει όπως δείχνουν τα γεγονότα καθώς υπήρχαν και θα υπάρχουν έντονες διάφορες στις οικονομικές δομές αλλά και ραγδαίες πολιτικές, κοινωνικές και δημοσιονομικές εξελίξεις σε όλες τις χώρες της υφελίου. Για την ορθή κατανόηση των σύγχρονων και νέων εμφανιζόμενων

---

³ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 39

⁴ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 40

⁵ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 41

φαινομένων απαιτείται μια ικανοποιητική σε βάθος μελέτη, αλλά και αντίληψη σχετικών γεγονότων που ήταν ιστορικά επαναλαμβανόμενα.

Οι περισσότερες χώρες του κόσμου είχαν και έχουν αντιμετωπίσει έντονα προβλήματα, είτε πρόκειται για χώρες των αναπτυσσόμενων οικονομιών είτε πρόκειται για χώρες του δυτικού κόσμου. Ειδικά οι χώρες με ανεπτυγμένη οικονομία όπου τα προβλήματα όπως πληθωρισμός, έλλειψη επενδύσεων και κυρίως υψηλά ποσοστά ανεργίας φαινόταν αρχικά ασυνήθιστα προς αυτές, οδήγησαν με τη σειρά τους πέρα από οικονομική ύφεση και σε παγκόσμιους πολέμους. Το μεγαλύτερο παράδειγμα αποτελεί η ύφεση στις ΗΠΑ το 1929 όπου επηρέασε σταδιακά και την Ευρώπη με έξαρση της ανεργίας και έλλειψη πόρων φέρνοντας ως τελικό αποτέλεσμα τον πιο πολύνεκρο πόλεμο στην παγκόσμια ιστορία (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος). Μέτα την ύφεση στις ΗΠΑ στις αρχές του 1930, το 25% του εργατικού δυναμικού της Μεγάλης Βρετανίας (η ισχυρότερη οικονομία για εκείνη την περίοδο στην Ευρώπη) δεν είχε την δυνατότητα να εργασθεί στις επιχειρήσεις.⁶ Τα χρόνια που ακολούθησαν μετά τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου μέχρι και το 1970 έγιναν ενέργειες για αποτελεσματική διαχείριση και έλεγχο της ζήτησης, με διάφορες μορφές πολιτικής κυρίως από μακροοικονομικής πλευράς για τον περιορισμό ή έστω έλεγχο παρόμοιων καταστάσεων. Στις αρχές του 1970 υπήρχαν έντονες τάσης ανόδου στα μισθολογικά επίπεδα και στις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών, με τις κυβερνήσεις να εφαρμόζουν αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα για να σταθεροποιήσουν αρχικά το φαινόμενο αυτό και έπειτα να το περιορίσουν. Οι παρεμβάσεις αυτές και πολιτικές από τους φορείς σταδιακά πέρα από την μείωση των πληθωριστικών τάσεων και τις αλλαγές στη προσφορά και ζήτησης των αγαθών και υπηρεσιών έφερε και με την πάροδο του χρόνου και αύξηση των ποσοστών ανεργίας. Μετά τις αλλαγές που ακολούθησαν και τους ελέγχους, η προσφορά πλέον είχε γίνει το κύριο αίτιο ανεργίας, όπου έπειτα με κατάλληλες και στοχευμένες αλλαγές και την ενίσχυση της σημειώθηκε πτώση των ποσοστών ανεργίας σε ικανοποιητικά νούμερα. Επομένως, η χαμηλή και μειωμένη ζήτηση μέχρι τότε δεν ήταν παράγοντας που καθορίζει και ενίσχυσε τα μεγάλα ποσοστά της ανεργίας.⁷

Στη συνέχεια είχαμε έλεγχο και σταθεροποίηση της ανεργίας ειδικά στον Ευρωπαϊκό χώρο, όπου μετά από μια ύφεση που άρχισε από το 2007 και έπειτα εμφανίστηκαν υψηλά επίπεδα ανεργίας σε αρκετές χώρες-μέλη της Ευρωζώνης όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και Ιρλανδία. Ακόμη και η Γαλλία άγγιξε

---

⁶ Block Fred, (1977) The Origins of International Economic Disorder, Berkely: University of California Press

⁷ Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006) Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα, σελ 230

ποσοστά ανεργίας κοντά στο 10% σύμφωνα με στοιχεία από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Από το 2013 μέχρι και σήμερα τα ποσοστά ανεργίας σε αυτές τις οικονομίες καταγράφουν πτώση όμως συνεχίζουν να έχουν σε κάποιες περιπτώσεις να υπάρχουν διψήφια νούμερα αποτελώντας αφορμές για περεταίρω εξέταση και αντιμετώπιση. Επίσης τα τελευταία έτη, ο ρυθμός πληθωρισμού παρουσιάζεται είτε να ανεβαίνει με αργούς ρυθμούς είτε να είναι μειωμένος στις ανεπτυγμένες οικονομίες και όπως θα δούμε και στη συνέχεια η σχέση πληθωρισμού και ανεργίας είναι αρκετά στενή μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της σύνδεσης είναι η ελληνική οικονομία, η οποία εμφανίζει αντίστροφη σχέση ανάμεσα στα δύο αυτά μεγέθη. Βέβαια δεν είναι μόνο ο πληθωρισμός που επηρεάζει την εξέλιξη και την πορεία της αγοράς εργασίας σε μια χώρα, αλλά εξίσου σημαντικές παράμετροι είναι οι οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές, οι επιλογές και συμπεριφορές των εργατικού δυναμικού τα επίπεδα ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας καθώς και οι μεταβολές της παγκόσμιας οικονομίας. Οι μεταβολές αυτές της παγκόσμιας οικονομίας μπορούν να επηρεάσουν την οικονομία μιας χώρας τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Όταν παρατηρείται αύξηση στα επίπεδα της ανεργίας για το εργατικό δυναμικό, έχει ως επακόλουθο και μία σειρά από συνέπειες, άλλες φορές έντονες και άλλες πιο ήπιες ανάλογα με την αύξηση των ποσοστών της και ανάλογα με το πόσο ισχυρή είναι η οικονομία μέσα στην οποία παρατηρείται η αύξηση της ανεργίας. Δηλαδή, οι συνέπειες αυτές μπορεί να είναι ελεγχόμενες άμεσα, αλλά υπάρχει και κίνδυνος μη αποτελεσματικής καταστολής τους με αποτέλεσμα την εμμονή του φαινομένου. Μερικά από τα επακόλουθα και συνέπειες που έχει η αύξηση της ανεργίας μπορεί να είναι η φτώχεια, η ανισότητα μεταξύ των πολιτών, η άνηση του παραεμπορίου και παράνομων εμπορικών δραστηριοτήτων, η απόκρυψη εισοδήματος, η μείωση της κοινωνικής θέσης και εμφάνιση χρόνιων ψυχολογικών προβλημάτων κυρίως στα επίπεδα της μακροχρόνιας ανεργίας. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να παρουσιαστεί μια αναλυτική εικόνα των τρεχουσών εξελίξεων της ελληνικής αγοράς εργασίας αλλά και των αποτελεσμάτων καθώς και τα αίτια που διαιωνίζουν το πρόβλημα της ανεργίας.

Απο το 2009 μέχρι και το 2017 έχει παρατηρηθεί έντονη επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας που έφερε σαν αποτέλεσμα την συνεχόμενη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, την πτώση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), την μείωση του βασικού κατώτατου μισθού και κυρίως την συνεχόμενη αύξηση των ποσοστών της ανεργίας και ιδιαίτερα των νέων. Από στοιχεία που παρουσιάζονται από την Έρευνα Εργατικού δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), το ποσοστό της ανεργίας το τελευταίο τρίμηνο του 2017 ανήλθε σε 20,2%, με τον αντρικό πληθυσμό να

έχει ποσοστό ανεργίας 16,5% και τον αντίστοιχο γυναικείο να έχει οι 24,9% για το ανάλογο χρονικό διάστημα. Υψηλά ποσοστά ανεργίας επίσης καταγράφονται στους νέους από 15 έως 19 ετών 52,2% και στα άτομα από 20 έως 24 ετών με ποσοστό 38,5%. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι παρουσιάζεται υψηλότερη ανεργία σε κάποιες γεωγραφικές περιοχές της χώρας όπως στη Δυτική Μακεδονία, Ήπειρο και Δυτική Ελλάδα. Αντίθετα, σε Κρήτη, Αιγαίο, Ιόνια Νησιά και Πελοπόννησο, η ανεργία καταγράφει χαμηλότερα ποσοστά.⁸ Παρά το γεγονός ότι η ανεργία μετρά μία μικρή και σταθερή μείωση, κάθε εκτίμηση για αισθητή ανάκαμψη δεν μπορεί να γίνει δεκτή με ασφάλεια λόγω της μη σταθερής και άμεσης βελτίωσης των συνθηκών της μικροοικονομίας δηλαδή, τη μη αύξηση της παραγωγικής διαδικασίας και την απουσία επενδύσεων είτε από επιχειρήσεις του εσωτερικού είτε από του εξωτερικού, παράγοντες δηλαδή που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για τον υψηλό αριθμό ανέργων που ταλαιπωρεί την ελληνική οικονομία.

Τα κύρια στοιχεία που απεικονίζουν και δίνουν εικόνα για την αγορά εργασίας στην ελληνική επικράτεια για το έτος 2017 είναι:

- Θετική εξέλιξη που προκύπτει από τη διαφορά στο ισοζύγιο μισθωτής απασχόλησης.
- Πτώση του αριθμού των ανέργων σε σχέση με το προηγούμενο έτος.
- Μετατροπή και αυξητική τάση μετατροπής συμβάσεων πλήρους απασχόλησης σε μορφές μερικής απασχόλησης.
- Σταθεροποίηση του μέσου μεικτού μισθού στα επίπεδα των 837 Ευρώ.⁹

---

⁸ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 84

⁹ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 77

Σκοπός και Στόχοι της Διατριβής

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναλυθούν και να κατανοηθούν οι μορφές οι κατηγορίες και οι έννοιες της ανεργίας, να καταγραφούν και να κατανοηθούν τα κύρια αίτια και οι επιπτώσεις της ανεργίας και το πώς αυτή εισχωρεί στην οικονομία. Ακόμη, θα γίνει μία σύντομη ανάλυση της σχέσης πληθωρισμού και ανεργίας και το πως συνδέονται διαχρονικά (καμπύλη Philips). Επίσης, θα παρατηρηθούν οι αλλαγές που έχουν επιφέρει τα δημοσιονομικά μέτρα στον τομέα της εργασίας τα τελευταία έτη στην ελληνική οικονομία, στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και στην καθιέρωση των διάφορων μορφών απασχόλησης. Στόχος επίσης είναι να απεικονισθεί η πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα μέσα από μία σειρά ανάλυσης δεδομένων, όπως η ανεργία σύμφωνα με το φύλο, την ηλικία, τη γεωγραφική περιοχή, το βαθμό αστικότητας και την μόρφωση. Θα παρουσιασθεί επιπλέον ο αριθμός καταγεγραμμένων ανέργων στα μητρώα του ΟΑΕΔ και θα αναφερθούν σύντομα πληροφορίες και στοιχεία για το επίδομα ανεργίας. Επιπρόσθετα, θα γίνει μια σύντομη σύγκριση του μορφωτικού επιπέδου, του μισθολογικού επιπέδου με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση και θα συγκριθεί η Ελλάδα με το Δανικό μοντέλο καθώς και η πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα με την Ιρλανδία. Τέλος, θα αναφερθεί το φαινόμενο της υστέρησης της ανεργίας, θα παρουσιαστούν τρόποι αντιμετώπισης της ανεργίας ειδικά για το πρόβλημα που έχει παγιωθεί στην Ελλάδα ταλανίζοντας μεγάλο μέρος του πληθυσμού και θα ακολουθήσει ένα τελικό συμπέρασμα που θα προκύπτει από τις παραπάνω αναλύσεις και αναφορές.

1.2 Ορισμός της Ανεργίας

Πολλοί είναι οι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί για την ανεργία. Ένας αρκετά ακριβής ορισμός είναι αυτός που αναφέρει ότι με τον όρο άνεργος ορίζεται ως το σύνολο των πολιτών που υπάρχουν χωρίς εργασία σε μια οικονομία, είναι διαθέσιμοι και μπορούν να εργαστούν αλλά δεν μπορούν να βρουν εργασία και είναι προς αναζήτηση κάνοντας όλες τις απαραίτητες ενέργειες.¹⁰ Οι άνεργοι διαφέρουν από τους εκτός αγοράς εργασίας στο ότι οι πρώτοι αναζητούν ενεργά και εντατικά να απασχοληθούν, ενώ οι εκτός αγοράς εργασίας είτε δεν έχουν αναζητήσει ποτέ εργασία είτε δεν συνεχίζουν ενεργά την αναζήτηση για ποικίλους λόγους. Επίσης πρέπει να τονισθεί ότι η ανεργία δεν σημαίνει απαραίτητα απουσία εργασίας, αλλά απουσία αμειβόμενης εργασίας για τις υπηρεσίες ή το έργο που προσφέρει ένα άτομο.

---

¹⁰ Bowles Samuel, Edwards Richard, (1996), Κατανοώντας τον Καπιταλισμό, Gutenberg, Αθήνα, σελ 83

Επιπρόσθετα, αξίζει να αναφέρουμε ότι υπάρχει ένα σύνολο μακροχρόνια άνεργου εργατικού δυναμικού που έχουν έναν χαρακτηρισμό αυτό των 'απογητευμένων εργαζομένων. Αυτά τα μακροχρόνια άνεργα άτομα είναι εκείνα όπου μετά από μεγάλης διάρκειας ανεργία και συνάμα μείωση των επαγγελματικών ικανοτήτων τους λόγω των συνεχώς μεταβαλλόμενων εργασιακών απαιτήσεων, έχουν αποκαρδιωθεί και έχουν κάνει παύση οποιαδήποτε ενέργειας και δραστηριότητας για την εξεύρεση δουλειάς.¹¹ Επίσης, ένας πρόσθετος όρος είναι αυτός της 'κλασικής ανεργίας' όπου είναι η ανεργία που καταγράφεται είναι όταν τα επίπεδα των ημερομίσθιων διατηρούνται πάνω από το επίπεδο της προσφοράς της εργασίας από τις επιχειρήσεις. Αυτό μπορεί να προκύψει είτε από κοινωνικούς λόγους και παράγοντες είτε από θεσμικούς λόγους και μεταβολές. Στη συνέχεια έχουμε μια κοινωνική αναγνώριση της ανεργίας και για αυτό ακριβώς το λόγο για την προστασία δηλαδή του άνεργου εργατικού δυναμικού προκύπτουν παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Οι παροχές και οι ενέργειες κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης είτε αρχικά από δημόσιους φορείς είτε στη συνέχεια από ιδιωτικούς φορείς (ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και χώρες), αναπτύχθηκαν σταδιακά μετά τη λήξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου για την εξασφάλιση ενός βασικού εισοδήματος των ανέργων.¹² Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτό τον ρόλο τον έχει ο κρατικός φορέας του ΟΑΕΔ, όπου έχει θεσπίσει κριτήρια και προϋποθέσεις για την προστασία και παροχή εισοδήματος στον άνεργο για κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Παράλληλα, δύο πολύ σημαντικές διατυπώσεις και προσπάθειες αποσαφήνισης του ευρύ φάσματος της ανεργίας είναι δύο ορισμοί που τμηματοποιούνται σε δύο κατηγορίες. Η τμηματοποίηση αυτή αφορά την αθέλητη (ακούσια) ανεργία και την ηθελημένη (εκούσια) ανεργία. Αυτή η διάκριση είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί και να παρουσιασθεί και για στατιστικούς λόγους καθώς ένα πλήθος ατόμων που είναι στη φάση της ανεργίας καταγράφονται στα ποσοστά της παρά την απουσία επιθυμίας τους να δουλέψουν και ακολουθώντας τη μη πραγματοποίηση ενεργειών για εύρεση επαγγελματικής στέγης.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Rees (1970) για την εκούσια ανεργία: ένα άτομο θεωρείται ηθελημένα άνεργο όταν έχει απορρίψει εργασία που θα μπορούσε να αναλάβει με επιτυχία και συνεχίζει να αναζητά μια εργασία με καλύτερες συνθήκες και με

---

¹¹ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), (2012)

¹² Alchian A., (1950), Uncertainty, Evolution and Economic Theory, Journal of Political Economy 58, σελ 212-220

υψηλότερες απολαβές. Σε αυτό το σημείο αναφέρουμε ότι σύμφωνα με την κλασική θεωρία που εκπροσωπεί ο Arthur Cecil Pigou (1943), αντιμετώπιζε κυρίως την ανεργία ως εκούσια. Αντίθετα, πάλι σύμφωνα με τον Rees (1970) για την ακούσια ανεργία: ένα άτομο θεωρείται αθέλητα άνεργο ενώ έχει πραγματικά όλη την διάθεση να εργασθεί σε μια δουλειά, έχει τα απαραίτητα και ζητούμενα προσόντα για αυτή, ακόμη και αν δεν του προσφέρονται υψηλές οικονομικές απολαβές, όμως δεν μπορεί να την εντοπίσει ή δεν του προσφέρεται. Η ακούσια ανεργία έχει έρθει πολύ κοντά με την αντίληψη της κευνσιανής ανεργίας, δηλαδή αυτή που πηγάζει από ανεπαρκή ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών.

1.3 Μέτρηση της Ανεργίας

Το μέγεθος και το ποσοστό της ανεργίας μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο μέγεθος και δεν μπορεί να λάβει αρνητικές τιμές. Η σημασία του αριθμού των ανέργων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό της ανεργίας προκύπτει από τη διαίρεση του συνολικού αριθμού των ανέργων προς το σύνολο του εργατικού δυναμικού μιας οικονομίας και τον πολλαπλασιασμό του επί τοις εκατό.

Από την παραπάνω παράγραφο προκύπτει και η σχέση:

$$u = \frac{U}{L} \%$$

όπου: U= ο συνολικός αριθμός των ανέργων, L= το εργατικό δυναμικό στο σύνολό του και u= το ποσοστό της ανεργίας ¹³

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι οι διακυμάνσεις και αλλαγές στο ποσοστό της ανεργίας που προκύπτει από την παραπάνω σχέση σε κάθε οικονομία είναι δυνατό να έχει διαφορετική προέλευση διότι:

α) μπορεί να έχει τάσεις ανόδου η χρονική διάρκεια της ανεργίας ανάλογα με την διάρκεια της ύφεσης και την διάρκεια της πτώσης της συνολική ζήτηση των αγαθών και επομένως μείωση της παραγωγικής διαδικασίας, αλλά ο αριθμός των ανέργων να μην έχει μεγάλη αλλαγή.

β) μπορεί το πλήθος των μη εργαζόμενων να είναι υψηλό λόγω του μεγάλου ποσοστού και ρυθμού των απολύσεων στο εργατικό δυναμικό για έναν ή περισσότερους κλάδους

---

¹³ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 277

γ) μπορεί να υπάρξει μεγάλη εισροή στην αγορά της εργασίας νέων ή επαναεισερχομένων υποψήφιων προς εργασία.¹⁴

Στην ελληνική οικονομία για την μέτρηση των ποσοστών της ανεργίας υπάρχουν δύο κύριες πηγές που συλλέγουν δεδομένα, αυτοί οι φορείς και είναι: 1) ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και 2) η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ), όπου το 2010 αλλάζει ονομασία σε Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) σύμφωνα με το νόμο 3832/2010. Από το 1957 παρατηρείται η δραστηριότητα του ΟΑΕΔ στη καταγραφή και συγκέντρωση σχετικών πληροφοριών για τους καταγεγραμμένους στα αρχεία του ανέργου. Δραστηριότητα που εξακολουθεί να ισχύει μέχρι και σήμερα. Πάρα τα πολλά και αδιάκοπα έτη λειτουργίας του ΟΑΕΔ, εγείρονται κάποιες ενστάσεις για τα στοιχεία που παραθέτει και προέρχονται από λανθασμένο υπολογισμό του αριθμού των ανέργων καθώς υποστηρίζεται ότι μερικοί δεν πληρούν τα κατάλληλα κριτήρια για να δικαιούνται το μηνιαίο επίδομα της κοινωνικής πρόνοιας για τους ανέργους. Επίσης, καταγράφονται ως άνεργοι και ένα ποσοστό ατόμων και εισπράττουν το σχετικό επίδομα ενώ παράλληλα δεν μπαίνουν στη διαδικασία αναζήτησης για να βρουν δουλειά (εκούσια ή ηθελημένη ανεργία).¹⁵

Η ΕΣΥΕ και αργότερα η ΕΛΣΤΑΤ από την μεριά της δίνει στη δημοσιότητα αριθμητικά στοιχεία για τα ποσοστά ανεργίας από έρευνες για την αγορά εργασίας που παρουσιάζονται από το 1975 για όλο το γεωγραφικό εύρος της επικράτειας. Το εύρος αυτό αρχικά διαιρούνταν σε αστικές και σε ημιαστικές περιοχές της Ελλάδας. Από το έτος 1981 και έπειτα για να είναι τα στοιχεία πολύ πιο συγκεντρωτικά και να αποτελούν μια πιο ολοκληρωμένη έρευνα, οι μετρήσεις συμπεριέλαβαν και αγροτικές περιοχές πέραν των αστικών και ημιαστικών περιοχών.¹⁶ Οι μελέτες και καταγραφές της ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ 2010) έχουν ποσοστό δειγματοληψίας 1,5% και έχουν εντός τους άτομα των νοικοκυριών όπου δεν συμπεριλαμβάνονται άτομα του προσωπικού από τις πρεσβείες, αλλοδαπών αποστολών, καθώς και ατόμων των στρατιωτικών νοικοκυριών.¹⁷ Η κύρια ροή πληροφοριών και στοιχείων της ανεργίας για την Ελλάδα θεωρούνται οι έρευνες και τα δεδομένα που παρέχει η ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ 2010). Αυτό συμβαίνει διότι προσφέρουν μια μεγάλη και ικανοποιητική κάλυψη ολόκληρης της επικράτειας καθώς

---

¹⁴ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση Αθήνα, σελ 277

¹⁵ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 278

¹⁶ ΕΣΥΕ, (1987), Έρευνα Εργατικού δυναμικού (Απασχολήσεως), Αθήνα, σελ 6

¹⁷ ΕΣΥΕ, (1987), Έρευνα Εργατικού δυναμικού (Απασχολήσεως), Αθήνα, σελ 9

και διότι συλλέχθηκαν με δομημένη μέθοδο σε όλο το διάστημα που πραγματοποιήθηκαν οι έρευνες.¹⁸

Δύο κύριοι παράγοντες όπως: α) ο συνολικός αριθμός των ανέργων και β) οι τιμές των ποσοστών της ανεργίας, είναι οι μετρήσεις από τους δύο αυτούς οργανισμούς που εγείρουν κάποια προβλήματα και αμφισβητήσεις. Τα προβλήματα αυτά είναι είτε ως έννοιες ή ορισμοί, είτε ως προβλήματα στατιστικού περιεχομένου. Αρχικά, έχουμε μια απόσταση για το τι ορίζεται ως άνεργος ανάμεσα στους δύο φορείς, όπου σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ δεν είναι ίδιος από την έννοια που αποδίδει η ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ 2010). Ο ΟΑΕΔ θεωρεί τους άνεργους ως τα άτομα ηλικίας από 15 χρονών και άνω που μπορούν να εργαστούν, είναι περασμένα στα αρχεία του ΟΑΕΔ (κάποια άτομα λαμβάνουν το μηνιαίο επίδομα ανεργίας και κάποια άλλα δεν το λαμβάνουν) και είναι πρόθυμα να δουλέψουν ανά πάσα στιγμή.¹⁹ Η έννοια αυτή στο κύριό του σημείο, ότι ο άνεργος είναι υποχρεωμένος να πραγματοποιήσει δήλωση και εγγραφή στα Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας, είναι σε ισχύς σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την έννοια ανεργίας που διατυπώνει το Στατιστικό Γραφείο της ΕΟΚ (Eurostat). Η καταβολή του μηνιαίου επιδόματος στον άνεργο στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πραγματικότητα, καθώς έτσι δημιουργείται κίνητρο καταχώρησης στον άνεργο και με αυτόν τον τρόπο αντικατοπτρίζεται το ορθό και πραγματικό ποσοστό της ανεργίας για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη μέτρηση και επομένως για την καταλληλότερη αντιμετώπιση του προβλήματος.

Μία από τις χώρες που ισχύει διαφορετική κατάσταση είναι η Ελλάδα καθώς στα αρχεία του ΟΑΕΔ καταχωρούνται α) οι άνεργοι που πληρούν κάποια συγκεκριμένα κριτήρια που θα δούμε αργότερα και δικαιούνται να λάβουν το μηνιαίο επίδομα και β) τα πρόσωπα που πιστεύεται ότι μπορούν να βρουν εργασία με την βοήθεια των γραφείων του ΟΑΕΔ. Τα κριτήρια για την λήψη του επιδόματος υπάρχουν λόγω της έλλειψης χρημάτων για την πληρωμή όλων των ανέργων.²⁰

Από την άλλη μεριά κατά την ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ 2010) λογίζεται άνεργος ένα άτομο ηλικίας 15 ετών και άνω που δεν είχε κάποια εργασία κατά ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ούτε είχε μια αμειβόμενη δουλειά. Τα άτομα αν εντόπιζαν δουλειά ήταν σε θέση να την αναλάβουν όσο το δυνατό νωρίτερα με την προϋπόθεση καταβολής του εργοδότη σε αυτούς ενός συμφωνημένου μισθού και τέλος πρέπει να είχαν

---

¹⁸ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 279

¹⁹ Χατζηπαναγιώτου Ι., (1983), Η Αγορά Εργασίας το 1982 Μονογραφία, ΟΑΕΔ, Αθήνα, παραγρ. 3

²⁰ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 279

πραγματοποιήσει κάποιες διαδικασίες για να προσπαθήσουν να καλύψουν μια θέση εργασίας.²¹ Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο ορισμός της ΕΣΥΕ (ΕΛΣΤΑΤ 2010) είναι ευρύτερος γιατί δεν έχει όρια τα οποία είναι μόνο στο να καταχωρίσει τους ανέργους αλλά περιέχει στις έρευνές του μεγαλύτερο εύρος σε σχέση με τον ΟΑΕΔ. Παρόλα αυτά, αντιμετωπίζει αδυναμίες καθώς δεν καταγράφει στα δεδομένα του έναν αριθμό ατόμων όπως για παράδειγμα τους ‘απογοητευμένους ανέργους’ που είχαμε αναφέρει στα πλαίσια του ορισμού της ανεργίας. Επίσης, εκτός από την μη καταγραφή των ‘απογοητευμένων ανέργων’ του εργατικού δυναμικού εμφανίζουν κενά από εννοιολογικής πλευράς καθώς και μέτρησης για την ανισότητα και την εξέλιξη του βιοτικού επιπέδου.²² Για παράδειγμα, ένας εργαζόμενος ο οποίος απασχολείται με έμμισθη εργασία το μικρότερο επιτρεπόμενο όριο ωρών που είναι αναγκαίο προκειμένου να καταγραφεί ως μη άνεργος, υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να αντιμετωπίζει μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες από το μηνιαίο εισόδημα που κερδίζει σε σύγκριση με έναν άνεργο που λαμβάνει το μηνιαίο του επίδομα από τον ΟΑΕΔ. Ένας εργαζόμενος μερικής απασχόλησης (4 ώρες εργασίας σε καθημερινή βάση), σύμφωνα με τις νέες συλλογικές συμβάσεις εργασίας (ΣΣΕ) μπορεί να λαμβάνει μη έχοντας κάποιο προστατευόμενο μέλος καθαρά 280 ευρώ το μήνα. Ενώ, ένας άνεργος που πληροί τις προϋποθέσεις ένταξής του στο επίδομα ανεργίας χωρίς προστατευόμενο μέλος μπορεί να λαμβάνει 360 ευρώ το μήνα. Δημιουργείται έτσι μια διαφορά της τάξεως των 80 ευρώ, προκαλώντας και ανισότητα και αίσθημα αδικίας.

Επιπροσθέτως, η δυσκολία μέτρησης της ανεργίας, οφείλεται και στο ότι κάποια τμήματα του πληθυσμού βρίσκονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση μεταξύ εργασίας, ανενεργού πληθυσμού και ανεργίας. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο να αναγνωριστούν οι κατηγορίες αυτές και να μην αμεληθεί η διαδικασία αυτή προκειμένου να παρατηρηθεί καλύτερη και ακριβέστερη καταγραφή των δεδομένων της ανεργίας προς ενημέρωση και δράση των κρατικών φορέων αλλά και των επιχειρήσεων.

Ακόμη, η ύπαρξη δραστηριοτήτων, που δεν υπάγονται στα πλαίσια των επίσημων κανόνων του κράτους και της κείμενης νομοθεσίας αποτελεί ένα συχνό πρόβλημα στη σημερινή εποχή (εργαζόμενοι στο παραεμπόριο). Τέλος, το πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει έμμεσα την ανεργία, ήταν πραγματικότητα και πριν από την εκδήλωση της οικονομικής ύφεσης στην Ελλάδα και πέρα από την απώλεια δημοσίων εσόδων οδηγεί αφενός σε αναταράξεις του ανταγωνιστικού πλαισίου, πλήττοντας ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού. Με την παγίωση της

---

²¹ ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Απασχολήσεως, (1987), Αθήνα

²² Shiskin J. and Stein R.L., (1975), Problems in Measuring of Unemployment, Monthly Labor Review 1975

οικονομικής κρίσης η αδήλωτη εργασία αύξησε τα ποσοστά της την τελευταία πενταετία. Από ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν από το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) και τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) για το έτος 2016 σε 5.557 επιχειρήσεις που ελέγχθηκαν από τις 34.241 μετρήθηκε ποσοστό αδήλωτων εργαζομένων της τάξεως του 16,3%.²³

1.4 Κατηγορίες της Ανεργίας

Η ανεργία ανάλογα με τις αιτίες και τις πηγές που την δημιουργούν, τις πολιτικές, το χρονικό διάστημα που εκδηλώνεται, παρουσιάζεται και διαρκεί, καθώς και με την σύνθεσή της τμηματοποιείται σε 6 διαφορετικές κατηγορίες.

Πιο συγκεκριμένα η ανεργία διαχωρίζεται ως εξής:

1.4.1 Ανεργία Τριβής

Η ανεργία τριβής είναι η ανεργία η οποία δεν μπορεί να αποτραπεί σε καμία περίπτωση διότι κάνει την εμφάνισή της και όταν η αγορά εργασίας έχει περιέλθει σε σημείο πλήρους απασχόλησης και μετριούνται ισχνά ποσοστά ανεργίας σε μια οικονομία.²⁴ Για να είναι σε θέση ένας εργαζόμενος που θέλει και είναι ικανός να δουλέψει και επιπρόσθετα διαθέτει και επαγγελματικές δεξιότητες, θα πρέπει πρώτιστος να αναζητήσει μια ταιριαστή θέση εργασίας για τον εαυτό του σε μια επιχείρηση που θα του παρέχει ικανοποιητικό μισθό. Ειδικά αν θεωρήσουμε ότι η οικονομία που βρίσκεται ένας τέτοιος εργαζόμενος είναι ανεπτυγμένη και έχει πολύ χαμηλού δείκτες ανεργίας και υψηλό βιοτικό επίπεδο, η αναμενόμενη του αναζήτηση στην αγορά εργασίας θα γίνει με ιδιαίτερη προσοχή. Το ίδιο αλλά με μικρότερη βέβαια διάρκεια αναζήτησης θα συμβεί ακόμη και σε μια αγορά εργασίας με μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας. Το διάστημα λοιπόν που θα βρίσκεται ένα τέτοιο άτομο σε κατάσταση εξεύρεσης του κατάλληλου εργοδότη είναι διάστημα που ορίζεται ως ανεργία τριβής.

Επίσης, η ανεργία τριβής συμβαίνει και σε άλλες περιπτώσεις όπως:

Α) όταν κάποια άτομα εγκαταλείπουν την εργασία τους με αποκλειστικά δική τους πρωτοβουλία προκειμένου να αναζητήσουν στην αγορά εργασίας κάποια άλλη επαγγελματική στέγη

---

²³ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 88

²⁴ Πετρινώτη Ξ. , (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 285

Β) όταν “νέοι” εργαζόμενοι μπαίνουν στην αγορά και αναζητούν εργασία μη έχοντας εργαστεί προηγουμένως, επομένως είναι λογικό να περάσουν ένα διάστημα στην ανεργία μέχρι να προσληφθούν και

Γ) όταν το εργατικό προσωπικό απολύεται από τον εργοδότη και ψάχνει δουλειά, παράλληλα όμως οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί ψάχνουν προσωπικό.²⁵

Στην ανεργία τριβής δεν είναι απαραίτητο οι άνεργοι να αλλάξουν κλάδο ή να μεταβούν σε διαφορετική γεωγραφική περιοχή προκειμένου να εργαστούν, πράγμα που δεν συμβαίνει στην διαρθρωτική ανεργία που θα δούμε παρακάτω. Η ανεύρεση εργασίας θεωρείται θέμα λίγου χρόνου και η κύρια διαφορά της ανεργίας τριβής με τις υπόλοιπες κατηγορίες ανεργίας είναι ότι η διάρκεια της είναι βραχυχρόνια και όχι μακροχρόνια.²⁶

Η αναζήτηση εργασίας στα πλαίσια της ανεργίας τριβής, παρουσιάζει δύο παραδοχές. α) Οι μισθοί που προθυμοποιούνται να προσφέρουν οι εργοδότες δεν είναι συνδεδεμένοι με τα χαρακτηριστικά των υποψήφιων ατόμων του εργατικού δυναμικού, αλλά με τα διαμορφωμένα δεδομένα των θέσεων εργασίας που προέκυψαν από τις συνθήκες της εκάστοτε οικονομίας και αγοράς εργασίας και 2) Τα άτομα που αναζητούν εργασία δεν βρίσκονται πάντα σε κατάσταση αίσθησης της ασφάλειας ότι θα προσληφθούν. Αυτό συμβαίνει επειδή δεν είναι ενήμεροι αν η προσπάθεια τους για εύρεση εργασίας και η υποβολή του βιογραφικού τους σημειώματος θα γίνει αποδεκτή από την εκάστοτε εταιρία προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία πρόσληψής τους (διαφορετική αξιολόγηση κάθε εργαζομένου από τον εργοδότη ανάλογα με τις πολιτικές, τις αρχές και τις απαιτήσεις της εταιρείας). Όμως μπορεί να είναι ενήμεροι για τα επίπεδα των μισθών που επικρατούν στην αγορά εργασίας και πληρώνουν οι επιχειρήσεις.²⁷

Τέλος, επισημάνουμε ότι η ανεργία τριβής σε περιόδους ακμής και ισχυρής οικονομίας με αύξηση του ΑΕΠ και ικανοποιητικό ρυθμό πληθωρισμού (τάσεις ανόδου των μισθών) σημειώνει μεγαλύτερα ποσοστά έναντι των υπόλοιπων κατηγοριών. Το γεγονός αυτό εξηγείται καθώς οι υποψήφιοι εργαζόμενοι μπορεί να είναι πιο επιλεκτική στην επιλογή της απασχόλησής τους ειδικά σε περίπτωση υψηλών επαγγελματικών δεξιοτήτων τους. Αντίθετα, σε περιόδους κάμψης της οικονομίας τα ποσοστά της συγκεκριμένης κατηγορίας της ανεργίας μπορεί να σημειώσουν πτώση καθώς το εργατικό δυναμικό παρά τα προσόντα που μπορεί να διαθέτει δεν έχει την πολυτέλεια

---

²⁵ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 286

²⁶ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 286

²⁷ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 286

να αναζητήσει την βέλτιστη θέση εργασίας συμπεριλαμβανομένου και του υψηλού ανταγωνισμού (περισσότεροι άνεργοι ψάχνουν δουλειά ακόμη και σε θέσεις που απαιτούν λιγότερα προσόντα).²⁸

1.4.2 Διαρθρωτική Ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία παρουσιάζεται όταν οι άνεργοι (νεοεισερχόμενοι και απολυθέντες) δεν επιτυγχάνουν να απασχοληθούν για αρκετά μεγάλο διάστημα καθώς είτε υπάρχει αναντιστοιχία στις επαγγελματικές τους δεξιότητες σε σχέση με αυτές τις δεξιότητες που αναζητούν οι επιχειρήσεις είτε επειδή οι επιχειρήσεις είναι σε διαφορετική αγορά εργασίας από αυτή που βρίσκονται οι προς αναζήτηση εργασίας άνεργοι. Χαρακτηρίζεται ως μορφή ανεργίας που προέρχεται από μακροχρόνιες αλλαγές στην γεωγραφική σύνθεση και εργασιακή διάρθρωση της ζήτησης. Αυτοί που κυρίως έρχονται κατά πρόσωπο με το πρόβλημα της διαρθρωτικής ανεργίας είναι α) οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας οι οποίοι δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες ικανότητες και εμπειρία που θέλουν οι εταιρείες να έχουν οι πιθανοί εργαζόμενοί τους και β) τα άτομα του εργατικού δυναμικού που τα επαγγέλματά τους λόγω των τεχνολογικών, κοινωνικών, πολιτικών, μισθολογικών και οικονομικών συνθηκών δεν είναι εφικτό να ακολουθήσουν τις συνεχόμενες εξελίξεις των κλάδων και τις αγορές εργασίας γενικότερα.²⁹

Αρκετά συχνά οι αλλαγές που συμβαίνουν σχετίζονται και την συνολική σύνθεση της αγοράς εργασίας. Δίνοντας ένα παράδειγμα για μία περιοχή μιας χώρας που έχει διαχρονικά βιομηχανική παράδοση σε προϊόντα και αγαθά όπως γεωργικά εργαλεία, και μηχανήματα εξόρυξης. Έπειτα, θεωρούμε ότι αντιμετωπίζει οικονομική ύφεση και μειώνεται η ζήτηση των αγαθών που προσφέρει με τελικό αποτέλεσμα να μειώνεται η απασχόληση σε μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, θεωρούμε ότι μια άλλη περιοχή της επικράτειας παρουσιάζει ραγδαία άνοδο στον κλάδο της τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οπότε λόγω της αύξησης της ζήτησης των προϊόντων της χρειάζεται να αναζητά εργατικό προσωπικό για την αύξηση της παραγωγής της. Με τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται το εργατικό δυναμικό της πρώτης περιοχής που είναι άνεργοι λόγω της ύφεσης δεν μπορεί να απασχοληθεί άμεσα στις θέσεις εργασίας που ζητάν να καλυφθούν στη δεύτερη περιοχή. Για να μπορέσουν να βρουν θέσεις εργασίας και να απασχοληθούν οι εργαζόμενοι στη δεύτερη περιοχή θα πρέπει να συμβούν δύο παράγοντες οι οποίοι είναι: α) να

---

²⁸ Δεδοσώπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα σελ 62

²⁹ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 290

διοχετευτεί η πληροφορία για τις υπάρχουσες θέσεις (πράγμα εφικτό λόγω της ευρέως χρήσης του διαδικτύου στη σημερινή εποχή) και β) να μεσολαβήσει ένα ικανοποιητικό διάστημα εκπαίδευσης των ανέργων της πρώτης περιοχής για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των θέσεων εργασίας της δεύτερης περιοχής. Η εκπαίδευση σε αυτή την περίπτωση μπορεί να πάρει αρκετό χρόνο καθώς όπως γίνεται αντιληπτό αλλάζει πλήρως το αντικείμενο της παραγωγής. Πράλληλα θα απαιτηθούν και για την εκπαίδευση του προσωπικού και πρόσθετοι χρηματικοί πόροι που μπορεί να μην είχαν προϋπολογισθεί.

Παράτω, παραθέτονται τα αίτια που πιστεύεται ότι προκαλούν διαρθρωτική ανεργία και έχουν ταξινομηθεί στα ακόλουθα:

1. Στην αλλαγή της κλαδικής σύνθεσης της εργασίας: όπου αυτή αλλάζει όταν μεταβάλλεται η ζήτηση για υπηρεσίες και τα αγαθά. Πιο συγκεκριμένα οι αλλαγές αυτές μπορεί να δημιουργήσουν αισθητή απουσία ζήτησης για εργατικό δυναμικό που προέρχεται από πτωτικό κλάδο στη ζήτηση των προϊόντων του ή των υπηρεσιών του και αδιαφορία για εξειδικευμένες εργασιακές ικανότητες και προσόντα.
2. Σταδιακή άνοδο σε απαιτήσεις για εργασιακές ικανότητες για κάποιες συγκεκριμένες παραγωγικές διαδικασίες, όπου εμφανίζεται τάση για μείωση της παρουσίας μη εξειδικευμένων εργατών σε αυτές τις παραγωγές. Αντίθετα, αναζητείται με μεγάλη ένταση εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό.
3. Γεωγραφικές διαφορές ανάμεσα σε υποψήφιους εργαζομένους και υπαρχόντων θέσεων εργασίας. Παράδειγμα αποτελεί το άνοιγμα θέσεων εργασίας με ικανοποιητικές αποδοχές σε κάποιο ακριτικό ή μακρινό σημείο μίας χώρας όπου οι οικογενειακοί και συναισθηματικοί παράγοντες μπορούν να κάνουν τον εργαζόμενο να επιφυλάσσεται για μετεγκατάσταση.
4. Δημογραφικές και πληθυσμιακές συνθήκες, όπου είναι σε θέση να προκαλέσουν μία σημαντική διαφοροποίηση της σύστασης του εργατικού προσωπικού καθώς καταγράφεται υψηλός αριθμός ατόμων που διαθέτουν λίγες επαγγελματικές δεξιότητες. Παράδειγμα αποτελεί η μεταναστευτική ροή εργατικού δυναμικού μίας χώρας που αντιμετωπίζει μεγάλη ανεργία σε άλλες χώρες προς αναζήτηση δουλείας. Έτσι, κάποιες επιχειρήσεις που βρίσκονται σε μια οικονομία που έχει κρίση μόλις ανοίξουν θέσεις εργασίας που απαιτούν κάποια απαιτητικά προσόντα και εξειδικευμένες δεξιότητες θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα στις προσλήψεις τους.

5. Θεσμικές ανελαστικότητες, όπου κάνουν την εμφάνισή τους μέσω του αμετάβλητα υψηλού κόστους εργασίας. Εδώ συμπεριλαμβάνονται κρατικοί και νομοθετικοί μηχανισμοί για την παροχή προστασίας στο θεσμό της εργασίας όπως επιβολή κατώτατου μισθού, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και παρεμπόδιση ομαδικών απολύσεων και αλλαγών μέσω συμβάσεων και εργατικών νόμων.
6. Τέλος, αύξηση του ποσοστού των ανέργων που δεν επιθυμούν να εργαστούν δηλαδή άνοδο της εκούσιας ανεργίας, όπου πηγάζει από την μακροχρόνια ανεργία καθώς εδραιώνεται η αίσθηση του κοινωνικού αποκλεισμού για κάποια άνεργα άτομα. Πολλά προβλήματα σε αυτή της περίπτωση μπορεί να έρθουν στην επιφάνεια όπως: περιθωριοποίηση, ψυχολογικά προβλήματα, βία και απώλεια επαγγελματικών ικανοτήτων και άγνοια για αλλαγές που μπορεί να συμβαίνουν στον κλάδο εργασίας τους.³⁰

Τέλος, η διαρθρωτική ανεργία δεν μπορεί να συνδέεται με την κατηγορία της τεχνολογικής ανεργίας καθώς δεν πρέπει και να συνδέεται με την τμηματοποίηση της ανεργίας ανάμεσα στις διαφορετικές ομάδες που συνθέτουν το εργατικό δυναμικό και με τα ποσοστά ανεργίας που καταγράφονται ξεχωριστά για κάθε τομέα του εργατικού δυναμικού.³¹ Η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι η διαρθρωτική ανεργία θα αντιμετωπίζονταν πιο αποτελεσματικά εφόσον ίσχυαν δύο κύριες προϋποθέσεις στην αγορά της εργασίας, οι οποίες είναι α) η άριστη και άμεση πληροφόρηση και κινητικότητα των υποψήφιων εργαζομένων και β) η μεγαλύτερη ελαστικότητα στο μισθολογικό τομέα για τους εργαζόμενους αναλόγως των συνθηκών που επικρατούν.³²

1.4.3 Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης (Κυκλική Ανεργία)

Άλλη μια κατηγορία της ανεργίας είναι αυτή της ανεπαρκούς ζήτησης αλλιώς και κυκλική ανεργία. Δημιουργείται από την μείωση της συνολικής ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες και παρουσιάζει τη συνολική προσφερόμενη ποσότητα της εργασίας να είναι πολύ μεγαλύτερη από τη συνολική ζητούμενη ποσότητας της εργασίας. Αυτό συμβαίνει καθώς με την παγίωση της ανεργίας μειώνονται οι πόροι για τους άνεργους άρα και η καταναλωτική τους δυνατότητα. Έτσι, οι επιχειρήσεις παρατηρούν μείωση στη ζήτηση και μειώνουν ανάλογα την παραγωγή τους κάνοντας τις απαιτούμενες περικοπές στο ανθρώπινο δυναμικό. Η ανεργία τριβής όπως είδαμε πιο πάνω δηλώνει μια

---

³⁰ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα σελ 68

³¹ Standing G., (1983) The notion of Structural Unemployment, International Labour Review

³² Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 292

βραχυχρόνια έλλειψη ισορροπίας ανάμεσα στα άτομα που αναζητούν δουλειά και των διαθέσιμων θέσεων που υπάρχουν, η οποία όμως ανεργία τριβής αντιμετωπίζεται άμεσα όταν οι υποψήφιοι εργαζόμενοι εντοπίσουν τις διαθέσιμες θέσεις. Η διαρθρωτική ανεργία από την μεριά της παρουσιάζεται όταν παραμένουν για αρκετό χρονικό διάστημα ανισορροπίες σε ορισμένες επαγγελματικές κατηγορίες και σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές. Η περίπτωση της ανεργίας ανεπαρκούς ζήτησης δεν αντιμετωπίζεται με άμεση και ορθή πληροφόρηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας ούτε και με μεγαλύτερη γεωγραφική κινητικότητα. Η κυκλική ανεργία εμφανίζεται σε δύο χρονικά σημεία: α) ανάλογα τα κενά που παρουσιάζονται στη ζήτηση για εργατικό δυναμικό όταν παρατηρείται οικονομική άνθηση και β) ανάλογα τις μεταβολές και φάσεις του οικονομικού κύκλου.³³

Η κλασική οικονομική θεωρία δείχνει ότι ο μισθός καθορίζει την αντίστροφη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην προσφορά και ζήτηση εργασίας. Έτσι, υποστηρίζεται ότι η προσφορά εργασίας έχει θετική σχέση με το μέγεθος του πραγματικού μισθού (αύξηση μισθού περισσότερη εργαζόμενοι προσφέρονται για δουλειά για να αυξήσουν το εισόδημά τους). Αντίθετα, αρνητική σχέση εμφανίζει η ζήτηση της εργασίας με το μέγεθος του πραγματικού μισθού (μικρότερος μισθός συνεπάγεται με αύξηση προσλήψεων από τους εργοδότες για μείωση του εργατικού κόστους και δημιουργία οικονομιών κλίμακας). Στην ύπαρξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς στα πλαίσια της εργασίας, οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ισορροπία προσφοράς και ζήτησης ώστε το φαινόμενο της ανεργίας να είναι όσο πιο σύντομο γίνεται είναι: η ταχύτητα λήψεις πληροφοριών, η ελαστικότητα των μισθών και η κινητικότητα των εργαζομένων. Σε αγορά εργασίας που δεν χαρακτηρίζεται ως ανταγωνιστική, η ανεργία τείνει να είναι μακροχρόνιας μορφής καθώς δεν υπάρχουν μεταβολές σε παράγοντες όπως για παράδειγμα ο μισθός για να αλλάξει άμεσα η κατάσταση στην ανεργία. Η κλασική θεωρία πιστεύει ότι η ανεργία είναι σε μεγάλο ποσοστό ηθελημένη, καθώς με πτώση του πραγματικού μισθού η αγορά θα έβγαινε από την θέση ανισορροπίας.³⁴

Η 'Γενική Θεωρία της Απασχόλησης του Τόκου και του Χρήματος' του Keynes το (1936) αντίκρουσε την παραπάνω θεωρία με δύο βασικά επιχειρήματα:

1) Για να υπάρξει μείωση στους πραγματικούς μισθούς κρίνεται αναγκαίο είτε να παρατηρηθεί κάποια αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών είτε να υπάρξει πτώση στους ονομαστικούς μισθούς. Λόγω της ύπαρξης των συνδικάτων και των εκάστοτε

---

³³ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 70

³⁴ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 296

συλλογικών συμβάσεων εργασίας η μείωση του ονομαστικού μισθού είναι πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθεί, έτσι πιο εφικτό θα ήταν να υπάρξει αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών. Με αυτό τον τρόπο θα επέλθει πτώση στο ύψος του πραγματικού μισθού. Η αύξηση θα συνέβαινε σχεδόν σε όλα τα μήκη και πλάτη του εργατικού δυναμικού και η δυσφορία θα ήταν διαφορετική σε σύγκριση με μια διαφορετικού τύπου μείωση. Το γενικό επίπεδο τιμών από την άλλη πλευρά σε περίοδο κάμψης θα σημείωνε μείωση πιο άμεσα από τους μισθούς και θα υπήρξε ξανά άνοδος των πραγματικών μισθών με αποτέλεσμα εκ νέου πτώση της ζήτησης εργασίας.

2) Η δυνατότητα του εργατικού δυναμικού να καταναλώσει τα αγαθά και να αποκτήσει τις υπηρεσίες των επιχειρήσεων είναι άμεσα συνδεδεμένη από το ύψος της ενεργούς ζήτησης. Σε περίπτωση πτώσης του εισοδήματος του εργατικού δυναμικού που αποτελεί και μεγάλο μέρος των καταναλωτών καθώς μειώνεται η δυνατότητά τους να αγοράζουν αγαθά, τότε θα παρατηρηθεί άμεσα πτώση της ζήτησης. Αυτό το γεγονός θα ανάγκαζε τις επιχειρήσεις που προσφέρουν προϊόντα να μειώσουν την παραγωγή τους. Τελικό επακόλουθο έχουμε τη μείωση της ζήτησης εργασίας λόγω μικρότερης παραγωγικής διαδικασίας.³⁵

Τέλος, επισημαίνουμε ότι σύμφωνα με τον Keynes (1936) η ανεργία αυτή συνδέεται με την αθέλητη ανεργία καθώς πηγάζει από την κατάσταση που βρίσκεται ένας οικονομικός κύκλος. Για την καλύτερη αντιμετώπισή της πρέπει να ακολουθηθεί από την εκάστοτε κυβέρνηση μια πιο επεκτατική πολιτική όπου: κρατικές δαπάνες, πτώση των φορολογικών συντελεστών και μεγαλύτερη προσφορά του χρήματος θα ενισχυθεί αποτελεσματικά η ζήτηση των αγαθών και της οικονομίας αρά και τις προσλήψεις από τις επιχειρήσεις καθώς θα μεταβάλλονταν οι ανάγκες της παραγωγής με αύξηση της ζήτησης των προϊόντων.³⁶

1.4.4 Τεχνολογική Ανεργία

Η τεχνολογία και γενικά κάθε τεχνολογική αλλαγή έχουν σπουδαίο ρόλο στις διακυμάνσεις της ανεργίας. Ένα ποσοστό ανθρώπων θεωρούν ότι οι συνεχείς καινοτομίες στο χώρο της τεχνολογίας κρατούν την ανεργία σε υψηλά επίπεδα, αντίθετα κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν ότι η εξέλιξη της τεχνολογίας προσέφερε νέες θέσεις εργασίας και επαγγέλματα που δεν υπήρχαν. Οι οικονομολόγοι από την μεριά τους προσπάθησαν να μην πάρουν ξεκάθαρη θέση, όμως με την πάροδο των ετών και

---

³⁵ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 297

³⁶ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 298

την εξέλιξη της οικονομικής ύφεσης και τα προβλήματα στην αγορά εργασίας άρχισαν να ακολουθούν είτε την μία πλευρά είτε την άλλη.

Για την απόδοση μεγάλου ποσοστού ανεργίας στην τεχνολογία, προέκυψε ένας νέος ορισμός σύμφωνα με τον οποίο κάθε άτομο του εργατικού δυναμικού που προστίθεται στην ανεργία και προκύπτει από μηχανολογικό εξοπλισμό ονομάζεται τεχνολογική ανεργία. Η τεχνολογική ανεργία συνδέεται στενά με τους παράγοντες που καθορίζουν το μέγεθος και την ταχύτητα στην τεχνολογική αλλαγή.³⁷ Πρέπει να επισημάνουμε ότι για αρκετούς οικονομολόγους και αναλυτές η τεχνολογική ανεργία δεν αποτελεί μια καθαρή κατηγορία, καθώς ακολουθεί σχεδόν πάντα άλλες μορφές ανεργίας (διαρθρωτική, ανεπαρκούς ζήτησης). Τέλος, αυτό που θα πρέπει να μελετηθεί και απασχόλησε έντονα με την πρόοδο της τεχνολογίας είναι σε τι ποσοστό δημιουργεί αντισταθμιστικά οφέλη της εργασίας σε έναν κλάδο αφού προηγουμένως έχει αυξηθεί ανεργία σε κάποιο άλλο κλάδο εξαιτίας της τεχνολογίας.³⁸

1.4.5 Εποχιακή Ανεργία

Αυτή η κατηγορία ανεργίας προέρχεται από τις κατά καιρούς διακυμάνσεις που γίνονται έντονα σε διάφορους κλάδους μίας οικονομίας. Οι αυξομειώσεις που γίνονται στις οικονομικές δραστηριότητες ορισμένων κλάδων δεν σχετίζονται με τις στιγμές του οικονομικού κύκλου, καθώς κάνουν την εμφάνισή τους τακτικά κάθε έτος σύμφωνα με την κάθε διαφορετική εποχή του χρόνου (Φθινόπωρο, Χειμώνας, Άνοιξη, Καλοκαίρι) και μπορεί να είναι αναμενόμενες.³⁹ Σε χρονιές που το εποχιακό εργατικό δυναμικό δεν επαρκεί για την εκτέλεση των απαιτήσεων που δημιουργούνται σε κάποιους κλάδους, εμφανίζεται αύξηση των ημερομίσθιων και επιβάρυνση του κόστους εργασίας για τους εργοδότες με αποτέλεσμα ο μη δομικός πληθωρισμός να παρουσιάζει αύξηση (παραγωγή αγροτικών προϊόντων και αύξηση τιμών τους).⁴⁰

Χαρακτηριστικό παράδειγμα εποχιακής ανεργίας αποτελεί στην ελληνική οικονομία οι έντονες διακυμάνσεις στον τομέα του τουρισμού ειδικά του θερινούς μήνες όπου γίνεται λόγω της αυξημένης δραστηριότητας του κλάδου από την άφιξη εκατομμυρίων τουριστών από όλο τον κόσμο. Έτσι υπάρχει αυξημένη ζήτηση εργασίας για επαγγέλματα όπως: υπάλληλοι ξενοδοχείων και ξεναγούς (μπορεί να παρατηρηθεί και αύξηση στον μισθό τους για τον συγκεκριμένο κλάδο). Όμως η κατάσταση αυτή παύει

³⁷ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 71

³⁸ Hughes J. and Perlman R., (1984), The Economics of Unemployment, Harvest Press

³⁹ Πετρινωτή Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 294

⁴⁰ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 69

να υπάρχει από αρχές Νοέμβρη και συνεχίζεται μέχρι και τέλη Μαρτίου αυξάνοντας τα ποσοστά της ανεργίας στον κλάδο και γενικά όλης της επικράτειας. Παρόμοια κατάσταση αντιμετωπίζεται και σε άλλους κλάδους όπως της οικοδομής, του αγροτικού και της εστίασης αλλά για διαφορετικούς μήνες εντός του χρόνου.

1.4.6 Καλυμμένη Ανεργία

Καλυμμένη ανεργία ονομάζεται όταν οι εργαζόμενοι αναγκάζονται να είναι με ευέλικτη μορφή εργασίας (μερική απασχόληση) ή εργάζονται χωρίς να καταβάλλονται οι μισθοί τους για μεγάλο χρονικό διάστημα λόγω αδυναμίας της επιχείρησης ή του οργανισμού. Οι εργαζόμενοι επιθυμούν και έχουν την ικανότητα να απασχοληθούν σε μορφή εργασίας πλήρους απασχόλησης αλλά δεν μπορούν να βρουν ανάλογη δουλειά στην αγορά εργασίας λόγω περιορισμών. Επομένως, για αυτό το λόγο αναγκάζονται να απασχολούνται μερικώς ή με εκ περιτροπής εργασία.⁴¹ Τα τελευταία χρόνια ειδικά μετά το 2011 υπάρχει αύξηση αυτής της μορφής ανεργίας λόγω της οικονομικής ύφεσης και των δημοσιονομικών μέτρων που έχουν παρθεί στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του χρέους.

1.5 Το Φυσικό Ποσοστό Ανεργίας

Φυσικό ποσοστό ανεργίας θεωρείται η ανεργία που βρίσκεται σε κατάσταση ισορροπίας και καθορίζεται από την κανονική μετακίνηση του εργατικού δυναμικού, την ισχύς των εργατικών και συνδικαλιστικών σωματείων και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην αγορά για του εργαζομένου.⁴² Επίσης, σύμφωνα με τον M. Friedman (τέλη δεκαετίας 1960) έχουμε ακόμη ένα ορισμό για το φυσικό ποσοστό της ανεργίας και αναφέρει ότι είναι ένα επίπεδο που θα είχαμε από ένα Βαλρασιανό σύστημα γενική ισορροπίας με τον όρο ότι θα καταγράφονταν στις εξισώσεις τα στοιχεία που συνθέτουν τις αγορές εργασίας και θα συμπεριλάμβανε επίσης τις ατέλειες της αγοράς, τις αλλαγές στην προσφορά και στη ζήτηση, τι κόστος υπάρχει για την πληροφορία κενών θέσεων εργασίας καθώς και το κόστος μετακίνησης.⁴³ Ο παραπάνω ορισμός του Friedman είναι στενά συνδεδεμένος με την διατύπωση της ανεργίας του νεοκλασικού ορισμού. Σε κάθε αγορά εργασίας δημιουργείται με την πάροδο του χρόνου ένα ύψος πραγματικού ημερομίσθιου όπου στη συνέχεια εξισώνει την ζήτηση και την προσφορά εργασίας. Στο σημείο του μισθού ισορροπίας καθορίζεται και η ισορροπία της απασχόλησης που είναι ίση με την πλήρη

⁴¹ Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα, σελ 45

⁴² Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006), Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα σελ 238

⁴³ Friedman M., (1968), The Role of Monetary Policy, American Economic Review, USA

απασχόληση και την ανεργία που δημιουργείται ως αποτέλεσμα είτε της εκούσιας ανεργίας είτε της ανεργίας τριβής.⁴⁴

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε με βεβαιότητα ότι πάντα η αγορά που σχετίζεται με την εργασία είναι σε σημείο ισορροπίας. Υπάρχει αυξημένη πιθανότητα λόγω των συνεχών μεταβολών όπως της τεχνολογίας, της κατανάλωσης, των προτιμήσεων, των τιμών και της παραγωγής να έχουμε μισθούς που δεν θα ακολουθούν αυτούς που είναι σε σημείο ισορροπίας. Σε μια τέτοια περίπτωση τα επίπεδα της ανεργίας προσαρμόζονται ανάλογα και ακολουθούν τις αλλαγές που πραγματοποιούνται σε ημερομίσθια και τιμές. Πάνω σε αυτό το πρόβλημα, δημιουργείται μια αντίθετη άποψη προσκείμενη στην κενσικανή θεωρία, υποστηρίζοντας ότι η αθέλητη ανεργία προκαλεί μια διακύμανση και ανισορροπία της εργασίας και ως επακόλουθο συμπεριλαμβάνεται στο φυσικό επίπεδο ανεργίας ένα μεγάλο ποσοστό αθέλητης ανεργίας.⁴⁵

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι το ποσοστό ανεργίας είναι αποτέλεσμα δύο παραγόντων όπου ο πρώτος παράγοντας αναφέρει την ισορροπία που υπάρχει στο σύστημα σε μισθούς και απασχόληση και συνδέεται με το φυσικό ποσοστό της ανεργίας και ο δεύτερος παράγοντας αναφέρεται στις διαφορές που προκύπτουν στα σημεία ισορροπίας με μισθούς και τιμές.

Το φυσικό ποσοστό της ανεργίας χαρακτηρίζεται ως μεταβλητό, ως εκ τούτου δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιείται σαν σημείο αναφοράς της ανεργίας ή ως κύριως σταθμός του οποιουδήποτε ποσοστού της ανεργίας. Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν και είχαν στόχο να μετρήσουν όσο γίνεται πιο αποτελεσματικά και με μικρές αποκλίσεις το φυσικό ποσοστό της ανεργίας επιβεβαίωσαν ότι όχι μόνο σαν μέγεθος έχει διακυμάνσεις και αλλάζει τιμές συνεχώς αλλά και ότι δεν είναι καθόλου σταθερό και έχει αρκετά μεγάλη μεταβλητότητα.

Μελετώντας από πλευρά μεγέθους για το Ηνωμένο Βασίλειο που αφορά το φυσικό ποσοστό της ανεργίας έφερε ως αποτέλεσμα μία τιμή της τάξεως του 2% η οποία αντιμετωπίστηκε με μεγάλη επιφύλαξη από όλους τους οικονομολόγους ανεξάρτητα από την θεωρία που υποστήριζαν.⁴⁶ Παρόμοια προσέγγιση και μελέτη πραγματοποιήθηκε και για το φυσικό ποσοστό ανεργίας και για μια άλλη ισχυρή

---

⁴⁴ Trevithick J.A., (1976), Inflation the Natural Unemployment Rate and the Theory of Economic Policy, Scottish Journal of Political Economy, UK

⁴⁵ Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα σελ. 270-277

⁴⁶ Wilson T., (1976), The Natural Rate of Unemployment, Scottish Journal of Political Economy, UK, σελ 101

οικονομία όπως αυτή των ΗΠΑ, όπου η τιμή που ξεπερνούσε το 5% (ιδιαίτερα μεγάλο). Σύμφωνα με παρατηρήσεις και αναφορές οι απολύσεις στο ποσοστό αυτό των ΗΠΑ του 5% είχαν περίπου το 66% του συνόλου ενώ οι οικειοθελούς αποχωρήσεις αντιστοιχούσαν περίπου στο 34%. Τα ποσοστά αυτά από τις έρευνες ενίσχυσαν περισσότερο την επικράτηση της ακούσια ανεργίας στο γενικό πλαίσιο της ανεργίας. Προσθέτουμε ότι αν λάβουμε υπόψη τον μη φανερό και αστάθμητο παράγοντα των παραιτήσεων μερικών εργαζομένων κατόπιν πιθανού εξαναγκασμού από την εταιρία που εργαζόντουσαν, το ποσοστό της αθέλητης ανεργίας μπορεί να πάρει μια μικρή πρόσθετη αύξηση.⁴⁷

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο για την καλύτερη ανάλυση να αναφέρουμε τους παράγοντες που μπορούν να καθορίσουν το φυσικό ποσοστό της ανεργίας.

1. Αλλαγές στη σύσταση του εργατικού δυναμικού. Μία ιδιαίτερα γνωστή και αποδεκτή εξήγηση για την άνοδο του φυσικού ποσοστού της ανεργίας είναι ότι το εργατικό δυναμικό ως προς τη σύστασή του άλλαξε με την άνοδο σε ποσοστά ανεργίας τμημάτων του όπως ο γυναικείος πληθυσμός, μη εξειδικευμένοι εργάτες και νεαρά σε ηλικία άτομα. Η παραδοχή αυτή είχε έντονη παρουσία σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά το 1980 επιβεβαιώνοντας τα διαφορετικά δεδομένα.

2. Αλλαγές στη διαμόρφωση της απασχόλησης. Οι αλλαγές σε αυτόν τον παράγοντα προέρχονται από τη διαμόρφωση στη ζήτηση για προϊόντα ή υπηρεσίες, σε αλλαγές στη διαμόρφωση της προσφοράς υπηρεσιών ή προϊόντων και ακόμη πιο συχνά σε παράλληλες διακυμάνσεις των δεδομένων προσφοράς και ζήτησης από τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές αντίστοιχα. Μια ευρέως κοινή πραγματικότητα είναι ότι οι οικονομικοί κλάδοι που καταγράφουν φθίνουσα ζήτηση για υπηρεσίες ή προϊόντα επιφέρουν αναταράξεις και προβλήματα στον τομέα της απασχόλησης. Επίσης, οι οικονομικοί κλάδοι που έχουν ανοδική ζήτηση για τα αγαθά τους όμως δεν δημιουργούν με γρήγορη αντίστοιχη συχνότητα καινούριες θέσεις εργασίας συνθέτουν ακόμη μία δύσκολη κατάσταση στο πλαίσιο της ανεργίας.

3. Η έντονη παρουσία της εκούσιας ανεργίας. Οι πιθανότητες που υπάρχουν για να απασχοληθεί σε μια εργασία ένας άνεργος είναι στενά συνδεδεμένες με τη χρονική διάρκεια της ανεργίας του. Όσο ο χρόνος της ανεργίας παρατείνεται για ένα άτομο τόσο μειώνεται και η προσπάθεια του να αναζητήσει εργασία με περισσότερη ένταση καθώς είτε μπορεί να υπάρξει απογοήτευση είτε γιατί μπορεί να αισθανθεί ότι δεν διαθέτει πλέον την κατάλληλη εργασιακή ικανότητα και γνώση. Η επαγγελματική

---

⁴⁷ Chinitz B., (1961), Contrast in Agglomeration: New York and Pittsburgh σελ 279-289

αποκατάσταση μπορεί να είναι πιο εύκολη για άνεργα άτομα με πολύ υψηλές δεξιότητες και εργασιακή εξειδίκευση. Επίσης, άλλο ένα στοιχείο που ισχύει από το 1970 και έπειτα που ενισχύει την ηθελημένη ανεργία είναι το υψηλό ασφαλιστικό επίπεδο ειδικά σε χώρες με ανεπτυγμένες οικονομίες όπου τα επιδόματα ανεργίας συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό και λειτουργούν σε ορισμένες περιπτώσεις ως αποτρεπτικός παράγοντας εύρεσης δουλειάς.

4. Η προστασία της εργασίας από την νομοθεσία. Η παρέμβαση από το κράτος για την προστασία του εργαζομένου καθιστούν ανελαστικές τις απολύσεις, δημιουργώντας δυσκολία σε επιχειρήσεις να προσλάβουν νέο προσωπικό ακόμα και όταν υπάρχει ανάγκη για αυτό. Θέματα όπως ο αριθμός εργαζομένων των επιχειρήσεων (ρυθμιστικός παράγοντας των ομαδικών απολύσεων), το ύψος της αποζημίωσης σε περίπτωση απόλυσης, η απαγόρευση και ο περιορισμός ομαδικών απολύσεων και οι θεσμοί όπως μεσολάβησης και διαιτησίας συμβάλουν αποφασιστικά σε αυτό τον παράγοντα.

5. Συνδικαλισμός. Αναμφίβολα τα εργατικά σωματεία και οι ενέργειές τους κατά τη διάρκεια της ιστορίας έχουν σημαντικό ρόλο στο φυσικό ποσοστό της ανεργίας. Η δύναμη που έχουν σε ορισμένες περιπτώσεις για καθιέρωση υψηλών ημερομίσθιων προκαλούν τον δισταγμό των επιχειρήσεων να προβούν σε νέες προσλήψεις λόγω του υψηλού κόστους που θα προκύψει. Με αυτόν το τρόπο θα μπορούσαμε να πούμε ότι καθιερώνεται μία μορφή ανελαστικότητας των μισθών. Στη περίπτωση που τα ημερομίσθια βρίσκονται πολύ πιο πάνω από το σημείο ισορροπίας τότε προκύπτει χαμηλή ζήτηση από τις επιχειρήσεις για προσωπικό ενώ αντίθετα προκύπτει μεγάλη προσφορά εργασίας από το εργατικό δυναμικό. Έτσι έχουμε την αύξηση της ανεργίας.⁴⁸

1.6 Θεωρίες της Ανεργίας

Για την ερμηνεία της ανεργίας έχουν διατυπωθεί τρεις κύριες οικονομικές θεωρίες, οι οποίες αποτυπώνουν διαφορετική θέση για το πως πηγάζει και πως προκαλείται το σημαντικό αυτό παγκόσμιο φαινόμενο. Ειδικότερα οι τρεις αυτές θεωρίες μπορούν να χωριστούν σε αυτές που θεωρούν και υποστηρίζουν την μείωση της απόδοσης του κεφαλαίου ως λόγω δημιουργίας και αύξησης ανεργίας και σε αυτές που υποστηρίζουν ότι αφετηρία και βάση της ανεργίας είναι η έλλειψη της ζήτησης για τα προϊόντα των

---

⁴⁸ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 407-415

επιχειρήσεων. Οι θεωρίες αυτές είναι: α) Κλασική Ανεργία (Φιλελεύθερη θεώρηση), β) Κεϋνσιανή Ανεργία (Παρεμβατική θεώρηση) και γ) Μαρξιστική Προσέγγιση⁴⁹

1.6.1 Κλασική Ανεργία (Φιλελεύθερη θεώρηση)

Η κλασική ανεργία στηρίζεται στο νόμο της ζήτησης εργασίας και στον νόμο της προσφοράς εργασίας, όπως η αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Θεωρεί ότι στο σημείο όπου εξισώνεται η προσφορά εργασίας από το εργατικό δυναμικό και η ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις υπάρχει ένας μισθός ισορροπίας.

Η ισορροπία αυτή δείχνει την υψηλότερη δυνατή ικανοποίηση των εργαζομένων μέχρι η αγοραστική τους δύναμη διαμέσου του μισθού τους να ανταποκρίνεται στις προσπάθειές τους που καταβάλουν στην εργασία τους. Επίσης, προσφέρει τη μεγαλύτερη δυνατή ικανοποίηση στον εργοδότη μέχρι η παραγωγικότητα της επιχείρησής του να έρθει σε συμφωνία με τον μισθό που καταβάλει στους υπαλλήλους του. Σε περίπτωση που στην αγορά εργασίας δεν υπάρχουν εμπόδια και χαρακτηρίζεται ως τελείως ανταγωνιστική, υπάρχει μια ελαστικότητα των μισθών. Δηλαδή, μπορούν να διαφέρουν αρκετά από το σημείο ισορροπίας λόγω των διαπραγματεύσεων εργοδοτών και εργαζομένων. Πιθανή αδυναμία της αγοράς εργασίας να λειτουργεί σε συνθήκες τέλει ανταγωνισμού, παρεμποδίζει στη μείωση της ανεργίας.⁵⁰

Επιπρόσθετα, η ζήτηση εργασίας μπορεί να οδηγηθεί σε πτώση εάν παρατηρηθεί μείωση της παραγωγικής διαδικασίας των επιχειρήσεων λόγω ύφεσης, λόγω υψηλών ημερομίσθων και λόγω ανεπαρκούς ζήτησης προϊόντων από τους καταναλωτές. Δεδομένο ότι οι μισθοί έχουν διαμορφωθεί σε ένα συγκεκριμένο σημείο θα κατευθύνει αναπόφευκτα τις επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε μείωση εργατικού προσωπικού, άρα θα έρθει και στην αγορά εργασίας μια πτώση της ζήτησης. Λόγω μειωμένης ζήτησης εργασίας από τις επιχειρήσεις θα καταγραφεί σταδιακά μια πτώση των ημερομίσθων μέχρι να επέλθει ξανά ισορροπία. Επίσης λόγω της χαμηλής ζήτησης εργασίας θα δημιουργηθεί και αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των εργαζομένων για κάλυψη των μειωμένων θέσεων, γεγονός που θα οδηγήσει την πλειοψηφία να δεχθεί τα νέα δεδομένα για τη μείωση του μισθού. Εάν, υπάρχει υψηλή ελαστικότητα στους μισθούς των εργαζομένων, η αλλαγή τους θα γίνει ευκολότερα μέχρι την νέα ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Η ανεργία παρουσιάζει πτώση με την νέα ισορροπία προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Η δύναμη που έχουν τα εργατικά σωματεία και τα

---

⁴⁹ Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα, σελ 46

⁵⁰ McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ 275

συνδικάτα σε συνδυασμό με την ύπαρξη εργατικής νομοθεσίας και την ύπαρξη κατώτατου μισθού είναι παράγοντες που παρεμποδίζουν την αλλαγή του μισθού σε μια νέα κατάσταση καθώς καθιστούν περισσότερο ανελαστικούς τους μισθούς.⁵¹

Τέλος άτομα τα όποια δεν έχουν υψηλά προσόντα σε μια πολύ ανταγωνιστική αγορά εργασίας και κυρίως νέα άτομα που δεν έχουν εργασιακή εμπειρία δεν μπορούν να βρουν εύκολα δουλεία, καθώς οι επιχειρήσεις πληρώνουν τον ελάχιστο μισθό ο οποίος έρχεται σε αναντιστοιχία με τα προσόντα τους. Παρόμοια κατάσταση ισχύει και σε κλάδους που είναι σε κατακόρυφη πτώση η ζήτησή τους για αγαθά και οι εργαζόμενοι σε αυτούς τους τομείς θα δυσκολευτούν εξίσου για μία θέση εργασίας σε κάποιο άλλο κλάδο.⁵² Όταν εργαζόμενοι αναγκάζονται να αλλάζουν οικονομικό κλάδο για να βρουν εργασία σε κάποιον άλλο τότε αυτό συνεπάγεται σε αύξηση εργατικού κόστους για μια επιχείρηση προκειμένου να προσλάβει τέτοια άτομα. Αυτό συμβαίνει καθώς η έλλειψη γνώσεων και πείρας για μια εργασία με διαφορετικό αντικείμενο απαιτεί εκπαίδευση για να επιτευχθούν τα επιθυμητά παραγωγικά αποτελέσματα.

1.6.2 Κεϋνσιανή Ανεργία (Παρεμβατική θεώρηση)

Η Κεϋνσιανή προσέγγιση αναζητά την λύση του προβλήματος της ανεργίας διαμέσου της συνολικής ζήτησης και δεν αποδέχεται την εξίσωση αγοράς εργασίας και αγαθών. Επομένως, έρχεται σε αντίθεση με την κλασική ανεργία η οποία υποστηρίζει ότι το κύριο αίτιο του προβλήματος είναι η μη ύπαρξη ελαστικών μισθών. Η θεωρία της κλασικής ανεργίας είναι υπό αμφισβήτηση στις εξής περιπτώσεις. Αυτές είναι:

- 1) Οι εργοδότες προς όφελος δικό τους, υπάρχει πιθανότητα να αναζητήσουν μη ελαστικότητα των μισθών και
- 2) Μείωση των ημερομίσθιων δεν σηματοδοτεί απαραίτητα πτώση του ποσοστού της ανεργίας.⁵³

Οι δύο παραπάνω περιπτώσεις μπορούν να εξηγηθούν ως εξής:

A) Οι εργαζόμενοι από την πλευρά τους έχουν την πρόθεση να αμείβονται με ημερομίσθιο ο οποίος θα είναι μικρότερο σε σχέση με μια προηγούμενη κατάσταση, με την προϋπόθεση ότι το ημερομίσθιο αυτό θα είναι σταθερό και δεν θα υφίστανται διακυμάνσεις. Από την άλλη μεριά οι εργοδότες βλέπουν προς όφελος τους την πληρωμή μισθών οι οποίοι όμως δεν θα έχουν εξάρτηση από τις όποιες μεταβολές

---

⁵¹ McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ 277

⁵² Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα, σελ 46

⁵³ McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ 281

συμβαίνουν σε μια οικονομία, καθώς διαμέσου των μισθών οι εργοδότες μπορούν να μειώσουν το κόστος.⁵⁴ Επίσης, σε περιόδους ύφεσης έχει παρατηρηθεί ότι εταιρείες αποφεύγουν να τίθενται σε κίνδυνο εργαζόμενοι που γνωρίζουν πολύ καλά την εργασία που απαιτείται και έχουν εκπαιδευτεί καθώς σε περίπτωση προσλήψεων νέων ατόμων απαιτείται πρόσθετη εκπαίδευσης επομένως έχουμε αύξηση στο κόστος. Επιπροσθέτως, κάποιες εταιρείες υπάρχει περίπτωση να σκεφτούν πολύ προσεκτικά την μείωση ημερομίσθιου καθώς μπορεί να λειτουργήσει ως αντικίνητρο παραγωγικότητας και αποδοτικότητας του προσωπικού και τελικά το κόστος να είναι μεγαλύτερο από τις δαπάνες που θα μπορούσαν να εξοικονομηθούν.⁵⁵

B) Η ελαστικότητα των μισθών δεν συνεπάγεται με βέβαιη και σίγουρη πτώση της ανεργίας. Μια μείωση του μέσου πραγματικού μισθού επηρεάζει και την ενεργό ζήτηση αγαθών πέρα από την ζήτηση της εργασίας. Επομένως μία αξιόλογη πτώση της αγοραστικής δύναμης διάμεσου της μείωσης του εισοδήματος θα είχε πιθανών ατυχές αποτέλεσμα στη πολιτικής των επιχειρήσεων για μείωση μισθών, καθώς αυτόματα θα υπήρξε και πτώση των πωλήσεων τους μακροχρόνια. Έτσι οι επιχειρήσεις εφόσον παρατηρούσαν την καταναλωτική συμπεριφορά και τη μειωμένη διάθεση για δαπάνη θα υποχρεώνονταν σε πτώση της παραγωγικής τους δραστηριότητας και αυτομάτως σε μείωση θέσεων εργασίας και συνέχιση της ύφεσης.⁵⁶

Καταλήγοντας, οι υποστηρικτές της κεϋνσιανής θεωρίας εστιάζουν στο επίπεδο ενεργούς ζήτησης και όχι στην ύπαρξη ανελαστικών μισθών. Η πιο αξιόλογη πρόταση της μείωσης της κυκλικής ανεργίας είναι η εστίαση προσπαθειών στην αύξηση της ζήτησης των προϊόντων, αυτό θα μπορούσε να συμβεί είτε με κρατική παρέμβαση, είτε με αύξηση επενδύσεων και εισροή χρήματος (ιδιωτικών και δημόσιων), είτε με μείωση του φορολογικού συντελεστή για να δωθεί ώθηση στην οικονομία.

1.6.3 Μαρξιστική Προσέγγιση

Σύμφωνα με την προσέγγιση του Καρλ Μαρξ για την ανεργία η συνεχόμενη μείωση των θέσεων εργασίας είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας για αύξηση της παραγωγικότητας, της μείωση μικρών ιδιοκτησιών, της συρρίκνωση των βιοτεχνών και η ύπαρξη πολλών ανέργων που πηγάζουν από οικονομικές κρίσεις. Το πλήθος των ανέργων που δημιουργείται το χαρακτηρίζει ως “εφεδρικό βιομηχανικό στρατό”.

⁵⁴ McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ 282

⁵⁵ Simon H. A., (1952), A Behavioural Model of Rational Choice, Quarterly Journal of Economics σελ 100-118

⁵⁶ Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα σελ. 270-277

Κατά τον Μαρξ όσο περισσότερο παρατηρείται αύξηση στον κοινωνικό πλούτο, όσο περισσότερο αυξάνεται το κεφάλαιο και απαιτείται παραγωγική δύναμη, τόσο περισσότερο ωφελεί να αυξάνονται και οι άνεργοι. Επίσης, τα αίτια που αυξάνουν το κεφάλαιο, προκαλούν άνοδος του αριθμού του εργατικού δυναμικού. Άρα, το πλήθος των ανέργων αυξάνεται όσο αυξάνεται και ο πλούτος ακολουθώντας ίδια πορεία. Τέλος, υπογραμμίζει ότι η φτώχεια και η εξαθλίωση όσο περισσότερο καταλαμβάνει μέρος της εργατικής τάξης, τόσο πιο εύκολα δημιουργείται και το πλήθος των ανέργων που θα χρησιμοποιηθούν ανά πάσα στιγμή όποτε τους χρειαστεί το κεφάλαιο για να αυξήσει περισσότερο τον πλούτο του.

1.7 Αίτια της Ανεργίας

Το ποσοστό της ανεργίας των προηγμένων οικονομιών για το 2017 ανέρχονταν σε ποσοστό 5,7%.⁵⁷ Το παγκόσμιο φαινόμενο της ανεργίας δημιουργείται από διάφορα αίτια που επηρεάζουν όχι μόνο την οικονομία κάθε κράτους αλλά και την παγκόσμια οικονομία.

Παράγοντες και αίτια που δημιουργούν υψηλά ποσοστά ανεργίας είναι η χαμηλή ζήτηση για προσωπικό, όπου αυτό με την σειρά του οφείλεται σε γεγονότα όπως: υψηλά επιτόκια και υψηλή φορολογία, η παγκόσμια ύφεση που έκανε την εμφάνισή της από το 2007 και έλειψη επενδύσεων. Επίσης, παράγοντες που συμβαίνουν σε κάθε οικονομία είτε είναι ανεπτυγμένη, είτε είναι αναπτυσσόμενη όπως: ανεργία τριβής, διαρθρωτική ανεργία, γεωγραφική κινητικότητα, πραγματική μισθολογική ανεργία καθώς και οι συνεχόμενες τεχνολογικές αλλαγές δεν θα πρέπει να παραλείπονται να αναφερθούν. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε μερικά από τα κύρια αίτια.

1.7.1 Αίτια Ανεργίας Λόγω Παγκόσμιας Ύφεσης

Σε αρκετές προηγμένες οικονομίες το ποσοστό ανεργίας παραμένουν σε υψηλά επίπεδα όπως στην Ισπανία 15,5% την Ιταλία 10,9% τη Γαλλία 8,8% και Καναδά 6,3%.⁵⁸ Είναι πραγματικότητα ότι η παγκόσμια οικονομία εδώ και 10 έτη περίπου βιώνει μια ύφεση οποία ακολουθείται πάντα από εξελίξεις στην συνολική ζήτηση και συνολική προσφορά εργασίας. Μία ύφεση παρατηρείται όταν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) παρουσιάζει μείωση στον ρυθμό αύξησής του, γεγονός που αποτελεί πραγματικότητα στην παγκόσμια οικονομία.⁵⁹ Γνωρίζουμε ότι το ΑΕΠ για κάθε χώρα εκφράζεται από τη σχέση:

⁵⁷ <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

⁵⁸ <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

⁵⁹ <https://www.investopedia.com/ask/answers/032515/why-does-unemployment-tend-rise-during-recession.asp>

$$\text{GDP} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + \text{NX}$$

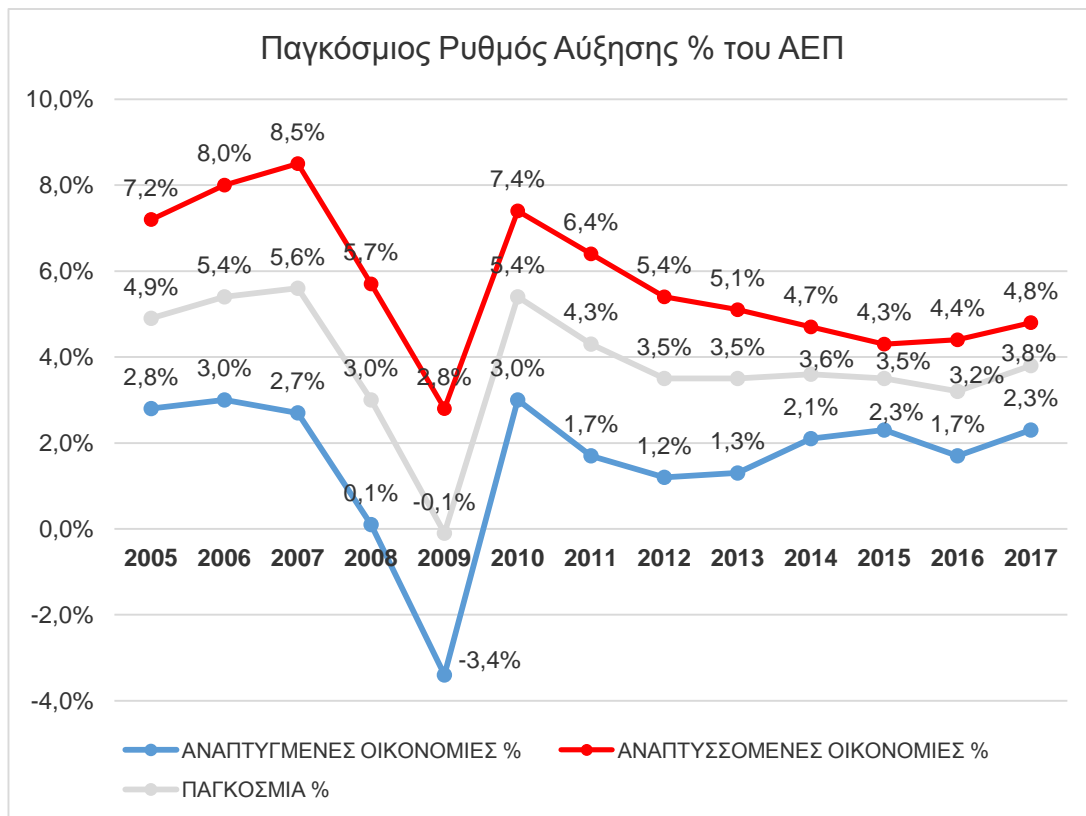
Όπου:

- C = κατανάλωση των νοικοκυριών σε μία χώρα για προϊόντα και υπηρεσίες
- I = οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται
- G = οι δημόσιες δαπάνες για προϊόντα και υπηρεσίες και
- NX = οι εξαγωγές μείον τις εισαγωγές ή αλλιώς το εμπορικό ισοζύγιο

Επομένως για να γίνει μία σύγκριση ανάμεσα στις οικονομίες των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο η παραπομπή στο ΑΕΠ μας επιτρέπει να οδηγηθούμε σε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα καθώς η ανεργία όπως αναφέραμε και θα δούμε στη συνέχεια επηρεάζεται σημαντικά από τις επενδύσεις τις δαπάνες καθώς και από την κατανάλωση. Όσο μεγαλύτερη είναι η κατανάλωση τόσο αυξάνεται η παραγωγική διαδικασία και απαιτούνται νέες προσλήψεις εργατικού δυναμικού μειώνοντας τα ποσοστά της ανεργίας. Επίσης, συμπεράσματα μπορούν να προκύψουν για το χρέος που έχει μια χώρα αν το εκφράσουμε ως προς το ΑΕΠ. Αν μία χώρα έχει χρέος 40% του ΑΕΠ της είναι εμφανώς σε καλύτερη θέση σε σχέση με μία άλλη χώρα που αντιμετωπίζει χρέος 80% του ΑΕΠ της. Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το χρέος μιας οικονομίας σε σχέση με το ΑΕΠ της, τόσο λιγότερα δημοσιονομικά μέτρα θα χρειαστούν να εφαρμοστούν για να αντιμετωπιστεί. Αυτό συνεπάγεται ότι η ανεργία σε περίπτωση μη αυστηρών οικονομικών μέτρων δεν θα αυξηθεί με ραγδαίους ρυθμούς όπως έχουμε από τα παραδείγματα της Ελλάδας, της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας.

Έρευνες και στοιχεία προερχόμενα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) δείχνουν τα αποτελέσματα για το πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και την ποσοστιαία του μεταβολή σε ένα γενικό παγκόσμιο επίπεδο, σε επίπεδο ανεπτυγμένων οικονομιών και αναπτυσσόμενων οικονομιών. Τα δεδομένα αυτά παρέχονται όπως αναφέραμε από το ΔΝΤ, επεξεργάστηκαν και παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα από το έτος 2005 μέχρι και το έτος 2017.

Διάγραμμα 1.1 Παγκόσμιος Ρυθμός Αύξησης % του ΑΕΠ

Πηγή: <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Αναλύοντας το διάγραμμα 1.1 βλέπουμε ότι από το 2007 και έπειτα καταγράφεται μια πτώση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ και ειδικότερα οι ανεπτυγμένες οικονομίες καταγράφουν αρνητικά νούμερα για το 2008 και 2009. Στη συνέχεια έχουμε μια σταθεροποίησή τους προς την αύξηση και λαμβάνει ξανά θετικά πρόσημα αλλά με πολύ πιο αργό ρυθμό σε σχέση με τις προηγούμενες πριν το 2007 μεταβολές του. Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες από την άλλη πλευρά μπορεί να μην λαμβάνουν αρνητικά νούμερα οι διακυμάνσεις στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ για το 2008 και 2009 όμως παρουσιάζουν αισθητή πτώση για αυτά τα δύο έτη. Έπειτα ακολουθείται αύξηση όμως με αργότερα ρυθμό σε σχέση με τις προηγούμενες πριν το 2007 μεταβολές του, όπως ακριβώς και οι ανεπτυγμένες οικονομίες.

Τέλος, δίνοντας έμφαση στην ελληνικά κατάσταση και οικονομία αναλύοντας δεδομένα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τα αποτελέσματα στην ποσοστιαία αύξηση για το πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν στην χώρα, βλέπουμε στον παρακάτω πίνακα 1.1 και διάγραμμα 1.2 ότι η αύξηση της ανεργίας συμβάδιζε με την πτώση στο πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Έτσι έχουμε μια συσχέτιση και απόδειξη της στενής σχέσης ποσοστού της ανεργίας και μεταβολής του ΑΕΠ. Τα δεδομένα παρέχονται από το 2005 μέχρι και το 2017 για την καλύτερη και αντικειμενικότερη

καταγραφή συμπερασμάτων, καθώς η ελληνική οικονομία ήρθε αντιμέτωπη με την οικονομική ύφεση από το 2009 και έπειτα.

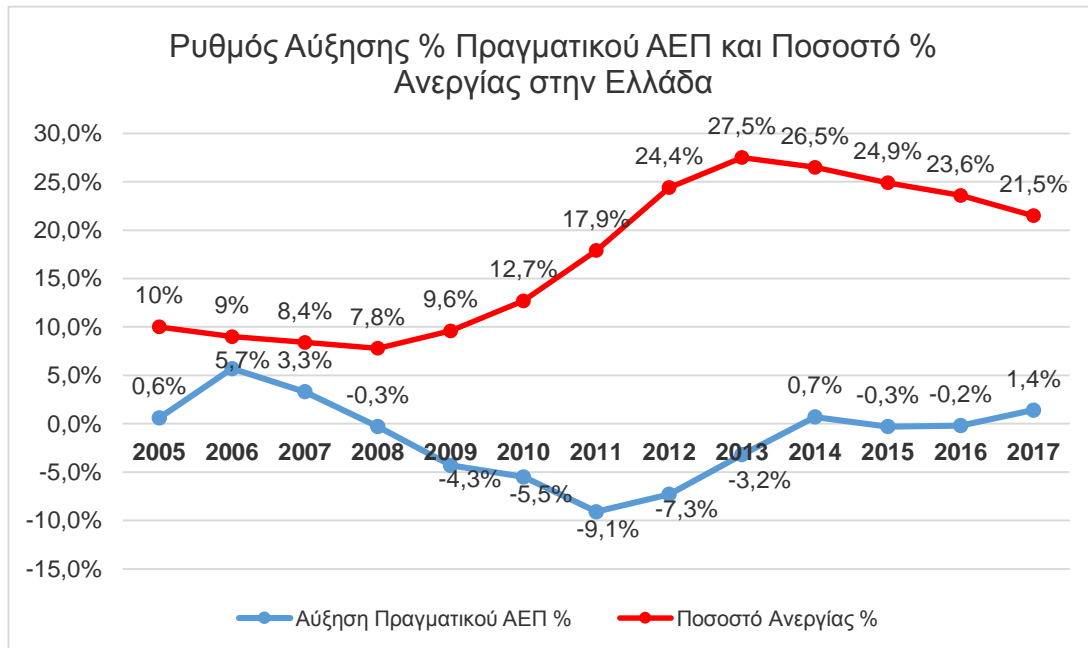
Πίνακας 1.1 Αύξηση Πραγματικού ΑΕΠ % και Ποσοστά Ανεργίας % στην Ελληνική Οικονομία

ΕΤΟΣ	Αύξηση Πραγματικού ΑΕΠ %	Ποσοστό Ανεργίας %
2005	0,6%	10%
2006	5,7%	9%
2007	3,3%	8,4%
2008	-0,3%	7,8%
2009	-4,3%	9,6%
2010	-5,5%	12,7%
2011	-9,1%	17,9%
2012	-7,3%	24,4%
2013	-3,2%	27,5%
2014	0,7%	26,5%
2015	-0,3%	24,9%
2016	-0,2%	23,6%
2017	1,4%	21,5%

Πηγή: <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτο ότι το υψηλότερο ποσοστό σε ανεργία από το 2005 μέχρι και το 2017 καταγράφηκε το 2013 με 27,5% ενώ μια χρονιά νωρίτερα το 2012 η αύξηση του πραγματικού είχε αρνητική τιμή -7,3%. Ακόμη, το 2011 είχαμε την πιο αρνητική αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ με -9,1% και την αμέσως επόμενη χρονιά δηλαδή το 2011 είδαμε την ανεργία να αυξάνεται κατά 6,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Διάγραμμα 1.2 Ρυθμός Αύξησης % Πραγματικού ΑΕΠ και Ποσοστά % Ανεργίας στην Ελλάδα για τα έτη 2005-2017

Πηγή: <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

1.7.2 Αίτια Ανεργίας Λόγω Επιτοκίων

Είναι δεδομένο ότι με τα πρώτα σημάδια της ύφεσης από το 2008 υπήρξαν αλλαγές στις μακροοικονομικές ισορροπίες. Η Κεντρική Τράπεζα όταν παρατηρεί σημάδια επερχόμενης αύξησης του πληθωρισμού, τότε πραγματοποιεί αυξήσεις στα επιτόκια. Τα υψηλά επιτόκια με τη σειρά τους τείνουν να επιβραδύνουν την ανάπτυξη της οικονομίας, αυξάνοντας το κόστος δανεισμού και μειώνοντας την καταναλωτική δαπάνη των πολιτών. Επίσης παρατηρείται και μείωση επενδύσεων καθώς και αύξηση πληρωμών στα κρατικά χρέη. Αυτές οι μεταβολές ήταν φυσικό να επηρεάσουν τις επιχειρήσεις και αυτές να επηρεάσουν την ζήτηση εργασίας αρνητικά.⁶⁰

1.7.3 Αίτια Ανεργίας Λόγω Έλλειψης Επενδύσεων

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που έχει κάθε οικονομία σε περιόδους ύφεσης και ανεργίας είναι η έλλειψη επενδύσεων, η οποία εμποδίζει την ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και εμποδίζει τις επιχειρήσεις να αυξάνουν την ζήτηση εργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι κράτη όπως οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και οι Σκανδιναβικές χώρες άρχισαν να σημειώνουν άνοδο από το 2010 και έπειτα σε αντίθεση με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, το

⁶⁰ <https://www.economicshelp.org/macroeconomics/monetary-policy/effect-raising-interest-rates/>

επενδυτικό κλίμα στη Γερμανία χαρακτηρίζεται θετικό και παρουσιάζεται να πλησιάζει τα προ-οικονομικής ύφεσης επίπεδα δηλώνοντας ότι οι υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης πρέπει να εστιάσουν περισσότερο στον τομέα των επενδύσεων.⁶¹ Τέλος, ο υψηλός φορολογικός συντελεστής και τα δημοσιονομικά μέτρα που ισχύουν στην Ελλάδα κατά την περίοδο της ύφεσης εμπόδιζαν τις επενδύσεις ξένων κεφαλαίων ή ανάγκαζαν υπάρχουσες πολυεθνικές επιχειρήσεις να μετεγκατασταθούν σε άλλες χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, προκαλώντας πρόσθετη αύξηση της ανεργίας.

1.7.4 Αίτια Ανεργίας Λόγω Ανεργίας Τριβής

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω στις κατηγορίες ανεργίας, η ανεργία τριβής είναι φυσιολογικό να υπάρχει πάντα σε μια οικονομία και να δημιουργεί κάποια ποσοστά ανεργίας. Κάθε φορά που εισέρχονται στην αγορά νέοι εργαζόμενοι (πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών, εργατικό δυναμικό που έχει λάβει τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση) είναι κατανοητό ότι θα πρέπει να περάσει κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι να προσληφθούν στην κατάλληλη για αυτούς εργασία και είναι επόμενο να περάσει κάποιο χρονικό διάστημα αναζήτησης. Επίσης, αίτιο της ανεργίας στα πλαίσια της ανεργίας τριβής είναι και το γεγονός ότι κάποια άτομα επιλέγουν να είναι εθελοντικά άνεργοι για προσωπικούς λόγους. Αυτό το μέρος του εργατικού δυναμικού συγκαταλέγεται στους ανέργους και προσθέτει κάποια ποσοστά ανεργίας.⁶²

1.7.5 Αίτια Ανεργίας Λόγω Τεχνολογικών Αλλαγών

Η εποχή του 21ου αιώνα που διανύουμε αναμφίβολα θεωρείται ως εποχή της εξέλιξης της τεχνολογίας και της ανάπτυξης. Πολλές επιχειρήσεις κυρίως μεγάλου μεγέθους έχουν πραγματοποιήσει τεράστιες αλλαγές σε διάφορους τομείς των λειτουργιών τους και των δραστηριοτήτων τους, όπως: στην παραγωγή, τον ποιοτικό έλεγχο, στο μάρκετινγκ και στις πωλήσεις (e-shop, e-commerce).

Οι αλλαγές αυτές έχουν φέρει και ανατροπές στα δεδομένα του εργατικού δυναμικού, καθώς είτε αναζητούν εξειδικευμένο προσωπικό για να ανταπεξέρχεται στις απαιτήσεις είτε εκπαιδεύουν τμήμα του υπάρχοντος προσωπικού. Αυτό με την σειρά του είναι επόμενο να κάνει του ανειδίκευτους υποψήφιους εργαζόμενους να βρουν πολύ δύσκολα εργασία αλλά και να μειωθεί το ημερομίσθιο των λιγότερο εξειδικευμένων

---

⁶¹ Chrostodoulakis Nicos, Axioglou Christos, (2016), Underinvestment and Unemployment The Double Hazard in The Euro Area, Bank of Greece, Athens

⁶² Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006), Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα, σελ 234

εργατών, ειδικά σε περίοδο ύφεσης. Βέβαια σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατό να δημιουργήσει και νέες θέσεις εργασίας ή να παρατηρείται χαμηλό ποσοστό ανεργίας σε χώρες με υψηλή τεχνολογία όπως για παράδειγμα η Ιαπωνία και η Σουηδία.⁶³

1.8 Συνέπειες της Ανεργίας

Αναμφίβολα η παγκόσμια οικονομία διανύει μία από τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις μετά από τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου που πρέπει να διαχειριστεί. Η τεράστια αυτή οικονομική ύφεση που ξεκίνησε από το 2007 και μας απασχολεί μέχρι σήμερα έχει επηρεάσει έντονα και την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά επέκταση και την Ελλάδα. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η ύφεση έχει επιφέρει πολλά προβλήματα συμπεριλαμβανομένου και αυτό της ανεργίας με αρκετές συνέπειες για του πολίτες που την βιώνουν. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε τις κύριες επιπτώσεις που προκάλεσε και προκαλεί το φαινόμενο της ανεργίας.

1.8.1 Αύξηση του Ποσοστού της Φτώχειας

Η γραμμή φτώχειας (το κατώφλι της φτώχειας) υπολογίζεται με τη σχετική έννοια (φτωχός σε σχέση με τους άλλους) και ορίζεται στο 60% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού, με βάση την τροποποιημένη κλίμακα ισοδυναμίας του ΟΟΣΑ, διαφοροποιούμενη από την έννοια του κινδύνου της απόλυτης φτώχειας (ο φτωχός που στερείται βασικών μέσων επιβίωσης).⁶⁴ Σε πολλές χώρες παγκοσμίως και ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας, η ανεργία που έπληξε μεγάλο ποσοστό των πολιτών, σε συνδυασμό με την απορρύθμιση της αγοράς εργασίας έφεραν ως αποτέλεσμα της αύξηση του πληθυσμού που ζει στη φτώχεια καθώς επιδείνωσε αισθητά την διαβίωση του. Ο άνεργος μη έχοντας κάποιο δεδομένο εισόδημα που θα του πρόσφερε μια εργασία ως ανταμοιβή για την υπηρεσία του, αναγκάζεται να μην μπορεί να καλύψει ανάγκες βασικές για την επιβίωση του. Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει ότι και εργαζόμενοι που λαμβάνουν κάποιο εισόδημα δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μετατροπή των συμβάσεων πλήρους εργασίας σε συμβάσεις μερικής απασχόλησης και εκ περιτροπής εργασίας που σε αρκετές περιπτώσεις σε μισθολογικό επίπεδο δεν είναι σε θέση να προσφέρει εισόδημα στους εργαζομένους ανώτερο του επιδόματος ανεργίας.

Παρατηρούμε στο παρακάτω διάγραμμα 1.3 ότι η ποσοστιαία μεταβολή στα επίπεδα της ανεργίας είναι στενά συνδεδεμένη με την ποσοστιαία μεταβολή της φτώχειας.

---

⁶³ Bowles Samuel, Edwards Richard, (1996), Κατανοώντας τον Καπιταλισμό, Gutenberg, Αθήνα, σελ 84

⁶⁴ ΕΛΣΤΑΤ, (2009), Δελτίο Τύπου: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Πειραιάς

Αύξηση του ποσοστού ανεργίας συνεπάγεται με αύξηση ποσοστού της φτώχειας, αντίθετα πτώση του ποσοστού της ανεργίας φέρνει μείωση ποσοστού της φτώχειας.

Διάγραμμα 1.3 Εξέλιξη Ποσοστού Φτώχειας στην Ελλάδα σε Σύγκριση με το Ποσοστό % της Ανεργίας

Πηγή: Eurostat

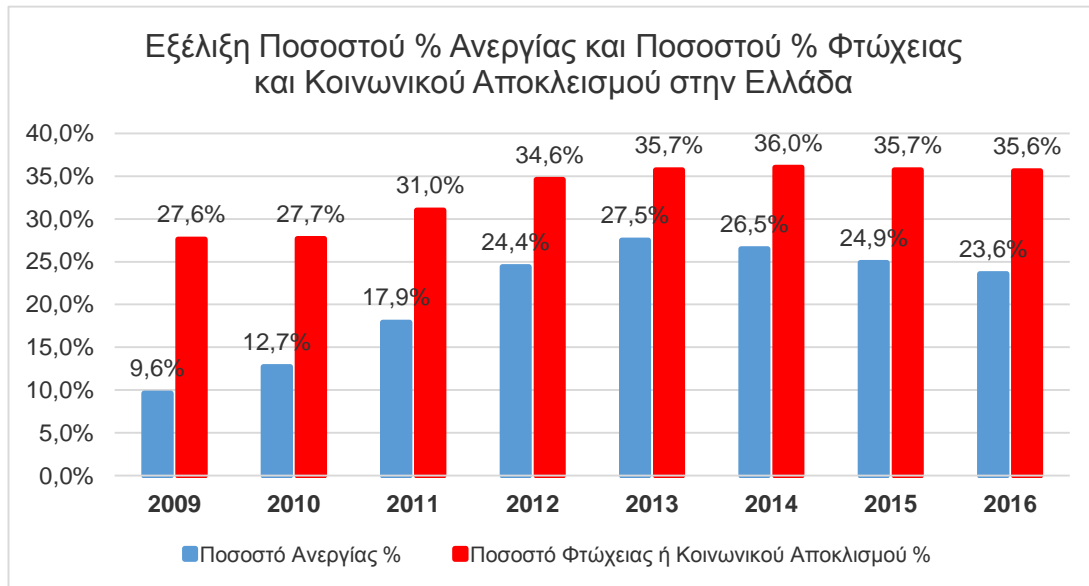
1.8.2 Αύξηση του Ποσοστού της Κοινωνικού Αποκλεισμού

Η ανεργία εκτός της συνέπειας της φτώχειας, επιφέρει και την επίπτωση του κοινωνικού αποκλεισμού στο μέρος του πληθυσμού που βιώνει το φαινόμενο αυτό. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την Eurostat στην Ελλάδα, από την στιγμή της έναρξης της ύφεσης το 2009 και σταδιακή κλιμάκωση ανεργίας υπήρξε και αύξηση του ποσοστού φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ο κοινωνικός αποκλεισμός παρόλο που έχει στενή σχέση με τον όρο της φτώχειας διαχωρίζεται από αυτή καθώς σχετίζεται με το τι συμβαίνει σε ένα άτομο ή άτομα όταν αντιμετωπίζουν πλήθος προβλημάτων όπως: χαμηλό εισόδημα, εγκληματικότητα και οικογενειακά προβλήματα.⁶⁵

Βλέπουμε λοιπόν στο διάγραμμα 1.4 ότι η ανοδική πορεία της ανεργίας συμβαδίζει με την ανοδική πορεία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αντίθετα, πτώση της ανεργίας επιφέρει πτώση του ποσοστού της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς υπάρχουν περισσότερα διαθέσιμα εισοδήματα για μερίδα του εργατικού δυναμικού και κατ'επέκταση του πληθυσμού.

⁶⁵ <https://www.theguardian.com/society/2002/jan/15/social-exclusion1>

Διάγραμμα 1.4 Εξέλιξη Ποσοστού % Ανεργίας και Ποσοστού % Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat

1.8.3 Οικονομική Στενότητα και Υλική Αποστέρηση

Η παρατεταμένη οικονομική ύφεση που κύριο γνώρισμά της είναι η ανεργία, προκάλεσε αρκετές δυσκολίες στα Ελληνικά νοικοκυριά και στις συναλλαγές τους για την αντιμετώπιση βασικών τους αναγκών. Έτσι, παρατηρήθηκε έντονα τα νοικοκυριά να έχουν δυσκολίες στο να ανταπεξέλθουν στις συναλλαγές τους που απαιτούσαν οικονομικές δραστηριότητες όπως:

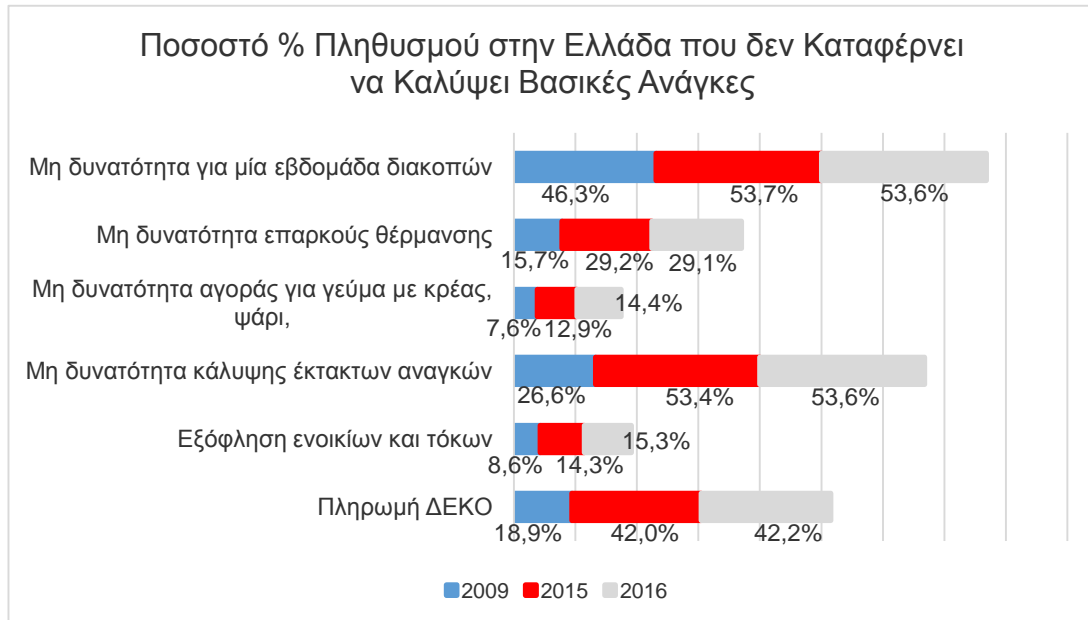
- Πληρωμή λογαριασμών ΔΕΚΟ
- Εξόφληση ενοικίων και τόκων
- Μη δυνατότητα κάλυψης έκτακτων αναγκών
- Μη δυνατότητα αγοράς για γεύμα με κρέας, ψάρι, κοτόπουλο κάθε 2^η μέρα
- Μη δυνατότητα επαρκούς θέρμανσης
- Μη δυνατότητα για 7 ημέρες διακοπές⁶⁶

Το διάγραμμα 1.5 συγκρίνει τις δυνατότητες που είχαν τα Ελληνικά νοικοκυριά για τις παραπάνω δραστηριότητες του για τα έτη του 2009, του 2015 και του 2016. Η επιλογή για το 2009 γίνεται για να υπάρξει σύγκριση με μια χρονιά που δεν ήταν παρούσα η

⁶⁶ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 139

οικονομική ύφεση στη χώρα σε σχέση με τα έτη 2015 και 2016 που υπήρχαν υψηλά ποσοστά ανεργίας και δημοσιονομικών περιορισμών.

Διάγραμμα 1.5 Ποσοστό % Πληθυσμού στην Ελλάδα που δεν Καταφέρνει να Καλύψει Βασικές Ανάγκες

Πηγή:<http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180402-1?inheritRedirect=true>

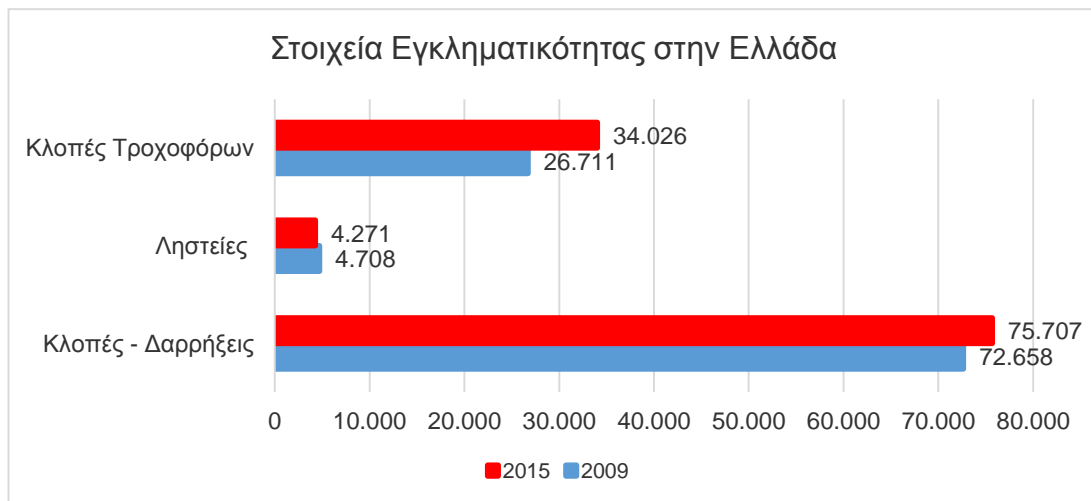
Αναγνωρίζουμε λοιπόν ότι από το 2009 μέχρι και το 2016 έχει επιδεινωθεί η κατάσταση των Ελληνικών νοικοκυριών σε όλα τα σημεία της έρευνας. Πολύ μεγάλο μερίδιο ευθύνης στην επιδείνωση αυτή έχει η ανεργία αν σκεφτούμε ότι η ανεργία στο 2009 ήταν στα επίπεδα του 9,6 % και το 2016 ήταν στα επίπεδα του 23,6 %, δηλαδή 14 ποσοστιαίες μονάδες αυξημένη. Αν θεωρήσουμε ότι και για το τέταρτο τετράμηνο του 2017 το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων ανέρχεται σε περίπου 722.900 σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, ανέρχεται δηλαδή σε ποσοστό άνω του 70%, τότε αυτό σημαίνει ότι περά των 12 μηνών το 71,8% του άνεργου πληθυσμού δεν λαμβάνει το μηνιαίο επίδομα ανεργίας που είναι στα 360 Ευρώ για άτομα χωρίς προστατευόμενα μέλη. Αυτό σημαίνει ότι για το 2017 το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν την μακροχρόνια ανεργία θα βιώσουν πιο έντονα και την υλική αποστέρηση και θα αυξήσουν τα ποσοστά του παραπάνω πίνακα μη μπορώντας να ανταποκριθούν στην κάλυψη βασικών αναγκών της καθημερινότητάς τους.

1.8.4 Αύξηση των Επιπέδων Εγκληματικότητας και Βίας

Η ανεργία σαν φαινόμενο πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις μπορεί να επιφέρει και πρόσθετα προβλήματα όπως αυτό της επιδείνωσης της εγκληματικότητας. Ένα μικρό ποσοστό ανθρώπων μη ικανό να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις υπάρχει πιθανότητα να διαπράξει κάποιο αδίκημα κάνοντας μία παράνομη ενέργεια να φαίνεται πιο εύκολη.

Από τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας συγκρίνουμε το έτος 2009 και το 2017 σε θέματα εγκληματικότητας και διαπιστώνουμε ότι η ραγδαία αύξηση της ανεργίας συνδέεται σε κάποια βαθμό και με την αύξηση παράνομων δραστηριοτήτων καθώς η ανεργία το 2009 ήταν 9,6 % και το 2017 ήταν 21,5 δηλαδή 12% περίπου χαμηλότερη.

Διάγραμμα 1.6 Στοιχεία Εγκληματικότητας στην Ελλάδα για το 2009 και 2015

Πηγή:http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=74523&Itemid=73&lang=

Τέλος, με την κοινωνική ενσωμάτωση ενός μέρους του άνεργου πληθυσμού να μην είναι εύκολη διαδικασία λόγω των συσσωρευμένων προβλημάτων που αντιμετωπίζει και την αποστροφή που παρουσιάζει, μπορεί να φέρει ως αρνητικό αποτέλεσμα κάποια άτομα να εμφανίζουν επιθετικότητα και οργή εξαιτίας της άσχημης κατάστασης που βιώνουν. Επίσης, η απουσία εισοδήματος για μια αξιοπρεπή ζωή και σε πολλές περιπτώσεις η αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών του άνεργου πληθυσμού καθιστά την ανομία και την παρανομία ως ένα σωσίβιο για την επιβίωσή του. Έτσι η βία και η εγκληματικότητα βρίσκουν ευνοϊκές συνθήκες για να αυξηθούν σε περιόδους μεγάλης ύφεσης και ανεργίας.⁶⁷

⁶⁷ Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα, σελ 58

1.8.5 Αύξηση του Αριθμού Εξερχόμενων Μεταναστών

Από τα παλαιότερα χρόνια σε πολλές χώρες όχι μόνο των ανεπτυγμένων χωρών αλλά και των αναπτυσσόμενων όταν υπήρχαν σημάδια ύφεσης, φτώχειας, χαμηλό βιοτικό επίπεδο και υψηλά ποσοστά ανεργίας μέρος του πληθυσμού και επομένως του εργατικού δυναμικού ακολουθούσαν το δρόμο της μετανάστευσης. Η μετανάστευση ήταν σε χώρες που αφενός είχαν χαμηλό ποσοστό ανεργίας και θα τους επέτρεπαν να βρουν εργασία με σχετική ευκολία, αφετέρου παρείχαν υψηλό βιοτικό επίπεδο για τους πολίτες τους. Στην περίπτωση της Ελλάδας που μεγάλο τμήμα του εργατικού δυναμικού αντιμετώπισε το πρόβλημα εύρεσης εργασίας ή το πρόβλημα χαμηλά αμειβόμενης εργασίας στράφηκε στην επιλογή της μετανάστευσης για να αλλάξει αυτά τα δεδομένα προσδοκώντας σε καλύτερη ζωή.

Σύμφωνα με έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ για την εξερχόμενη μετανάστευση προκύπτει ο παρακάτω πίνακας, τα στοιχεία αφορούν ηλικιακές ομάδες και το σύνολο του πληθυσμού και όχι αποκλειστικά το εργατικό δυναμικό. (Ο πίνακας 1.2 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)

Πίνακας 1.2 Εξερχόμενη Μετανάστευση Ελληνικού Πληθυσμού 2009-2013

Έτος	2009	2010	2011	2012	2013
15-24 χρονών	9.067	12.695	14.996	19.874	18.765
25-34 χρονών	15.848	22.960	34.960	43.018	41.622
35-44 χρονών	6.686	9.638	17.677	24.243	22.459
45-54 χρονών	3.695	5.113	10.768	16.336	14.819
55-64 χρονών	1.787	2.308	5.093	7.638	6.954
65-74 χρονών	1.123	1.082	1.888	2.889	2.646
Σύνολο	38.206	53.796	85.382	106.360	107.265

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Είναι ορατό ότι η ροή μετανάστευσης από την Ελλάδα προς την αλλοδαπή έχει ανοδικές τάσεις για το χρονικό διάστημα που παρατηρούμε, δηλαδή από το 2009 μέχρι και το 2013. Η ηλικιακή ομάδα που παρουσιάζει μεγαλύτερο αριθμό μετανάστευσης προς το εξωτερικό είναι αυτή των 25 με 34 ετών καθώς έχει τον μεγαλύτερο αριθμό από όλες τις υπόλοιπες σε κάθε έτος. Αποκορύφωση είναι το έτος 2012 όπου 43.018 άτομα ηλικίας 25 έως 34 ετών έφυγαν από την χώρα, το ποσοστό ανεργίας για την Ελληνική επικράτεια αυτό το έτος έφθασε το 24,4%. Επίσης το έτος 2013 σημείωσε αριθμό εξερχόμενων μεταναστών 107.265, δηλαδή 69.059 περισσότεροι συμπολίτες έφυγαν σε σχέση με το έτος 2009. Άξιζε να υπογραμμίσουμε ότι τα επίπεδα της ανεργίας το 2009 ήταν 9,6% ενώ το 2013 ήταν 27,5%, δηλαδή 17,9% περισσότερη

ανεργία. Είναι εμφανές λοιπόν ότι τα υψηλά επίπεδα της ανεργίας δημιουργούν κύματα μετανάστευσης προς νέους προορισμούς για τον πληθυσμό που βιώνει προβλήματα στην αγορά εργασίας, προς βελτίωση του εισοδήματός του και κατά επέκταση του βιοτικού του επιπέδου.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα
- ΕΛΣΤΑΤ, (2009), Δελτίο Τύπου: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Πειραιάς
- ΕΣΥΕ, (1987) Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Απασχολήσεως, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), (2012)
- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 88
- Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006) Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα
- Bowles Samuel, Edwards Richard, (1996), Κατανοώντας τον Καπιταλισμό, Gutenberg, Αθήνα
- Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα
- Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα
- McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Ξένα

- Alchian A., (1950), Uncertainty, Evolution and Economic Theory, Journal of Political Economy 58
- Block Fred, (1977) The Origins of International Economic Disorder, Berkely: University of California Press
- Chinitz B., (1961), Contrast in Agglomeration: New York and Pittsburgh
- Christodoulakis Nikos, Axioglou Christos, (2016), Underinvestment and Unemployment The Double Hazard in The Euro Area, Bank of Greece, Athens
- Eurostat
- Friedman M., (1968), The Role of Monetary Policy, American Economic Review, USA
- Hughes J. and Perlman R., (1984), The Economics of Unemployment, Harvest Press
- Simon H. A., (1952), A Behavioural Model of Rational Choice, Quarterly Journal of Economics
- Shiskin J. and Stein R.L., (1975), Problems in Measuring of Unemployment, Monthly Labor Review 1975
- Standing G., (1983) The notion of Structural Unemployment, International Labour Review

- Trevithick J.A., (1976), Inflation the Natural Unemployment Rate and the Theory of Economic Policy, Scottish Journal of Political Economy, UK
- Wilson T., (1976), The Natural Rate of Unemployment, Scottish Journal of Political Economy, UK

Διαδίκτυο

- http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=74523&Itemid=73&lang=
- <https://www.economicshelp.org/macroeconomics/monetary-policy/effect-raising-interest-rates/>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180402-1?inheritRedirect=true>
- http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLD
- <https://www.investopedia.com/ask/answers/032515/why-does-unemployment-tend-rise-during-recession.asp>
- <https://www.theguardian.com/society/2002/jan/15/social-exclusion1>

Κεφάλαιο 2

2.1 Πληθωρισμός και Ανεργία

Το φαινόμενο του πληθωρισμού και το φαινόμενο της ανεργίας συνδέονται στενά μεταξύ τους ασκώντας έντονες επιρροές στην πορεία μιας οικονομίας. Η πορεία του πληθωρισμού καθώς και της ανεργίας παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις καθόλα τη διάρκεια της ιστορίας και ιδιαίτερα μετά την λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και τη συνδιάσκεψη του Μπρέτον Γούντς στις ΗΠΑ το 1944.

Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η ταυτόχρονη παρουσία του πληθωρισμού με την ανεργία μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στα πλαίσια της λειτουργίας μιας οικονομίας. Αυτό μπορεί να συμβεί διότι, οι πληθωριστικές τάσης κάνουν την εμφάνισή τους την στιγμή όπου μία οικονομία φαίνεται να παρουσιάζει θετική και ανοδική πορεία με τους πόρους να είναι σε πλήρη απασχόληση. Από την άλλη πλευρά, μόλις μια οικονομία είναι σε πτωτική πορεία και παρουσιάζει ένα σταθερό ή ακόμα και με πτωτικές τάσεις γενικό επίπεδο τιμών τότε τα επίπεδα της ανεργίας λαμβάνουν αύξηση. Στην περίπτωση όπου η οικονομία είναι στη φάση της ύφεσης, η εφαρμογή μιας πιο δυναμικής κρατικής πολιτικής κατά του Κεϋνσιανούς υποστηρικτές θα μπορούσε να οδηγήσει την οικονομία σε μια άνοδο της ζήτησης αγαθών και προϊόντων, καθώς και σε μεγαλύτερη προσφοράς του χρήματος. Στην περίπτωση του φαινομένου του στασιμοπληθωρισμού (παράλληλη παρουσία μεγάλων ποσοστών ανεργίας και μια προβληματική οικονομία που καταγράφει αυξητικές τάσεις του πληθωρισμού) η εφαρμογή μιας δυναμικής κρατικής πολιτικής δεν θα έφερνε ικανοποιητικά αποτελέσματα.⁶⁸

Επίσης, γνωρίζουμε ότι ο πληθωρισμός συμβαδίζει σε μια οικονομία, με μία συνεχόμενη και διαρκή κατεύθυνση για άνοδο του γενικού επιπέδου τιμών. Μερικοί από τους κυριότερους και βασικότερους δείκτες τιμών είναι οι εξής:

- Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (υπολογίζει τις διακυμάνσεις στις τιμές των κυριότερων αγαθών και υπηρεσιών μιας οικονομίας.)
- Δείκτης Τιμών Χονδρικής (υπολογίζει τις διακυμάνσεις στις τιμές χονδρικής των πρώτων υλών, δηλαδή τιμές και στοιχεία που αφορούν αποκλειστικά τις επιχειρήσεις για την παραγωγή τους.)⁶⁹

---

⁶⁸ Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα σελ. 315-320

⁶⁹ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση Αθήνα, σελ 328

Ο οικονομολόγος A.J.Brown στο βιβλίου του 'The Great Inflation' που κυκλοφόρησε το 1955 πραγματοποίησε ιδιαίτερα λεπτομερή ανάλυση για τα αίτια που δημιουργούσαν μια αντίστροφη σχέση ανάμεσα στον πληθωρισμό (αύξηση τιμών, αύξηση μισθών) και την ανεργία τοποθετώντας της βάσεις για αυτή την σχέση. Αργότερα, το 1958 ήρθε η καμπύλη του Philips να ενισχύσει αυτή την άποψη.⁷⁰

Στον πίνακα 2.1 σημειώνεται ο ετήσιος ρυθμός αύξησης % του πληθωρισμού για 22 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2000 μέχρι και το 2007, δηλαδή στην περίοδο πριν ξεκινήσουν να φαίνονται στοιχεία της οικονομική ύφεση και οι επιπτώσεις που έφερε σε κάποιες χώρες.

Πίνακας 2.1 Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού 2000-2007

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Αυστρία	2,34	2,65	1,81	1,36	2,06	2,30	1,44	2,17
Βέλγιο	2,54	2,47	1,65	1,59	2,10	2,78	1,79	1,82
Γαλλία	1,68	1,63	1,92	2,10	2,14	1,75	1,68	1,49
Γερμανία	1,44	1,98	1,42	1,03	1,67	1,55	1,58	2,30
Δανία	2,90	2,34	2,42	2,08	1,15	1,82	1,92	1,69
Εσθονία	4,02	5,75	3,57	1,33	3,05	4,08	4,44	6,60
Μεγ. Βρετανία	0,80	1,24	1,23	1,38	1,35	2,01	2,50	2,40
Ιρλανδία	5,59	4,87	4,61	3,49	2,20	2,43	3,93	4,90
Ισπανία	3,43	3,59	3,07	3,04	3,04	3,37	3,52	2,79
Ιταλία	2,54	2,79	2,47	2,67	2,21	1,99	2,09	1,83
Λετονία	2,65	2,49	1,94	2,94	6,19	6,75	6,54	10,09
Λιθουανία	0,98	1,37	0,28	1,13	1,16	2,66	3,74	5,74
Λουξεμβούργο	3,15	2,66	2,07	2,05	2,23	2,49	2,67	2,31
Ολλανδία	2,36	4,16	3,29	2,09	1,26	1,69	1,10	1,61
Ουγγαρία	9,80	9,12	5,27	4,66	6,74	3,56	3,93	7,96
Πολωνία	9,90	5,41	1,91	0,68	3,38	2,18	1,28	2,46
Πορτογαλία	2,85	4,37	3,60	3,22	2,37	2,28	3,11	2,45
Σλοβακία	12,04	7,33	3,13	8,55	7,55	2,71	4,48	2,76
Σλοβενία	8,91	8,38	7,48	5,54	3,59	2,45	2,46	3,66
Σουηδία	0,90	2,41	2,16	1,93	0,37	0,45	1,36	2,21
Τσεχία	3,78	4,66	1,90	0,12	2,76	1,86	2,53	2,85
Φιλανδία	3,04	2,58	1,57	0,88	0,19	0,62	1,57	2,51

Πηγή: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

⁷⁰ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000), Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 295

Επίσης, στον πίνακα 2.2 παρατηρούμε τον ετήσιο ρυθμό αύξησης % του πληθωρισμού για 22 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007 μέχρι και το 2015. Σε χώρες οι οποίες αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα ύφεσης και ανεργίας από το 2007 και έπειτα όπως Ισπανία, Ιρλανδία, Ουγγαρία και Πορτογαλία, βλέπουμε πως υπήρχαν έντονες διακυμάνσεις στον ετήσιο ρυθμό % αύξησης πληθωρισμού για τα συγκεκριμένα έτη.

Πίνακας 2.2 Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού 2008-2015

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Αυστρία	3,22	0,51	1,81	3,29	2,49	2	1,61	0,9
Βέλγιο	4,49	-0,05	2,19	3,53	2,84	1,11	0,34	0,56
Γαλλία	2,81	0,09	1,53	2,11	1,95	0,86	0,51	0,04
Γερμανία	2,63	0,31	1,1	2,08	2,01	1,5	0,91	0,23
Δανία	3,42	1,3	2,31	2,76	2,4	0,79	0,56	0,45
Εσθονία	10,36	-0,08	2,97	4,98	3,93	2,78	-0,11	-0,49
Μεγ. Βρετανία	3,5	2	2,5	3,8	2,6	2,3	1,5	0,4
Ιρλανδία	4,06	-4,48	-0,92	2,56	1,7	0,51	0,18	-0,29
Ισπανία	4,08	-0,29	1,8	3,2	2,45	1,41	-0,15	-0,5
Ιταλία	3,35	0,77	1,53	2,78	3,04	1,22	0,24	0,04
Λετονία	15,4	3,53	-1,08	4,37	2,26	-0,03	0,62	0,17
Λιθουανία	10,93	4,45	1,32	4,13	3,09	1,05	0,1	-0,88
Λουξεμβούργο	3,4	0,37	2,27	3,41	2,66	1,73	0,63	0,47
Ολλανδία	2,49	1,19	1,28	2,34	2,46	2,51	0,98	0,6
Ουγγαρία	6,04	4,21	4,86	3,93	5,65	1,73	-0,23	-0,06
Πολωνία	4,16	3,8	2,58	4,24	3,56	0,99	0,05	-0,87
Πορτογαλία	2,59	-0,84	1,4	3,65	2,77	0,27	-0,28	0,49
Σλοβακία	4,6	1,62	0,96	3,92	3,61	1,4	-0,08	-0,33
Σλοβενία	5,65	0,84	1,8	1,8	2,6	1,77	0,2	-0,53
Σουηδία	3,44	-0,49	1,16	2,96	0,89	-0,04	-0,18	-0,05
Τσεχία	6,36	1,02	1,47	1,92	3,29	1,44	0,34	0,31
Φιλανδία	4,07	0	1,18	3,42	2,81	1,48	1,04	-0,21

Πηγή: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

Στη συνέχεια κάνοντας τον υπολογισμό του μέσου όρου της ανεργίας σε ποσοστό % για τα έτη από το 2008 μέχρι και το 2015 για τις συγκεκριμένες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον αντίστοιχο υπολογισμό του μέσου όρου ρυθμού αύξησης του πληθωρισμού σε ποσοστό % παρατηρούμε στον πίνακα (ο πίνακας 2.3 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής) που ακολουθεί ότι χώρες που επλήγησαν σε αρκετό μεγάλο βαθμό από οικονομική ύφεση και χρειάστηκαν να καταφύγουν σε διεθνείς μηχανισμούς στήριξης για την οικονομία

τους όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία κατέγραψαν αρκετά μικρό ρυθμό αύξησης του πληθωρισμού τους. Επίσης, η Ισπανία παρόλο που δεν κατέφυγε σε λύσεις μηχανισμών στήριξης, πέρασε μεγάλη ύφεση στην οικονομία της και αναγκάστηκε το κράτος να ακολουθήσει μια αυστηρή πολιτική λιτότητας, έχοντας όμως υψηλά ποσοστά ανεργίας και χαμηλό ρυθμό % αύξησης πληθωρισμού. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος ρυθμού αύξησης του ρυθμού πληθωρισμού ήταν για την Ιρλανδία 0,42%, για την Πορτογαλία 1,26% και για την Ισπανία 1,50%. Αντίστοιχα, ο μέσος όρος ανεργίας ήταν για την Ιρλανδία 12,59%, για την Πορτογαλία 12,31% και για την Ισπανία 20,98%.

Πίνακας 2.3 Μέσος Όρος Ανεργίας % και Αύξησης % Πληθωρισμού για Χώρες της ΕΕ για την Περίοδο 2008-2015

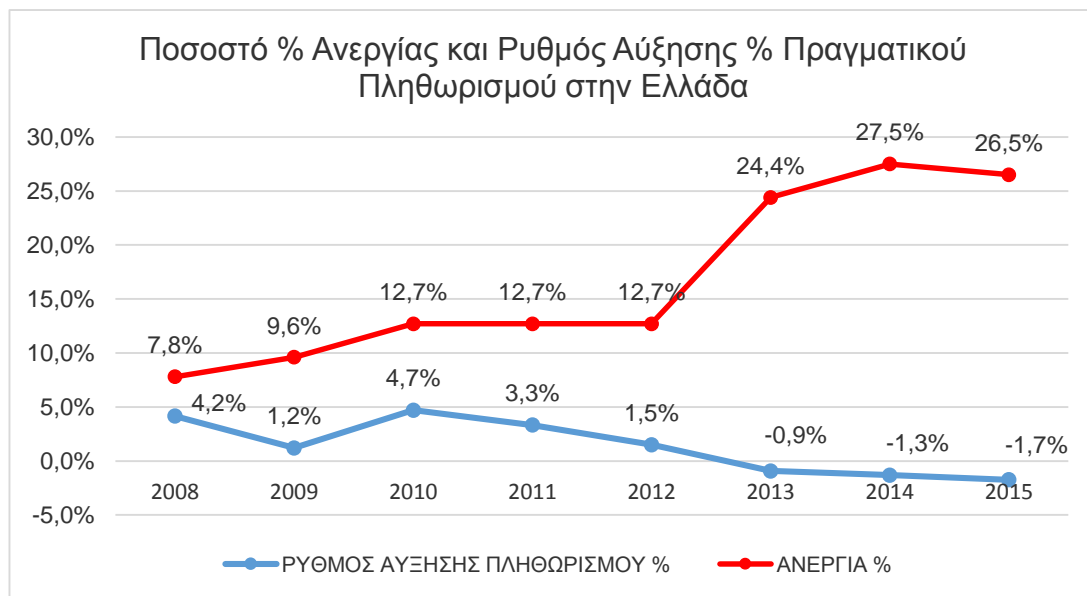
Χώρα	Μ.Ο. ΑΝΕΡΓΙΑ %	Μ.Ο. ΑΥΞΗΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ %
Αυστρία	5,06	1,98
Βέλγιο	7,94	1,88
Γαλλία	9,49	1,24
Γερμανία	6,01	1,35
Δανία	6,48	1,75
Εσθονία	10,03	3,04
Μεγ. Βρετανία	7,06	2,33
Ιρλανδία	12,59	0,42
Ισπανία	20,98	1,50
Ιταλία	9,80	1,62
Λετονία	13,58	3,16
Λιθουανία	12,23	3,02
Λουξεμβούργο	6,06	1,87
Ολλανδία	5,69	1,73
Ουγγαρία	9,54	3,27
Πολωνία	8,93	2,31
Πορτογαλία	12,31	1,26
Σλοβακία	12,85	1,96
Σλοβενία	7,94	1,77
Σουηδία	7,78	0,96
Τσεχία	6,26	2,02
Φιλανδία	8,13	1,72

Πηγή: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm> -

<http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Τέλος, μελετώντας την περίπτωση της Ελλάδας από την πλευρά του πληθωρισμού και τη σχέση του με την ανεργία, βλέπουμε από τον παρακάτω διάγραμμα, ότι η ραγδαία αύξηση στα ποσοστά της ανεργίας για την περίοδο 2008-2015 ακολουθείται από μικρό ρυθμό αύξησης πληθωρισμού και ειδικά στα έτη 2013, 2014 και 2015 όπου η ανεργία λαμβάνει τα μέγιστα ποσοστά της, ο ρυθμός αύξησης πληθωρισμού λαμβάνει αρνητικές τιμές.

Διάγραμμα 2.1 Ποσοστό % Ανεργία και Ρυθμός Αύξησης % Πραγματικού Πληθωρισμού στην Ελλάδα 2008-2015

Πηγή: <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

2.2 Θεωρίες για τα αίτια του πληθωρισμού

Έχουν διατυπωθεί τρεις θεωρίες και αίτια για το φαινόμενο του πληθωρισμού που επηρεάζει σημαντικά πολλούς παράγοντες σε μια οικονομία (μισθοί, επίπεδο τιμών των αγαθών και υπηρεσιών) και φυσικά την ανεργία. Αυτές είναι οι εξής:

- Πληθωρισμός ζήτησης (Demand – pull inflation)
- Πληθωρισμός προσφοράς ή πληθωρισμός κόστους (cost – push inflation)
- Διαρθρωτικός πληθωρισμός⁷¹

Στη συνέχεια αναλύονται η κάθε μια ξεχωριστά.

⁷¹ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 329

2.2.1 Πληθωρισμός ζήτησης

Στην περίπτωση του πληθωρισμού ζήτησης, μία καθολική άνοδος στις τιμές των προϊόντων έχει τα αίτια της στην υπερβάλλουσα ζήτηση που δημιουργείται από την μη δυνατότητα ικανοποίησης των καταναλωτών από τον αριθμό προϊόντων και υπηρεσιών που υπάρχουν στην αγορά και προσφέρουν οι επιχειρήσεις. Έτσι, παρουσιάζεται αύξηση στις τιμές λόγω του υψηλού ανταγωνισμού μεταξύ των καταναλωτών για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους που δημιουργούνται σε καθημερινή βάση.⁷²

Κατά την Κεϋνσιανή θεωρία, η συνολική ζήτηση ισούται με το σύνολο της ζήτησης που έχουν τα νοικοκυριά για τα αγαθά και τις υπηρεσίες (C), ισούται ακόμα με τη ζήτηση που παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις για αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και πρώτων υλών (I), καθώς και με τη ζήτηση αγαθών από το κράτος (G). Δηλαδή προκύπτει η σχέση:

$$\text{Συνολική ζήτηση} = C + I + G.$$

Αν η οικονομία είναι σε φάση πλήρους απασχόλησης και το άθροισμα που μας δίνει τη συνολική ζήτηση είναι μεγαλύτερο από αυτό της συνολικής προσφοράς για προϊόντα και υπηρεσίες, τότε κατευθύνει σε μια τάση για άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών. Κάθε ένα από τα δεδομένα που συνθέτουν την συνολική ζήτηση μπορεί να δημιουργήσει πληθωριστικό κενό.⁷³

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την νεοκλασική σχολή οι πηγές του πληθωρισμού είναι η υπερβάλλουσα συνολική ζήτηση, όμως μέσου της μεγαλύτερης προσφοράς του χρήματος, δηλαδή ανάλογα με τον όγκο των χρημάτων που κυκλοφορούν σε μια οικονομία. Οι τιμές των προσφερόμενων αγαθών πρόκειται να αυξηθούν αν μία οικονομία είναι σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης και έτσι δεν μπορεί να σημειωθεί πρόσθετη προσφορά των αγαθών, ενώ παράλληλα στην αγορά η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί είναι μεγάλη,. Ακόμη, σε περίπτωση όπου οι τράπεζες ακολουθήσουν μία πιο χαλαρή πολιτική έγκρισης των δανείων και κυρίως των επενδυτικών και αυξηθεί ο όγκος του χρήματος στην αγορά, τότε αναπόφευκτα θα έρθει και αύξηση του επιπέδου των τιμών.⁷⁴

⁷² Borts G. H. and Stein J.L., (1964) Economics Growth in a Free Market, Columbia University Press, New York

⁷³ Λαμπρινίδη Μ. Ι., Δημοσιονομική πολιτική για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, Σάκκουλας, Αθήνα κεφ. 9

⁷⁴ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα σελ 331

Τέλος, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε και τη στενή σύνδεση μεταξύ των τιμών των υπηρεσιών και των αγαθών με τα ημερομίσθια. Αυτό εξηγείται διότι, εφόσον παρατηρηθεί αύξηση της ζήτησης σε υπηρεσίες και αγαθά, τότε οι επιχειρήσεις όπως είναι λογικό αυξάνουν τις τιμές των προϊόντων τους και προχωρούν σε αύξηση της παραγωγής τους για την επίτευξη μεγαλύτερου κέρδους. Έτσι προκύπτει η ανάγκη να χρειάζονται να προσθέσουν στην παραγωγική τους διαδικασία πρόσθετο εργατικό δυναμικό για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της νέας τους παραγωγής. Αν βρισκόμαστε σε οικονομία με ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ανεργίας τότε ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις είναι έντονος για την εξασφάλιση εργατών και διοικητικών υπαλλήλων. Επομένως ο πληθωρισμός ζήτησης σε αυτό το σημείο φέρνει και αυτός με τη σειρά του άνοδο στο μισθολογικό επίπεδο.

2.2.2 Πληθωρισμός Κόστους

Το κόστος παραγωγής όταν αυτό είναι σε υψηλά επίπεδα τότε σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία ο πληθωρισμός προκύπτει από αυτό το γεγονός. Οι εργατικές και συνδικαλιστικές ενώσεις, τα ψηλά επίπεδα των επιτοκίων, τα υψηλά επίπεδα στις τάξεις της φορολογίας, οι υψηλές τιμές στις πρώτες ύλες και οι υψηλές τιμές στα αγαθά που εισάγονται είναι παράγοντες που συντελούν στην αύξηση του κόστους. Οι μισθοί του εργατικού και διοικητικού προσωπικού με δεδομένο ότι αποτελούν σε μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων το κύριο και μεγαλύτερο κόστος έχουν ιδιαίτερη σημασία.⁷⁵ Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονισθεί ότι ο γρήγορος ρυθμός αύξησης των μισθών προϋποθέτει και την ύπαρξη καλά οργανωμένων συνδικάτων. Σε περίπτωση όπου ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας είναι μικρότερος από τον ρυθμό αύξησης των μισθών, τότε έχουμε αύξηση στο κόστος εργασίας που απαιτείται για κάθε μονάδα προϊόντος. Αν οι επιχειρήσεις έχουν την πρόθεση να μεταφέρουν αυτή την αύξηση του κόστους στην τιμή του αγαθού τότε δημιουργείται πληθωρισμός. Η ύπαρξη ολιγοπωλίων ή μονοπωλίων γίνεται αντιληπτή σε περίπτωση που καταφέρουν οι επιχειρήσεις να μεταβιβάσουν το πρόσθετο κόστος στον καταναλωτή χωρίς να διακινδυνεύσουν τα κέρδη τους από αναμενόμενες λιγότερες πωλήσεις.⁷⁶

Η άνοδος του γενικού επιπέδου των μισθών σε συνδυασμό με την ικανότητα και δύναμη των επιχειρήσεων που έχουν να ανεβάσουν τις τιμές στα παραγόμενα αγαθά τους, μπορεί αναμφίβολα να κατευθύνει μια οικονομία σε πληθωριστικές τάσεις. Τέλος,

---

⁷⁵ Λιανός Θ. και Μπένος Θ., (1993) Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

⁷⁶ Γερμίδης Δ., (1976), Πληθωρισμός και Συνδικάτα, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

η παρουσία μη-ανταγωνιστικών αγορών στον τομέα προμήθειας πρώτων υλών και συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία, είναι ένας από τους βασικούς λόγους ύπαρξης πληθωρισμού κόστους.

2.2.3 Διαρθρωτικός Πληθωρισμός

Στη διατύπωση της θεωρίας του διαρθρωτικού πληθωρισμού υποστηρίζεται ότι το επίπεδο των τιμών αυξάνεται λόγω υψηλής ζήτησης που παρατηρείται για ένα αγαθό ενός ή περισσότερων παραγωγικών κλάδων (αύξηση της ζήτησης για τα δίκυκλα και μείωση της ζήτησης για τα αυτοκίνητα, αύξηση της ζήτησης για μάρμαρα και με ταυτόχρονη μείωση της ζήτησης για πλακάκια). Με αυτές τις διακυμάνσεις δημιουργούνται αλλαγές στη σύνθεση της ζήτησης και τελικά επέρχεται αύξηση της ζήτησης σε ορισμένες πρώτες ύλες και εργατικό δυναμικό και μείωση της ζήτησης για κάποιες άλλες πρώτες ύλες και εργατικό δυναμικό που απαιτούνται σε κλάδο όπου τα αγαθά του παρουσιάζουν πτώση στη ζήτηση. Έτσι, με αυτό τον τρόπο υπάρχει αυξημένη πιθανότητα λόγω των αλλαγών στη ζήτηση των παραγωγικών συντελεστών να παρατηρηθεί υψηλό κόστος παραγωγής (πληθωρισμός κόστους) για κλάδους που παρουσιάζουν ανάπτυξη.⁷⁷ Από μισθολογικής πλευράς, δεν είναι εύκολο με παράγοντες όπως ισχυρός συνδικαλισμός και νομοθεσία να συμβούν μειώσεις στους κλάδους με μειωμένη ζήτηση παραγωγικών συντελεστών. Από την άλλη πλευρά οι επιχειρήσεις που έχουν αύξηση της ζήτησης για τα αγαθά τους προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς προσλαμβάνουν εργατικό δυναμικό. Παράλληλα, λόγω του ανταγωνισμού προσφέρουν και υψηλά ημερομίσθια προκειμένου να εξασφαλίσουν υπαλλήλους. Ο συνδυασμός των παραπάνω γεγονότων είναι ικανός να επιφέρει πληθωριστικές πιέσεις σε μια αγορά.⁷⁸

Η αλλαγή των τιμών σε έναν ή περισσότερους κλάδους είναι αρκετά πιθανό να επηρεάσει το σύνολο της αγοράς. Ειδικά σε περιπτώσεις όπου η αύξηση της τιμής έχει έλθει σε ένα αγαθό που χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη και σε άλλους κλάδους. Επίσης, η ανοδική πορεία των μισθών που καταγράφηκε λόγω συνθηκών σε κλάδους που έχουν ανάπτυξη, είναι πιθανόν να καλλιεργήσουν απαιτήσεις και προσδοκίες για αυξήσεις μισθολογικών απολαβών και σε άλλους κλάδους παρόλο που δεν γνωρίζουν την ίδια ανάπτυξη. Η εκπλήρωση της επιθυμίας των εργαζομένων για αύξηση μισθών, συνεπάγεται με αύξηση του κόστους παραγωγής και οι επιχειρήσεις με τη σειρά τους

⁷⁷ Moses L. N., (1958), Location and The Theory of Production, Quarterly Journal of Economics σελ 261-270

⁷⁸ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 332

θα μεταβιβάσουν αυτό το κόστος στις τιμές. Τελικό αποτέλεσμα είναι ο αυξανόμενος ρυθμός πληθωρισμού που θα παγιωθεί.⁷⁹

2.3 Καμπύλη Phillips

Ο Νεοζηλανδικής καταγωγής Alban William Phillips, καθηγητής του London School of Economics το 1958, παρατήρησε μια έντονη σχέση μεταξύ της ετήσιας ανεργίας και του πληθωρισμού στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ήταν η πρώτη επίσημη προσπάθεια αποτύπωσης της σχέσης ανάμεσα στον πληθωρισμό και την ανεργία. Η καμπύλη Phillips δηλώνει ότι ο αυξημένος πληθωρισμός ακολουθείται από χαμηλότερα επίπεδα ανεργίας. Δείχνει ότι υπάρχει η δυνατότητα να αντισταθίσουμε υψηλότερο πληθωρισμό με χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, καθώς και το αντίστροφο.⁸⁰

Ο Alban William Phillips από συλλογή δεδομένων και στοιχείων στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1862 μέχρι και το 1957, χρησιμοποιώντας δύο μεταβλητές α) το επίπεδο των μισθών και β) τα επίπεδα της ανεργίας, παρατήρησε ότι προκειμένου να αυξηθούν τα επίπεδα της ανεργίας, πρέπει οι μισθοί να πάψουν να έχουν ταχέα άνοδο. Σε περίπτωση που η άνοδος στα επίπεδα της παραγωγής, σε συνδυασμό με την ύπαρξη αμετάβλητων τιμών ήταν ανάλογη με την άνοδο των ημερομίσθιων για κάθε έτος, τότε τα επίπεδα της ανεργίας θα ήταν περίπου στο 2,5%. Αν η ανεργία πήγαινε κάτω από τα επίπεδα του 2,5% τότε η άνοδος των ημερομίσθιων θα γίνονταν με πιο γρήγορους ρυθμούς από την αύξηση της παραγωγής και αυτό με τη σειρά του θα έφερνε αύξηση στις τιμές. Η διαγραμματική αναπαράσταση των παραπάνω εμφανίζεται στο σχήμα 1 που ακολουθεί.⁸¹

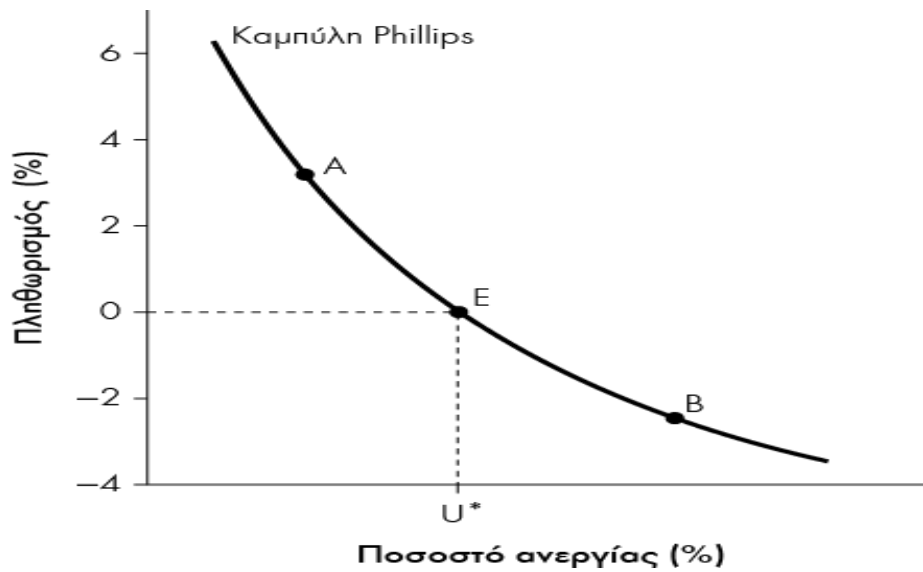
---

⁷⁹ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, 333

⁸⁰ Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006), Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα, σελ 207

⁸¹ Phillips A. W., (1958), The relation between unemployment and the rates of change of money wage rates in the United Kingdom, 1862-1957, *Economica*, UK

Σχήμα 1

Πηγή: Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 337

Επίσης, ο Phillips κάνει λόγο για ύπαρξη κοινών στοιχείων που έχουν η αγορά των αγαθών και η αγορά της εργασίας, τονίζοντας ότι όταν η ζήτηση είναι αρκετά μεγαλύτερη για ένα προϊόν σε σχέση με την προσφορά, τότε ο ρυθμός μεταβολής που έχει η τιμή του προϊόντος θα έχει θετική σχέση με την υπερβάλλουσα ζήτηση.⁸² Τέλος, η καμπύλη αυτή που δημιουργήθηκε από την ανάλυση του A. W. Phillips έδειξε ότι θα μπορούσε να ήταν χρήσιμο εργαλείο για την αναζήτηση και υιοθέτηση μίας ορθής μακροοικονομικής πολιτικής που θα ακολουθούσε μια κυβέρνηση διαμέσου δημοσιονομικής εφαρμογής και θα ήταν σε θέση να παρακολουθεί στενότερα την ανεργία μέσα από την πορεία της ζήτησης. Δηλαδή, σε περίπτωση που παρατηρείται αύξηση της ανεργίας με αύξηση κρατικών δαπανών ή με προσέλκυση επενδύσεων θα ήταν σε θέση να φέρει μια άνοδο των ημερομίσθιων με ταχύτερους ρυθμούς και παράλληλα με τη δημιουργία θέσεων εργασίας να αντιμετώπιζε το πρόβλημα.

2.3.1 Βραχυχρόνια Καμπύλη Phillips

Σύμφωνα με τον M. Friedman το εργατικό προσωπικό όταν είναι ενήμερο για την ύπαρξη πληθωρισμού, κατευθύνονται προς διάφορες μορφές πιέσεων για άνοδο των ονομαστικών ημερομίσθιων, έτσι όταν παρουσιασθεί ξαφνικά αύξηση του πληθωρισμού να μειώνεται ο πραγματικός μισθός αλλά να αυξάνονται έστω τα

⁸² Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 301

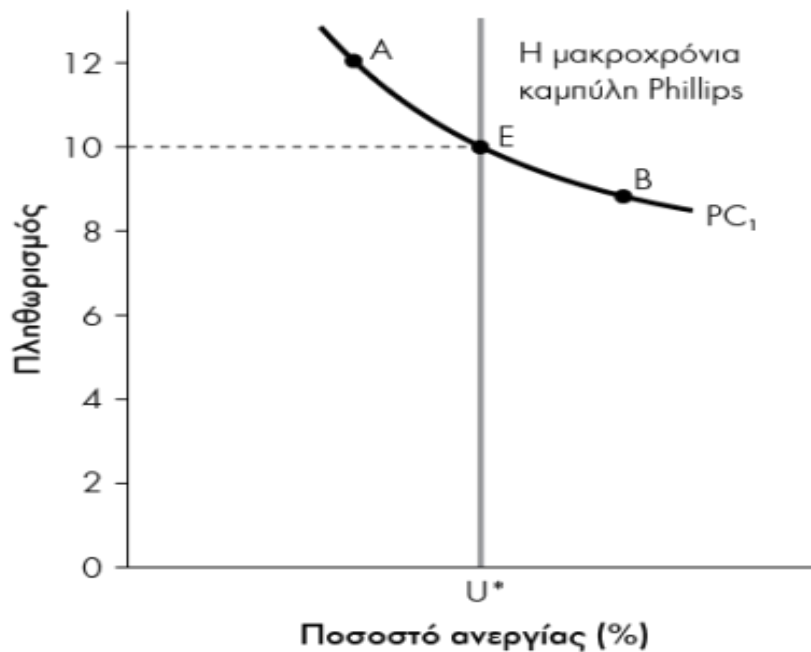
επίπεδα της απασχόλησης. Μόλις ο πληθωρισμός γίνει αντιληπτός στην αγορά, θα ακολουθήσουν όλες οι δυνατές ενέργειες για άνοδο των ημερομίσθιων. Ακόλουθα, ο πραγματικός μισθός σημειώνει άνοδο και η ανεργία θα βρεθεί στο σημείο που ήταν πριν από τις μεταβολές.

Θεωρώντας ότι η αγορά της εργασίας είναι σε ισορροπία, έχουμε πλήρη απασχόληση και οι πληθωριστικές τάσεις δεν προβλέπεται να κάνουν την εμφάνισή τους. Όμως αργότερα είναι πιθανό να έχουμε άνοδο στο επίπεδο των τιμών όταν υπάρξει μια αύξηση του χρήματος στην αγορά (τραπεζικές καταθέσεις προερχόμενες από το εξωτερικό, κρατικά ομολόγα). Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους, λόγω της αύξησης της ποσότητας του χρήματος και την άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών προβλέπουν άνοδο της ζήτησης για τα αγαθά τους που τις κατευθύνει σε αύξηση των τιμών τους καθώς ελπίζουν σε μεγαλύτερα κέρδη. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει με τη σειρά της τον πραγματικό μισθό, καθώς αυτός μειώνεται αφού οι ονομαστικοί μισθοί είναι αμετάβλητοι και υπάρχει γενικευμένη αύξηση των τιμών. Επίσης, η παραγωγή προϊόντων από τις επιχειρήσεις θα παρουσιάσει άνοδο με αποτέλεσμα να φέρει αύξηση προσλήψεων, ανταγωνισμό, και υψηλότερους ονομαστικούς μισθούς. Οι αυξημένοι πλέον ονομαστικοί μισθοί δεν συνεπάγονται και με μεγάλους πραγματικούς μισθούς λόγω της αύξησης των τιμών, όμως αυτό δεν γίνεται άμεσα κατανοητό από το εργατικό δυναμικό.

2.3.2 Μακροχρόνια Καμπύλη Phillips

Μακροπρόθεσμα ο M. Friedman υποστηρίζει ότι οι εργαζόμενοι και οι επιχειρήσεις ακολουθούν πολύ συχνά τις διακυμάνσεις του πληθωρισμού στην οικονομία και πράττουν τις ανάλογες ενέργειες προς το ανάλογο συμφέρον τους. Οι εργαζόμενοι επιθυμούν αυξήσεις στα επίπεδα του ονομαστικού μισθού τους ανάλογες με την άνοδο του επιπέδου των τιμών, αυτό οδηγεί μελλοντικά στη μείωση των προσλήψεων λόγω της αναμενόμενης αύξησης του εργατικού κόστους. Στο σχήμα 2 που ακολουθεί δίνεται η μακροχρόνια καμπύλη Phillips.

Σχήμα 2

Πηγή: Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006), Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα, σελ 210

Οι εργαζόμενοι ουσιαστικά δεν ενδιαφέρονται για τις ονομαστικές αλλά για τις πραγματικές μεταβλητές και πασχίζουν οι ονομαστικές αλλαγές να ακολουθούν τον πληθωρισμό. Η μακροχρόνια καμπύλη Phillips παρουσιάζει ότι η οικονομία έρχεται ξανά στο φυσικό ποσοστό ανεργίας U^* , ανεξάρτητα από τα επίπεδα του μακροχρόνιου πληθωρισμού. Δεν παρατηρείται αντίστροφη σχέση σε βάθος χρόνου μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού.⁸³

2.4 Πληθωρισμός και Ανεργία στη Μετά τον Κεϋνση Εποχή

Οι Μετά-Κεϋνσιανοί θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι ο Κεϋνση είχε δίκαιο στον ισχυρισμό του ότι το επίπεδο των τιμών καθορίζεται από τη σχέση του κόστους εργασίας και τη σχέση που αφορά την εργασιακή παραγωγικότητα. Οι θεωρητικοί της μετά-Κεϋνση εποχής ισχυρίζονται ότι ο πληθωρισμός δεν καθορίζεται από τις αλλαγές στην προσφορά χρήματος αλλά από τη μείωση της παραγωγικότητας. Θεωρούμε ότι το κόστος εργασίας είναι ένα μέρος του συνολικού κόστους που επιβαρύνει την παραγωγή, όπου καθορίζει σημαντικά στην πορεία των τιμών των αγαθών.

Το εργασιακό κόστος για κάθε μονάδα παραγωγής ενός προϊόντος καθορίζεται από το κόστος κάθε εργατοώρας ή αλλιώς του ωρομίσθιου (w) διαιρούμενο με το αγαθό της εργατοώρας (a). Επίσης, ορίζουμε ως K (για βραχυχρόνιο ορίζοντα) το υπόλοιπο

⁸³ Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006), Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα, σελ 209

κόστος όπως (τόκους, ενοίκια και μέρη κερδών). Προκύπτει έτσι η σχέση που μας δίνει την τιμή για ένα αγαθό και είναι:

$$P = K * \frac{w}{a}$$

Αν το ωρομίσθιο αυξάνεται γρηγορότερα από ότι αυξάνεται η παραγωγικότητα με το Κ να είναι αμετάβλητο, τότε έχουμε και αλλαγές στις τιμές.⁸⁴ Επίσης, οι μετά-Κέϋνσιανοί υποστηρίζουν ότι η μείωση της παραγωγικότητας επηρεάζει τον πληθωρισμό και όχι η αλλαγή στην προσφορά του χρήματος. Η μείωση της παραγωγικότητας μπορεί να προέρχεται από διάφορους λόγους όπως: έλλειψη επενδύσεων, αυξημένα επίπεδα φορολογίας, στην συνεχώς μειωμένη πορεία της συνολικής ζήτησης και η αύξηση του κόστους στη παραγωγή.⁸⁵

Επιπλέον, αναφέρονται στο φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού και υποστηρίζουν ότι για την καταπολέμηση του πρέπει να γίνουν συγκεκριμένες ενέργειες όπως: καλύτερους και πιο εντατικούς ελέγχους στην πορεία των μισθών και ωρομίσθιων ώστε να ακολουθούν αναλογικά τις μεταβολές στον τομέα της παραγωγικότητας. Δηλαδή, αυτό μεταφράζεται σε πιο αποτελεσματική και ίσως στενότερη εισοδηματική πολιτική. Ο στόχος της εισοδηματικής πολιτικής που θα εφαρμοστεί από το κράτος πρέπει να επικεντρώνεται στην αποτροπή άνοδου των μισθών πάνω από τα επίπεδα αύξησης της παραγωγικότητας. Παράδειγμα, αν 3% είναι η εργασιακή παραγωγικότητα σε μια οικονομία, τότε δεν επιτρέπεται άνοδος των μισθών σε επίπεδα άνω του 3%, απαιτείται ακριβής αντιστοίχιση. Ακόμη, επειδή η προσφορά του χρήματος κατευθύνει σε μεγάλο βαθμό και τις τιμές, κρίνεται αναγκαίο να υπάρξει μια ρύθμιση της προσφοράς αυτής ώστε να σταθεροποιήσει σε κάποιο βαθμό τις τιμές για αν αποφευχθούν οι δυσαρμονίες.⁸⁶

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν κάποιες αμφισβητήσεις προς αυτές τις διατυπώσεις από τους μονεταριστές, οι οποίοι θεωρούν ότι τα μέτρα αυτά θα έχουν κάποια ανταπόκριση μόνο σε περίπτωση που υπάρχει πληθωρισμός κόστους. Υπάρχουν επίσης και αμφισβητήσεις και από τους συνδικαλιστές οι οποίοι με τη σειρά τους θεωρούν ότι τέτοιου είδους πολιτικές φέρνουν στασιμότητα στους μισθούς επειδή οι τιμές των αγαθών ελέγχονται σπάνια (επιβολή ανώτατων τιμών από το κράτος) και

---

⁸⁴ Willich H., Weintraub S., A Tax-Based Incomes Policy, Journal of Economic Issues, σελ 1-19

⁸⁵ Amiti M. (1998), New Trade Theories and Industrial Location in the EU: A Survey of Evidence, Oxford Review of Economic Policy σελ 45-50

⁸⁶ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 346

οδηγούν σε αποδυνάμωση του εθνικού εισοδήματος. Τέλος, κάποια άλλοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι οι εισοδηματικές πολιτικές προκαλούν προβλήματα σύνθεσης στην οικονομία, καθώς παγιώνεται μια μέση παραγωγικότητα χωρίς να υπολογίζει σοβαρά ότι από κλάδο σε κλάδο η παραγωγή μπορεί να είναι τελείως διαφορετική λόγω και των διακυμάνσεων της ζήτησης.⁸⁷

Από το 1990 και έπειτα μετά την έντονη τάση για παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την φιλελεύθερη επικράτηση στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες και κυβερνήσεις, βλέπουμε ότι επικρατεί περισσότερο η μονεταριστική πολιτική για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού. Επίσης, ακολουθούν μία σειρά ενεργειών για την αντιμετώπιση της ανεργίας όπως: ειδικά προγράμματα, επιδότηση διάφορων θέσεων (προγράμματα voucher), συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου και εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού. Πολλά από τα μέτρα αυτά εφάρμοσε και το ελληνικό κράτος στην προσπάθειά του να μειώσει τα ποσοστά της ανεργίας ειδικά στους νέους εργαζόμενους. Τα μέτρα αυτά πράγματι έφεραν μια μικρή μείωση της ανεργίας για τα έτη 2016 και 2017, όμως από έρευνας που έγιναν έδειξαν ότι χειροτέρευσαν οι συνθήκες διαβίωσης για μέρος του πληθυσμού, παρά της μείωση της ανεργίας.

---

⁸⁷ Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα, σελ 346

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Γερμίδης Δ., (1976), Πληθωρισμός και Συνδικάτα, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα
- Λιανός Θ. και Μπένος Θ., (1993) Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Λαμπρινίδη Μ. Ι., Δημοσιονομική πολιτική για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, Σάκκουλας, Αθήνα κεφ. 9
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006) Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα
- Πετρινώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα

Ξένα

- Amiti M. (1998), New Trade Theories and Industrial Location in the EU: A Survey of Evidence, Oxford Review of Economic Policy
- Borts G. H. and Stein J.L., (1964) Economics Growth in a Free Market, Columbia University Press, New York
- Phillips A. W., (1958), The relation between unemployment and the rates of change of money wage rates in the United Kingdom, 1862-1957, Economica, UK
- Willich H., Weintraub S., A Tax-Based Incomes Policy, Journal of Economic Issues, σελ 1-19

Διαδίκτυο

- <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>
- http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLDRD

Κεφάλαιο 3

3.1 Η Πορεία της Ανεργίας στην Ελλάδα

Ένα σημαντικό στοιχείο που παρατηρήθηκε για την αγορά εργασίας στην Ελληνική επικράτεια για το 2017 ήταν μια σταθεροποίηση. Όμως το ενδεχόμενο για μια θετική πορεία της αγοράς εργασίας δεν μπορεί να είναι άμεσα πραγματικότητα λόγω των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν, της μειωμένης κατανάλωσης και των περιορισμένων επενδύσεων. Παρά λοιπόν την κάποια θετική εικόνα που παρουσιάστηκε για το 2017 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, τα προβλήματα στη αγορά εργασίας και η ανεργία συνεχίζουν να απασχολούν το σύνολο του πληθυσμού και ακόμη περισσότερο κάποια τμήματά του και συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές της επικράτειας. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και αντιμετώπιση καθώς μια μονιμοποίηση αυτής της κατάστασης για κάποια τμήματα του πληθυσμού και περιοχές, θα μπορούσε να οδηγήσει σε συνεχή τμηματοποίηση της ανεργίας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά που συντελούν στην δημιουργία τη εικόνας για την αγορά εργασίας για το έτος 2017 είναι: α) η μείωση των ανέργων καθώς καταγράφηκαν 102.901 λιγότεροι άνεργοι σε σύγκριση με το 2016, β) η ύπαρξη τάσης αλλαγής των συμβάσεων εργασία από πλήρης απασχόλησης σε εκ περιτροπής εργασία και σε μερικής απασχόλησης και γ) παγίωση ενός μέσου μισθού στα 873 Ευρώ.⁸⁸

Πιο αναλυτικά, τα ποσοστά της ανεργίας για το 2017 ανήλθαν στα επίπεδα του 21,5% σε σχέση με το 2016 όπου κυμάνθηκε στα επίπεδα του 23,6%. Παρουσιάστηκε δηλαδή πτώση κατά 2,1%.⁸⁹ Οι έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ, έδειξαν ότι ο αριθμός των ανέργων για το τρίτο τρίμηνο του 2017 άγγιξε τους 970.000 που αντιστοιχεί σε ποσοστό 20,2%. Το τρίτο τρίμηνο του 2016 άγγιξε τους 1.092.589 ανέργους που αντιστοιχεί σε ποσοστό 22,6%.⁹⁰

Πιο συγκεκριμένα για την καλύτερη ανάλυση δίνονται οι παρακάτω πίνακες και διαγράμματα και παρουσιάζουν με εποχικά προσαρμοσμένα αποτελέσματα για τη χρονική περίοδο 2006 - 2011 και 2012 - 2017, α) τον αριθμό των απασχολούμενων, β) τον αριθμό των ανέργων και γ) το ποσοστό ανεργίας στον Ελληνικό χώρο στο σύνολο. Αναφέρουμε ότι, η εποχική προσαρμογή γίνεται για να μην λαμβάνεται υπόψη η

⁸⁸ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 77

⁸⁹ <http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

⁹⁰ <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

επιρροή της εποχικότητας από ένα χρονολογικό εύρος, για να είναι περισσότερο φανερή η τάση στις διάφορες αλλαγές που μπορούν να προκύψουν για ένα μέγεθος.

Ακολουθεί όπως αναφέραμε και άνω πίνακας εργατικού δυναμικού αριθμού απασχολούμενων, αριθμού ανέργων και ποσοστό ανεργίας για τη χρονική περίοδο 2006–2011. (Ο πίνακας 3.1 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

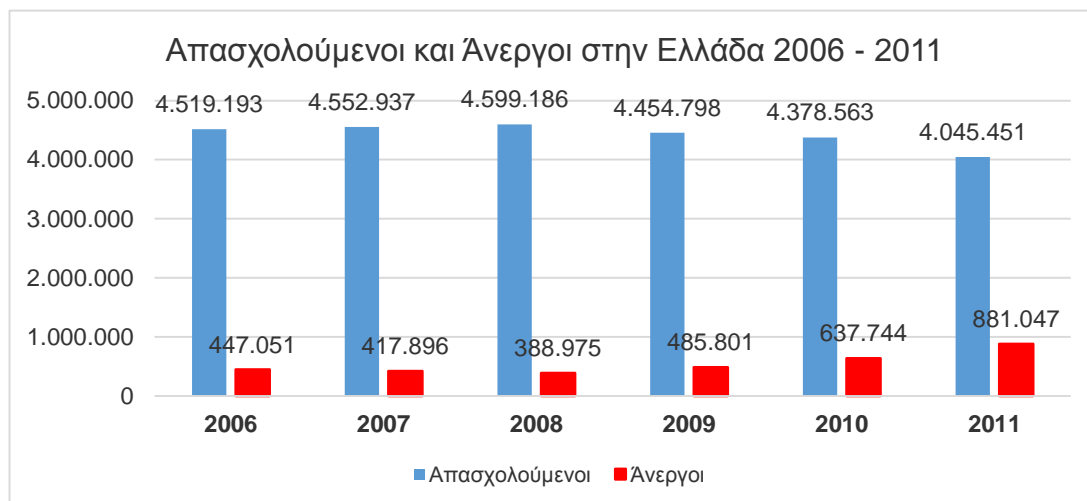
Πίνακας 3.1 Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα 2006-2011

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
2006	4.966.244	4.519.193	447.051	9%
2007	4.970.833	4.552.937	417.896	8,4%
2008	4.988.161	4.599.186	388.975	7,8%
2009	5.031.599	4.454.798	485.801	9,6%
2010	5.016.307	4.378.563	637.744	12,7%
2011	4.926.498	4.045.451	881.047	17,9%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Ακολουθεί σχετικό διάγραμμα βασισμένο στον πίνακα 3.1 που εμφανίζει τον συνολικό αριθμό απασχολούμενων και ανέργων στην Ελλάδα για την χρονική περίοδο 2006 μέχρι και το 2011.

Διάγραμμα 3.1 Απασχολούμενοι και Άνεργοι στην Ελλάδα 2008-2012

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Στον πίνακα 3.1 και στο διάγραμμα 3.1 φαίνεται ξεκάθαρα ότι ο τομέας της απασχόλησης στην Ελλάδα αρχίζει να διαγράφει έντονη πτωτική πορεία από το 2009

και έπειτα. Παράδειγμα για την πορεία της ανεργίας (2006 – 2011) είναι ο διπλασιασμός της ανεργίας από το 2009 στο 2011, από 9,6% έχουμε 17,9%.

Αμέσως μετά ακολουθεί πίνακας για την περίοδο 2012-2017 με αριθμό απασχολούμενων, αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας για τη χρονική περίοδο 2012 - 2017. (Ο πίνακας 3.2 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

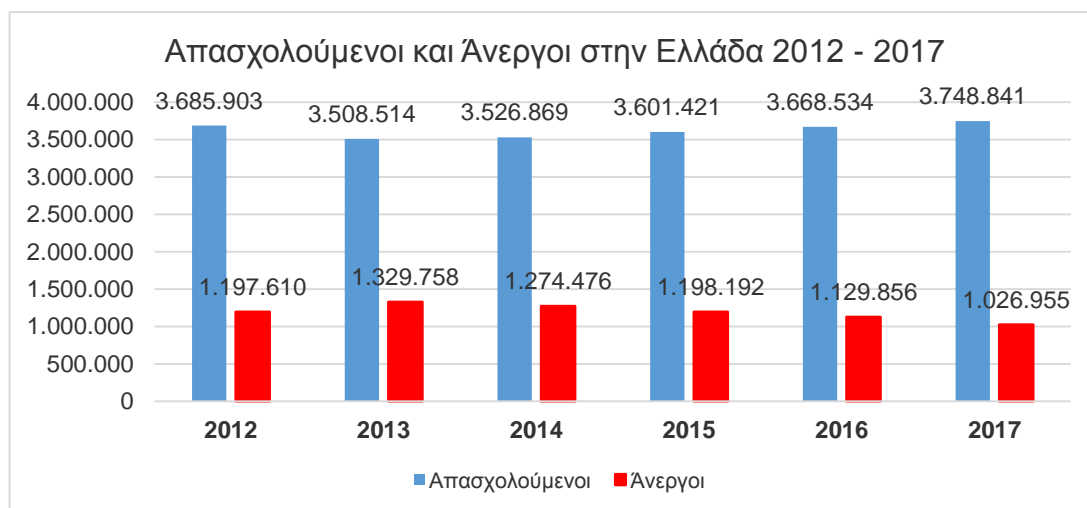
Πίνακας 3.2 Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα 2012-2017

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
2012	4.883.513	3.685.903	1.197.610	24,4%
2013	4.838.272	3.508.514	1.329.758	27,5%
2014	4.801.345	3.526.869	1.274.476	26,5%
2015	4.799.613	3.601.421	1.198.192	24,9%
2016	4.798.390	3.668.534	1.129.856	23,6%
2017	4.775.796	3.748.841	1.026.955	21,5%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Ακολουθεί διάγραμμα βασισμένο στον πίνακα 3.2 που εμφανίζει τον συνολικό αριθμό απασχολούμενων και ανέργων στην Ελλάδα από το 2012 μέχρι και το 2017.

Διάγραμμα 3.2 Απασχολούμενοι και Άνεργοι στην Ελλάδα 2013-2017

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Αν συγκρίνουμε τον αριθμό απασχολούμενων και το ποσοστό της ανεργίας, τον αριθμό των απασχολούμενων και τον αριθμό των ανέργων την χρονική περίοδο 2012 - 2017 δηλαδή τα έτη με έντονα τα στοιχεία της ύφεσης που έπληξε την Ελλάδα, με τα αντίστοιχα της περιόδου 2006 - 2011 θα παρατηρήσουμε αισθητές διαφορές. Ειδικά για

τα τελευταία 12 έτη θα δούμε ότι για το 2008, ένα χρόνο πριν ξεκινήσει η κρίση, η ανεργία ήταν στα επίπεδα του 7,8%, δηλαδή 13,7% λιγότερο από ότι ήταν η ανεργία του έτος 2017. Επίσης ο αριθμός των απασχολούμενων για το 2008 ήταν 4.599.186, ενώ το 2017 ήταν 3.748.841, δηλαδή 850.345 περίπου λιγότεροι εργαζόμενοι.

Επιπρόσθετα, αξίζει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή και να αναφερθούμε σε ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπου εντοπίζονται αισθητές ανομοιότητες σε κάποια τμήματα του εργατικού δυναμικού όπως: 1) στο φύλο, 2) στη γεωγραφική περιοχή 3) στο βαθμό αστικότητας 4) στην ηλικία και 5) στο μορφωτικό επίπεδο και 6) στη χρονική διάρκεια.

Την πορεία και τα ποσοστά της ανεργίας για τα παραπάνω ποιοτικά χαρακτηριστικά θα την παρακολουθήσουμε παρακάτω, με τη βοήθεια πινάκων, διαγραμμάτων και σχημάτων, πραγματοποιώντας και μία σύντομη ανάλυση των δεδομένων για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης του φαινομένου.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε το γεγονός ότι σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ το ποσοστό των ανέργων που λαμβάνουν επίδομα ανεργίας έχει μειωθεί κατά 18% από το 2010 μέχρι και το 2017. Λαμβάνοντας υπόψη και τα προβλήματα που δημιουργεί η ανεργία κυρίως στο εισόδημα μπορούμε να πούμε ότι καλλιεργούνται έντονα φαινόμενα κοινωνικής αστάθειας σε συνδιασμό με την πτώση του βιοτικού επιπέδου για μέρος του πληθυσμού.

3.2 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Φύλο

Καταγράφοντας την πορεία της ανεργίας αντίστοιχα για τους άνδρες και της γυναίκες τα τελευταία 5 έτη, δηλαδή από το 2013 μέχρι και το 2017 βλέπουμε ότι η ανεργία έχει πλήξει περισσότερο το γυναικείο φύλο σε σχέση με τα ποσοστά ανεργίας που εμφανίζονται για το αντρικό φύλο.

Στο παρακάτω πίνακα καταγράφονται για κάθε φύλο οι διαφορές που εμφανίζονται στα ποσοστά της ανεργίας για την χρονική περίοδο 2008 - 2012 με αποκορύφωση το έτος του 2009 όπου υπήρχε διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα 6,4%, δηλαδή έχουμε 12,8% για τις γυναίκες και 6,4% για τους άντρες. (Ο πίνακας 3.3 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 3.3 Ανεργία Ανά Φύλο στην Ελλάδα 2008-2012

Έτος	2008	2009	2010	2011	2012
Άνδρες	4,9%	6,4%	9,6%	14,7%	21,1%
Γυναίκες	10,6%	12,8%	15,9%	21,0%	27,8%
Σύνολο	7,8%	9,6%	12,7%	17,9%	24,4%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2017-M12>

Λαμβάνοντας πρόσθετα δεδομένα και στοιχεία για το φύλο και το κατά πόσο η ανεργία έχει επηρεάσει και παρατηρηθεί στους άντρες και στις γυναίκες στη Ελλάδα, δίνεται ο παρακάτω πίνακας για τα επίπεδα της ανεργίας για τα έτη από το 2013 μέχρι και το 2017.

Ο πίνακας που ακολουθεί καταγράφει σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ την ανεργία σε ποσοστά για κάθε φύλο για την περίοδο 2013 - 2017. (Ο πίνακας 3.4 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 3.4 Ανεργία Ανά Φύλο στην Ελλάδα 2012-2017

Έτος	2013	2014	2015	2016	2017
Άνδρες	23,6%	23,2%	21,2%	19,6%	17,6%
Γυναίκες	31,3%	29,9%	28,7%	27,8%	25,5%
Σύνολο	27,5%	26,5%	24,9%	23,6%	21,5%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2017-M12>

Εξετάζοντας τους δύο πίνακες αναγνωρίζουμε ότι στα τελευταία περίπου χρόνια υπάρχει σταθερά μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες σε σχέση με τους άντρες. Συγκεκριμένα το γυναικείο φύλο αντιμετωπίζει το φαινόμενο της ανεργίας πιο έντονα και καταγράφει διψήφια νούμερα από το 2008 μέχρι σήμερα. Ο μέσος όρος ανεργίας για τις γυναίκες από το 2008 μέχρι και το 2017 είναι στο 23,1%, ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος για τους άνδρες είναι στο 17,2%. Δηλαδή υπάρχει μία διαφορά της τάξεως του 5,9%. Είναι φανερό λοιπόν ότι η αντιμετώπιση της ανεργίας και η δημιουργία θέσεων εργασίας δεν θα πρέπει να εστιασθεί μόνο σε ένα γενικό πλάνο, αλλά θα πρέπει να είναι πολύ πιο συγκεκριμένο για την πτώση των ποσοστών της ανεργίας ειδικά στο γυναικείο φύλο για να αποφύγουμε μια κατάσταση τμηματοποίησης και κατηγοριοποίησης της ανεργίας όπως έχουμε αναφέρει και πιο πάνω. Δεδομένου ότι αν δεν αντιμετωπισθεί ορθά η κατάσταση θα διευρυνθούν οι ανισότητες στην είδη σκληρά δοκιμαζόμενη Ελληνική κοινωνία.

Ο μέσος όρος στο ποσοστό της ανεργίας για τα δύο φύλα από το 2008 μέχρι και το 2017 απεικονίζεται στο σχήμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 3.3 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Φύλο 2008-2017

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2017-M12>

Στο διάγραμμα 3.3 με υπολογισμένο τον μέσο όρο αντρών και μέσο όρο γυναικών στο ποσοστό της ανεργίας για την τελευταία δεκαετία 2008 – 2017 βλέπουμε ότι οι γυναίκες έχουν περισσότερα ποσοστά κατά 5,9% έναντι των αντρών, δημιουργώντας ανισορροπία και τμηματοποίηση στο φαινόμενο που μαστίζει περισσότερο την Ελλάδα κατά την οικονομική ύφεση, δηλαδή την ανεργία.

Πιο αναλυτικά για καλύτερη κατανόηση του καταμερισμού της ανεργίας στο φύλο στην Ελλάδα τη δεδομένη χρονική στιγμή, θα παρουσιάσουμε το σύνολο του αριθμού των αντρών που είναι απασχολούμενοι, το σύνολο του αριθμού των αντρών που είναι άνεργοι, το σύνολο του αριθμού των γυναικών που είναι απασχολούμενες και τέλος το σύνολο του αριθμού των γυναικών που είναι άνεργες. Η παρουσίαση θα πραγματοποιηθεί σε πίνακα ο οποίος περά από το φύλο καταγράφει και το ηλικιακό εύρος. Η μέτρηση αυτή αφορά το εργατικό δυναμικό και όχι το σύνολο του πληθυσμού και προέρχεται από έρευνες του έτους 2017.

Πίνακας 3.5 Ανεργία στους Άντρες στην Ελλάδα Ανά Ηλικία για το 2017

(Σε χιλιάδες)

Ηλικία	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
15-19	16,1	8,7	7,4	45,9%
20-24	120,4	74,1	46,3	38,4%
25-29	258,5	192,4	66,1	25,6%
30-44	1.112,5	929,6	182,9	16,2%
45-64	1.097,5	933,1	164,4	14,9%
65 και άνω	48,5	42,8	5,7	11,7%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας για το φύλο των αντρών συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών με 45,9% και αμέσως μετά η ηλικιακή ομάδα 20-24 ετών με 38,4%. Το μικρότερο ποσοστό ανεργίας μετρήθηκε για άντρες ηλικίας άνω των 65 ετών. Το συνολικό ποσοστό ανεργίας λοιπόν του αντρικού πληθυσμού ανέρχεται σε 17,8% για το 2017.

Πίνακας 3.6 Ανεργία στις Γυναίκες στην Ελλάδα Ανά Ηλικία για το 2017

(Σε χιλιάδες)

Ηλικία	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
15-19	15,5	5,4	10,1	65,1%
20-24	110,7	59,9	50,7	45,8%
25-29	218,6	135,9	102,7	47,0%
30-44	921,8	684,8	237,0	25,7%
45-64	828,9	658,9	170,0	20,5%
65 και άνω	30,7	27,1	3,6	11,7%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Αντίστοιχα, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας για το φύλο των γυναικών συγκεντρώνει η ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών με 65,1%. Παρά το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και στα δύο φύλα έχει η ηλικία 15-19 ετών υπάρχει μία αισθητή διαφορά κατά 19,2% η οποία πλήττει περισσότερο το γυναικείο φύλο. Αμέσως μετά η ηλικιακή ομάδα που συγκεντρώνει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες είναι 20-24 ετών με 46%. Δηλαδή μεγαλύτερο κατά 7,4% από το αντίστοιχο ηλικιακό εύρος των αντρών. Καταλήγοντας βλέπουμε ότι το συνολικό ποσοστό ανεργίας για τον γυναικείο πληθυσμό ανέρχεται στο 25,5% για το έτος 2017.

3.3 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Γεωγραφική Περιοχή

Πόλυ έντονες είναι οι διακυμάνσεις που παρουσιάζονται στα επίπεδα της ανεργίας σε αρκετές γεωγραφικές περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Σημαντικός παράγοντας στις έντονες αυξομειώσεις των ποσοστών ανεργίας ανά περιοχή έχει ο βαθμός αστικότητας που θα εξετάσουμε στην επόμενη ενότητα. Τα τελευταία 6 χρόνια, βλέπουμε ότι οι περιοχές της Ηπείρου, της Δυτικής Ελλάδας και της Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζουν ανεργία αρκετά μεγαλύτερη από αυτή του μέσου όρου. Μάλιστα, τα ποσοστά της ανεργίας στην περιφέρεια της Ηπείρου και της Δυτικής Μακεδονίας είχαν αγγίξει το 30% το έτος 2013. Αντίθετα, οι περιοχές της Πελοποννήσου, της Κρήτης, του Αιγαίου και των Ιόνιων Νησιών παρουσιάζουν ποσοστά ανεργίας πολύ πιο χαμηλά του μέσου όρου. Ειδικά, η περιφέρεια του Αιγαίου για το έτος 2015 έφτασε σε ανεργία στο 16,2%, ενώ η συνολική ανεργία στην Ελληνική επικράτεια για το έτος 2015 ήταν 24,9%%, δηλαδή 8,7% χαμηλότερη.

Ο πίνακας που ακολουθεί δείχνει τα ποσοστά % της ανεργίας για τις περιφέρειες για τα τελευταία έξη έτη, δηλαδή από την περίοδο 2012 μέχρι και το 2017. (Ο πίνακας 3.7 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 3.7 Ανεργία Ανά Περιοχή στην Ελλάδα 2012-2017

Περιφέρεια	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Μακεδονίας - Θράκης	25,3%	29,0%	27,8%	25,3%	24,2%	22,1%
Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας	26,1%	29,9%	28,7%	27,2%	27,8%	26,8%
Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας	24,9%	26,6%	26,2%	26,9%	25,5%	20,9%
Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου	21,8%	24,5%	25,7%	24,8%	23,7%	21,8%
Αττικής	25,6%	28,3%	27,6%	25,1%	23,0%	21,7%
Αιγαίου	17,8%	22,1%	21,2%	16,2%	17,8%	18,4%
Κρήτης	21,9%	24,8%	23,9%	24,3%	22,7%	17,6%
Σύνολο Ελλάδας	24,4%	27,5%	26,5%	24,9%	23,6%	21,5%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Με την βοήθεια του μέσου όρου για την ανεργία σε κάθε περιοχή και στο σύνολο της επικράτειας για τα τελευταία 6 χρόνια σχηματίζεται και δίνεται ο πίνακας 3.8 που μας παραθέτει αυτά τα στοιχεία για κάθε περιοχή.

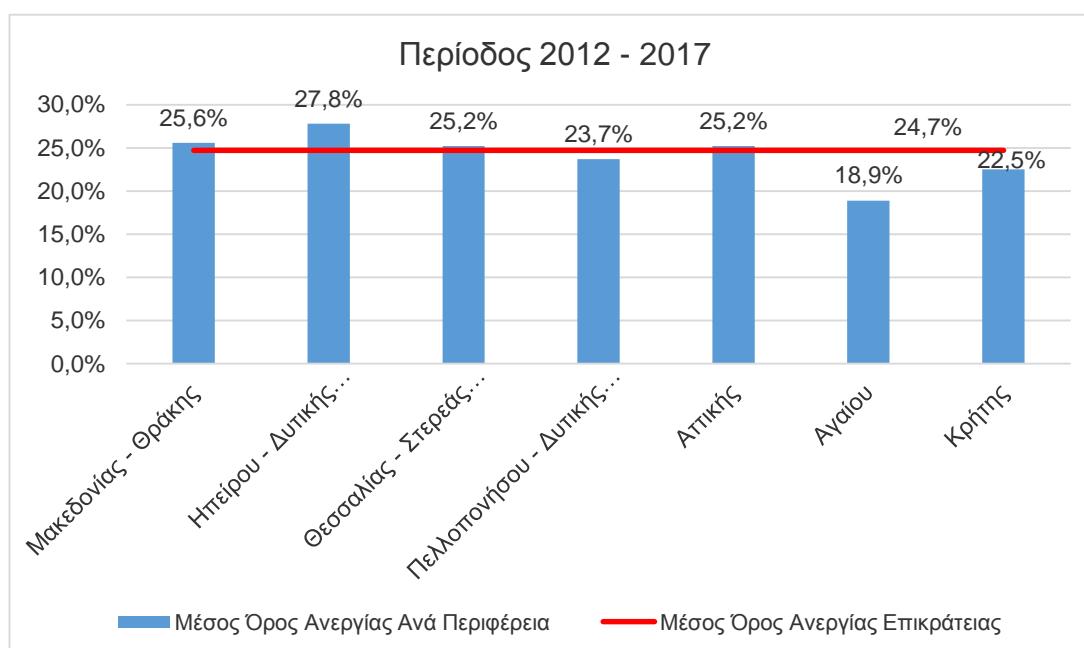
Πίνακας 3.8 Μέσος Όρος Ανεργίας στην Ελλάδα Ανά Περιοχή 2012-2017

Περιφέρεια	Μέσος Όρος
Μακεδονίας - Θράκης	25,6%
Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας	27,8%
Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας	25,2%
Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου	23,7%
Αττικής	25,2%
Αιγαίου	18,9%
Κρήτης	22,5%
Σύνολο Ελλάδας	24,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η ανεργία για την περίοδο 2012–2017 έχει έναν μέσο όρο για την Ελληνική επικράτεια της τάξεως του 24,7%. Με βάση λοιπόν αυτό για την καλύτερη ανάλυση δίνεται το διάγραμμα 3.4.

Διάγραμμα 3.4 Σύγκριση Μέσου Όρου Ανεργίας με τα Ποσοστά % Ανεργίας Ανά Γεωγραφική Περιοχή στην Ελλάδα 2012-2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Παρατηρούμε στο διάγραμμα 3.4 είναι ότι για τα τελευταία 6 έτη ο μέσος όρος της ανεργίας είναι 24,7% και οι περιοχές που είναι πάνω από αυτά τα επίπεδα είναι οι περιοχές της Μακεδονίας-Θράκης, της Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας, και της Αττικής. Ενώ αυτές που δείχνουν να είναι σε καλύτερη θέση και έχουν ανεργία κάτω από το μέσο όρο είναι οι περιοχές του

Αιγαίου, της Κρήτης και της Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου. Δηλαδή από τις 7 συνολικές περιφέρειες μόνο οι 3 βρίσκονται κάτω από τα επίπεδα του γενικού μέσου όρου της ανεργίας.

Αναλύοντας κάθε περιοχή ξεχωριστά:

- Μακεδονίας-Θράκης: Πρόκειται για την περιφέρεια με τον δεύτερο μεγαλύτερο μέσο όρο ανεργίας για τα τελευταία 6 χρόνια με 25,6%. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας τα παρουσίασε την χρονιά του 2017 με 22,1% ακολουθώντας την γενική πτώση της ανεργίας. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας που κατέγραψε ήταν το έτος 2013 με 29% όταν η ανεργία σε όλη την χώρα ήταν 27,5%.
- Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας: Είναι η περιοχή που αντιμετωπίζει πιο έντονα από όλες τις υπόλοιπες το πρόβλημα της ανεργίας, σημειώνοντας το μεγαλύτερο μέσο όρο ανεργίας για την περίοδο 2012-2017 με 27,8%. Το χαμηλότερο ποσοστό της εμφανίστηκε το έτος 2012 με 26,1% ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίστηκε το αμέσως επόμενο έτος αγγίζοντας το 30%.
- Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας: Είναι η Τρίτη σε μεγαλύτερο μέσο όρο σε ανεργία περιοχή μαζί με αυτή της Αττικής με ποσοστό 25,2%. Το έτος με τα χαμηλότερα ποσοστά ήταν το 2017 με 20,9% ενώ το έτος που κατέγραψε τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ήταν το 2015 με 26,9%.
- Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου: Η περιφέρεια αυτή είναι μια από τις τρεις που κατέγραψαν μέσο όρο ανεργίας για τα τελευταία 6 χρόνια κάτω από τον γενικό μέσο όρο της χώρας με ποσοστό 23,7%. Κατέγραψε τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας το έτος 2012 και 2017 με 21,8%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας το εμφάνισε το έτος 2014 με 25,7% ενώ η υπόλοιπη επικράτεια είχε αυτό το έτος ποσοστό 26,5%.
- Αττικής: Είναι μια περιοχή που παρουσιάζει έντονη αστικότητα και συγκεντρώνει περίπου το 45% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Παρουσίασε γενικό μέσο όρο ανεργίας 25,2% και το χαμηλότερο ποσοστό καταγράφηκε το έτος 2017 με 21,7%, ενώ το υψηλότερο παρουσιάστηκε το 2013 με 28,3%.

- Αιγαίου: Πρόκειται για την περιφέρεια με τον χαμηλότερο μέσο όρο ανεργίας για την εξαετία με ποσοστό 18,9%. Παρουσίασε το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το έτος 2015 με 16,2% και το υψηλότερο το 2013 με 22,1%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2015 που παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας της ήταν κάτω από το σύνολο της ανεργίας της επικράτειας κατά 5,4%.
- Κρήτης: Η περιφέρεια αυτή παρουσίασε τον δεύτερο μικρότερο μέσο όρο ανεργίας για την περίοδο που αναφέρουμε μετά την περιοχή του Αιγαίου με ποσοστό 22,5%. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφεται για το 2017 και είναι 17,6%. Αντίθετα, το έτος 2013 παρουσίασε τη μέγιστη τιμή στο φαινόμενο της ανεργίας με ποσοστό 24,8% που όμως ήταν 2,7% μικρότερο από την ανεργία του συνόλου της Ελλάδας.

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτού που παρατηρείται είναι ότι η ανεργία είχε έντονες διακυμάνσεις με αποκορύφωση το έτος 2013 όπου 4 από τις 7 περιφέρειες σημείωσαν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας για τα τελευταία 6 χρόνια. Τέλος, οι περιοχές που παρουσίασαν τον χαμηλότερο μέσο όρο ανεργίας όλες ήταν νησιωτικές ή συμπεριλάμβαναν παραθεριστικές περιοχές, γεγονός που ίσως συνέβαλε στα χαμηλά ποσοστά ανεργίας που κατέγραψαν.

3.4 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Βαθμό Αστικότητας

Σε μία ακόμη καταγραφή και διακύμανση της ανεργίας που αξίζει να αναφερθούμε για το πώς εξελίσσεται στην ελληνική επικράτεια είναι ο βαθμός της αστικότητας και σε τι επίπεδα εντοπίζεται για διαφορετικά έτη. Κατά τη διάρκεια της κρίσης της οικονομίας και την συνεχιζόμενη αύξηση των ποσοστών της ανεργίας εμφανίζονται αξιοσημείωτες διαφορές στις περιοχές της Ελλάδας. Οι περιοχές αυτές κατηγοριοποιούνται στις εξής:

- Οι αστικές περιοχές
- Οι ημιαστικές περιοχές
- Οι αγροτικές περιοχές

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε αναλυτικά την εξέλιξη της ανεργίας σε ποσοστά και τον αριθμό εργατικού δυναμικού, απασχολούμενων και ανέργων για αυτά τα δεδομένα στην Ελλάδα. Οι πίνακες που ακολουθούν είναι αποτέλεσμα έρευνας από την ΕΛΣΤΑΤ και αφορούν δύο χρονικές περιόδους διάρκειας 5 ετών, 2008-2012 και 2013-2017. (Οι πίνακες 3.9, 3.10, 3.11, 3.12, 3.13 και 3.14 έχουν υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)

Περίοδος 1^η

Πίνακας 3.9 Ανεργία στις Αστικές Περιοχές 2008-2012

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
2008	3.426,5	3.148,8	278,0	8,1%
2009	3.403,4	3.058,6	344,2	10,1%
2010	3.345,5	2.896,3	448,9	13,4%
2011	3.333,4	2.695,8	637,5	19,1%
2012	3.314,8	2.446,3	868,5	26,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.10 Ανεργία στις Ημιαστικές Περιοχές 2008-2012

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
2008	642,3	594,2	48,1	7,5%
2009	658,1	593,7	64,3	9,7%
2010	681,8	595,6	86,1	12,6%
2011	653,1	540,2	112,8	17,3%
2012	607,7	462,9	144,8	23,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.11 Ανεργία στις Αγροτικές Περιοχές 2008-2012

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
2008	929,2	867,5	61,8	6,6%
2009	979,3	903,1	76,2	7,8%
2010	1.001,8	897,6	104,2	10,4%
2011	949,7	818,3	131,4	13,8%
2012	967,5	785,8	181,7	18,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αναλύοντας την ανεργία ανά βαθμό αστικότητας για την περίοδο 2008-2012 ιδιαίτερα εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι οι αγροτικές περιοχές για όλα τα έτη καταγράφουν μικρότερα ποσοστά ανεργίας και από τις αστικές περιοχές και από τις ημιαστικές περιοχές. Το έτος που εμφανίζεται η μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις περιοχές είναι το 2012 όπου οι αγροτικές περιοχές έχουν λιγότερη ανεργία κατά 7,4

ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις αστικές περιοχές και 5% λιγότερη ανεργία από τις ημιαστικές. Επίσης, στις αστικές περιοχές αποτελεί πραγματικότητα η σταθερά συνεχόμενη πτώση του εργατικού δυναμικού, ξεκινώντας με αριθμό περίπου 3.426.500 το 2008, φθάνοντας το 2012 περίπου στους 3.314.800. Δηλαδή υπάρχει μία μείωση εργατικού δυναμικού κατά 3,3% που αντιστοιχεί σε περίπου 111.700 λιγότερους εν δυνάμει εργαζομένους. Επιπρόσθετα, ο αριθμός εργατικού δυναμικού για τις ημιαστικές περιοχές παρουσιάζει αυξομειώσεις ενώ στο τέλος της περιόδου επικρατεί τελικά η αρνητική πορεία εμφανίζοντας περίπου 34.600 λιγότερο εργατικό δυναμικό το 2012 σε σχέση με το 2008, ποσοστό της τάξεως του 5,4%. Τέλος, ο αριθμός του εργατικού δυναμικού στις αγροτικές περιοχές το 2012 είναι αυξημένος κατά 4,1%, δηλαδή κατά 38.300 περίπου άτομα σε σχέση με το 2008.

Περίοδος 2^η

Πίνακας 3.12 Ανεργία στις Αστικές Περιοχές 2013-2017

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
2013	3.262,9	2.305,6	957,3	29,3%
2014	3.248,8	2.340,5	908,3	27,8%
2015	3.246,2	2.393,1	853,1	26,3%
2016	3.215,1	2.406,0	809,1	25,2%
2017	3.197,5	2.462,8	734,7	23,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.13 Ανεργία στις Ημιαστικές Περιοχές 2013-2017

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
2013	610,1	450,7	159,4	26,1%
2014	616,9	456,7	160,2	26,0%
2015	613,6	461,5	152,1	24,8%
2016	634,8	492,5	142,3	22,4%
2017	640,4	513,5	126,9	19,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.14 Ανεργία στις Αγροτικές Περιοχές 2013-2017

(Σε χιλιάδες)

Έτος	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Ποσοστό Ανεργίας
2013	970,5	756,8	213,7	22,0%
2014	944,9	739,1	205,8	21,8%
2015	947,9	756,1	191,8	20,2%
2016	954,6	775,0	179,6	18,8%
2017	941,8	776,3	165,5	17,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σε αυτή τη χρονική περίοδο αξίζει να τονίσουμε ότι για άλλη μια φορά η ανεργία σημειώνει πολύ μικρότερα ποσοστά στις αγροτικές περιοχές σε σύγκριση με τις αστικές και ημιαστικές περιοχές. Συγκεκριμένα, το έτος 2013 στις αγροτικές περιοχές σημειώθηκε ανεργία 17,6%, δηλαδή 7,3% λιγότερο από τα αντίστοιχα επίπεδα ανεργίας για τις αστικές περιοχές και 4,1% λιγότερο από την ανεργία στις ημιαστικές περιοχές. Ακόμη καθόλα τη διάρκεια των 5 ετών, ο αριθμός του εργατικού δυναμικού κατέγραφε πτώση για τις αστικές περιοχές αρχίζοντας με αριθμό που έφθανε τα 3.262.900 και κλείνοντας στα 3.197.500 το 2017, μείωση της τάξεως του 2%. Αντίθετη πορεία κατέγραψε ο αριθμός εργατικού δυναμικού στις ημιαστικές περιοχές καταγράφοντας ανοδική πορεία σε όλα τα έτη, ξεκινώντας με 610.100 άτομα και καταλήγοντας στους περίπου 640.400 εν δυνάμει εργαζομένους, άνοδο κατά 5%. Στις αγροτικές περιοχές αντίθετα με την προηγούμενη περίοδο, σημειώνεται πτώση εργατικού δυναμικού κατά περίπου 3%, δηλαδή 28.700 λιγότεροι εργαζόμενοι.

Τέλος, ολοκληρώνοντας την ανάλυση για αυτή την ενότητα προκύπτει το συμπέρασμα ότι παράλληλα με την αύξηση της ανεργίας προέκυψε μια μικρή τάση αποκέντρωσης για το εργατικό δυναμικό ψάχνοντας διεξόδους για το πρόβλημα της ανεργίας στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Δηλαδή, δημιουργείται σε πολύ μικρότερη βέβαια κλίμακα το φαινόμενο της αποκέντρωσης, ενώ τα παλαιότερα χρόνια είχαμε σε πολύ πιο έντονο βαθμό το φαινόμενο της αστικοποίησης για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

3.5 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικία

Το τμήμα του πληθυσμού που έχει πληγεί και ταλαιπωρηθεί χωρίς από το φαινόμενο της ανεργίας είναι χωρίς αμφιβολία αυτό των νέων ηλικίας 15 έως 24 χρονών. Πιο συγκεκριμένα η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στο ποσοστό των ανέργων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι στα επίπεδα του 43,6% για την χρονική περίοδο 2013-2017. Η χώρα που ακολουθεί την Ελλάδα και είναι στη δεύτερη θέση στην ανεργία των νέων στην Ευρωζώνη είναι η Ισπανία με 38,7%.⁹¹ Δηλαδή η διαφορά ανέρχεται στο ποσοστό της τάξεως του 4,9%.

Για την καλύτερη ανάλυση και κατανόηση της ανεργίας ανά ηλικιακό επίπεδο παραθέτονται οι παρακάτω πίνακες για την τελευταία δεκαετία. Χωρίζονται σε δύο περιόδους 2008-2012 και 2013-2017. (Οι πίνακες 3.15 και 3.16 έχουν υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)

Περίοδος 1^η

Πίνακας 3.15 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικιακό Εύρος 2008-2012

Ηλικία	2008	2009	2010	2011	2012
15-24	21,1%	25,5%	32,6%	43,6%	55,4%
25-34	10,8%	12,4%	16,6%	23,7%	31,9%
35-44	5,9%	7,7%	10,5%	14,5%	20,9%
45-54	4,4%	6,2%	8,5%	12,1%	18,1%
55-64	3,3%	4,5%	6,1%	8,6%	13,5%
65-74	0,9%	0,9%	1,6%	3,4%	5,1%
Σύνολο	7,8%	9,6%	12,7%	17,9%	24,4%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Αυτό που είναι φανερό από τον παραπάνω πίνακα είναι η ραγδαία κλιμάκωση της ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών από το 2008 μέχρι και το 2012 καταγράφοντας άνοδο 34,3% μέσα σε πέντε χρόνια, αποτελώντας την κατηγορία με την μεγαλύτερη ανεργία. Η μέγιστη τιμή που μετρήθηκε από την ΕΛΣΤΑΤ για αυτή την περίοδο είναι το 2012 με το ποσοστό ρεκόρ στην Ευρωζώνη της τάξεως του 55,4%. Αν την συγκρίνουμε με την ανεργία που υπήρχε εκείνο το έτος στην ελληνική επικράτεια θα δούμε ότι είναι 31% υψηλότερη. Αμέσως μετά η ηλικία με τη μεγαλύτερη ανεργία είναι αυτή 25 έως 34 ετών με μέγιστη τιμή το 2012 που έφτασε στο 31,9%. Αμέσως μετά στην τρίτη θέση είναι η κατηγορία από 45 έως 54 ετών με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας να παρουσιάζεται το 2012 με 18,1%. Τέλος οι ηλικίες από 55 έως 64 και από

⁹¹ <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>

65 έως 74 έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας με 13,5% και 5,1% αντίστοιχα, έχοντας τιμές πολύ πιο κάτω από το σύνολο της ανεργίας στην Ελλάδα που ήταν για το 2012 στο 24,4%.

Περίοδος 2^η

Πίνακας 3.16 Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Ηλικιακό Εύρος 2013-2017

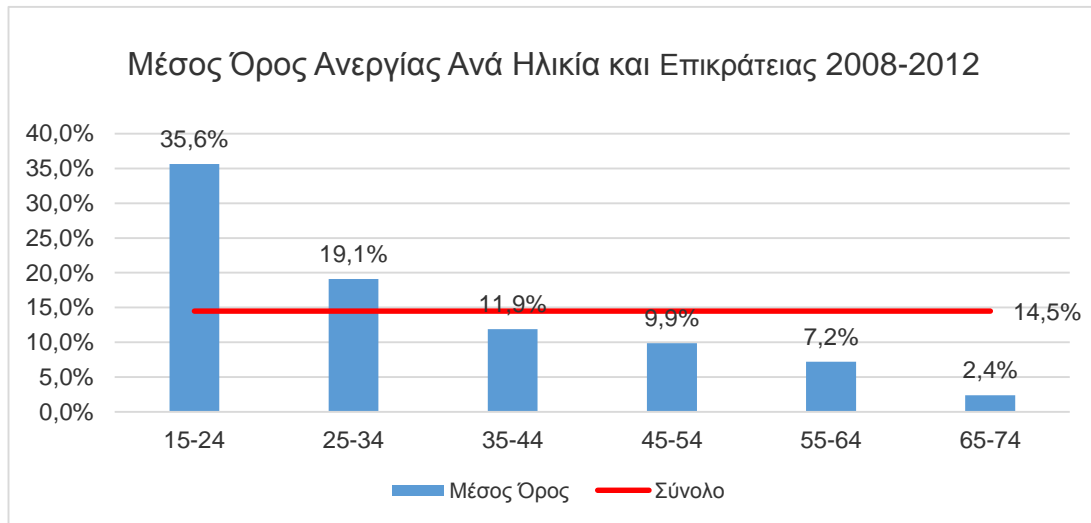
Ηλικία	2013	2014	2015	2016	2017
15-24	58,4%	52,6%	49,8%	47,3%	43,6%
25-34	36,0%	34,9%	31,9%	30,0%	27,2%
35-44	23,9%	23,2%	22,2%	20,2%	19,0%
45-54	20,7%	22,3%	20,0%	19,3%	17,1%
55-64	16,2%	17,1%	17,4%	19,3%	18,1%
65-74	10,0%	12,4%	11,4%	13,8%	12,0%
Σύνολο	27,5%	26,5%	24,9%	23,6%	21,5%

Πηγή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>

Παρατηρώντας τον πίνακα 3.16 και λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που δίνονται, δηλαδή τα γενικά ποσοστά της ανεργίας το 2017 σε σχέση με τα προηγούμενα 2 έτη, τα ποσοστά της ανεργίας ανά γεωγραφική περιοχή στην Ελλάδα και τα ποσοστά της ανεργίας στις διάφορες κατηγορίες ηλικιών έχουμε ακόμη μία επιβεβαίωση για μια μικρή αποκλιμάκωση της ανεργίας. Επίσης, σύμφωνα με τις προβλέψεις για το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπεται μείωση της ανεργίας για το 2019 και το 2020. Συγκεκριμένα τα ποσοστά ανεργίας σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αυτές εμφανίζονται να είναι 19% για το 2019 και 16,4% για το 2020. Δηλαδή, υπάρχει αισιοδοξία για μια μικρή έστω ανακούφιση από το πρόβλημα αυτό που ταλανίζει την Ελλάδα αλλά και όλο τον κόσμο εδώ και μία δεκαετία περίπου. Όμως παρά το γεγονός αυτό η τρέχουσα ανεργία με 21,5% και η ανεργία ειδικά στους νέους με 43,6% για το 2017 είναι σε πάρα πολύ υψηλά ποσοστά δημιουργώντας τεράστια ανισορροπία στην αγορά εργασίας.

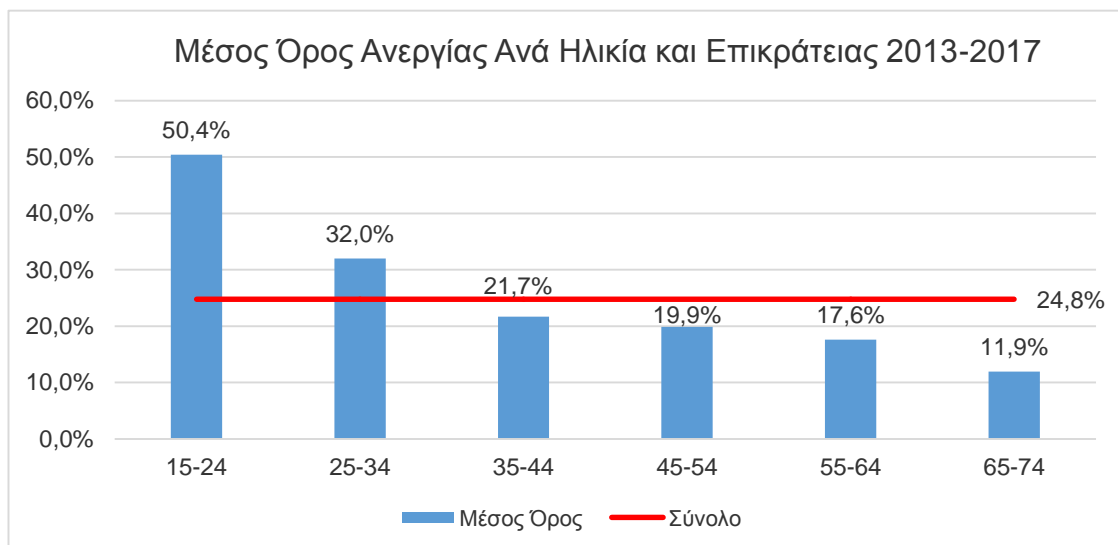
Χρησιμοποιώντας τον μέσο όρο για τις δύο εξεταζόμενες περιόδους 2008-2012 και 2013-2017 προκύπτουν τα ακόλουθα διαγράμματα.

Διάγραμμα 3.5 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Ηλικία και Επικράτειας στην Ελλάδα 2008-2012

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6 Μέσος Όρος Ανεργίας Ανά Ηλικία και Επικράτειας στην Ελλάδα 2013-2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στα διαγράμματα 3.5 και 3.6 παρατίθεται ο μέσος όρος ανεργίας ολόκληρης της επικράτειας για την περίοδο 2008-2012 και για την περίοδο 2013-2017, επίσης παρόμοια υπολογίστηκε και μέσος όρος για κάθε ηλικία. Το συμπέρασμα που προκύπτει και για τις δύο πενταετίες είναι ότι η ανεργία στους ανθρώπους 15 έως 24 ετών και 25 έως 34 ετών είναι αρκετά πιο πάνω από τον γενικό μέσο όρο. Ειδικότερα, για την περίοδο 2008-2012 ο μέσος όρος ανεργίας των νέων είναι 21,1% υψηλότερη και για το διάστημα 2013-2017 είναι 25,6% επίσης υψηλότερη. Η ανεργία για τους

ανθρώπους ηλικίας 25 έως 34 είναι 4,6% υψηλότερη από τον γενικό μέσο όρο της πενταετίας 2008-2012 και 7,2% μεγαλύτερη αντίστοιχα για την περίοδο 2013-2017.

Τέλος, οι ηλικιακές ομάδες 45 έως 54 ετών, 55 έως 64 ετών και 64 έως 74 ετών βρίσκονται και για τις δύο εξεταζόμενες περιόδους κάτω από τον γενικό μέσο όρο ανεργίας και για τις δύο εξεταζόμενες περιόδους. Συγκεκριμένα, το εργατικό δυναμικό ηλικίας 65 έως 74 ετών βρίσκεται πολύ πιο χαμηλά του γενικού μέσου όρου ανεργίας με διαφορά 12,1% για την πρώτη πενταετία και διαφορά 12,9% για τη δεύτερη πενταετία. Για γεγονός αυτό και λόγω των μεγάλων αυτών ανισορροπιών στην ανεργία, επικεντρώθηκαν προσπάθειες αντιμετώπισης του φαινομένου, καθώς προωθήθηκαν προγράμματα απασχόλησης μέσω του ΟΑΕΔ για ανέργους μέχρι 25 ετών έχοντας συμπληρώσει ένα χρονικό διάστημα χωρίς εργασία.

3.6 Η Ανεργία στην Ελλάδα και το Επίπεδο Εκπαίδευσης

Αποτελεί πραγματικότητα το γεγονός ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά επέκταση και της Ελλάδας δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην μόρφωση. Σε αυτό συντελούν πολλοί παράγοντες όπως οι έντονες και διαρκείς αλλαγές που συμβαίνουν στο επαγγελματικό περιβάλλον, η εξέλιξη της τεχνολογίας που δημιουργεί και εξαφανίζει επαγγέλματα, οι συνεχείς μεταβολές στην παγκόσμια οικονομία και η εξέλιξη φυσικά και του ίδιου του ανθρώπου ως ολότητα.⁹² Σε μία χώρα που αντιμετωπίζει έντονα τα προβλήματα της ανεργίας η εξειδίκευση και η μόρφωση είναι απαραίτητα εφόδια για την εύρεση εργασίας, ειδικά για κάποιον υποψήφιο εργαζόμενο που δεν έχει εμπειρία ή κάποιο ακαδημαϊκό υπόβαθρο.

Τα επίπεδα μόρφωσης που παρατηρούνται και καταγράφονται στον Ελλαδικό χώρο είναι ιδιαίτερα υψηλά για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και ανέρχονται στα εξής ποσοστά για το 2016:

- Τριτοβάθμια εκπαίδευση για ηλικία από 25 έως 34 αγγίζει το 41%.
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση για ηλικία από 35 έως 44 αγγίζει το 31,3%.
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση για ηλικία από 45 έως 54 αγγίζει το 28,2%.
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση για ηλικία από 55 έως 64 αγγίζει το 21%.

---

⁹² Bade R., Parkin M., (2002) Foundations of Macroeconomics, Addison-Wesley

1. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι στο ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα για άτομα ηλικίας από 25 έως 34 βρίσκεται πίσω από χώρες όπως: Λιθουανία με 54,9% Ηνωμένο Βασίλειο με 52%, Λουξεμβούργο με 51,2% και Σουηδία με 47,2%. Όμως ξεπερνά χώρες όπως: Ιταλία με 25,6%, Γερμανία με 30,5%, Τσεχία με 32,6% και Αυστρία με 39,7%.
2. Επίσης, στο ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα για άτομα ηλικίας από 35 έως 44 βρίσκεται πίσω από χώρες όπως: Φιλανδία με 51,4%, Ηνωμένο Βασίλειο με 51,6%, Λουξεμβούργο με 51,2% και Σουηδία με 49,3%. Ξεπερνά όμως χώρες όπως: Ιταλία με 20,5%, Τσεχία με 23,6%, Γερμανία με 29,8% και Πορτογαλία με 30,5%.
3. Για το ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα για άτομα ηλικίας από 45 έως 54 βρίσκεται πίσω από χώρες όπως: Φιλανδία με 45,6%, Ηνωμένο Βασίλειο με 42%, Σουηδία με 36,2% και Ισπανία με 32,6%. Αντίθετα, βρίσκεται μπροστά από χώρες όπως: Ιταλία με 14%, Πορτογαλία με 18%, Ουγγαρία με 20,6%, και Γερμανία με 27,1%
4. Τέλος, για το ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα για άτομα ηλικίας από 55 έως 64 βρίσκεται πίσω από χώρες όπως: Ηνωμένο Βασίλειο με 37,6%, Φιλανδία με 37%, Σουηδία με 30,8% και Δανία με 29,9%. Αντίθετα, βρίσκεται μπροστά από χώρες όπως: Ιταλία με 12,4%, Πορτογαλία με 13,1%, Τσεχία με 15,2% και Ουγγαρία με 17,2%.⁹³

Σε αυτό το σημείο θα δούμε αναλυτικότερα το μορφωτικό επίπεδο του ελληνικού πληθυσμού στο σύνολό του και όχι μεμονομένα για το εργατικό δυναμικό, παρατηρώντας δεδομένα που αφορούν ένα εύρος από τις ανώτερες βαθμίδες μόρφωσης μέχρι και τις κατώτερες. Τα στοιχεία δίνονται για το τέταρτο τρίμηνο του 2017 στον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα. (Ο πίνακας 3.17 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

---

⁹³ <https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm#indicator-chart>

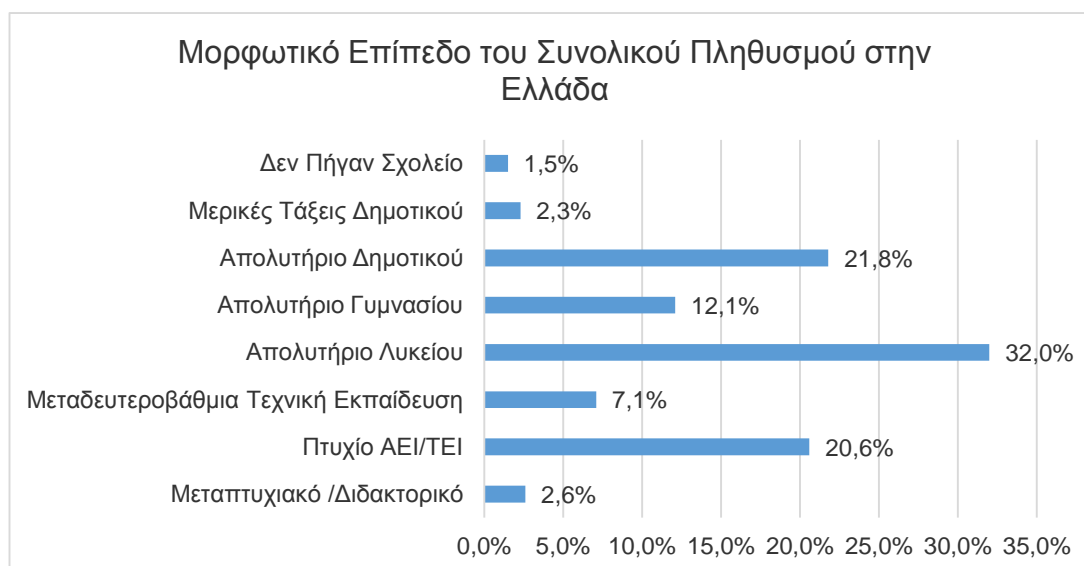
Πίνακας 3.17 Μορφωτικό Επίπεδο στην Ελλάδα 4^ο Τρίμηνο 2017 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Σύνολο	Ποσοστό %
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	242,8	2,6%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.879,9	20,6%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	648,9	7,1%
Απολυτήριο Λυκείου	2.935,9	32,0%
Απολυτήριο Γυμνασίου	1.111,2	12,1%
Απολυτήριο Δημοτικού	1.993,0	21,8%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	211,3	2,3%
Δεν Πήγαν Σχολείο	140,3	1,5%
Σύνολο	9.163,3	100%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού στην εκπαίδευση έχει το απολυτήριο λυκείου με 32%, ακολουθεί το απολυτήριο δημοτικού με 21,8% και αμέσως μετά οι κάτοχοι πτυχίου ΑΕΙ ή ΤΕΙ με ποσοστό 20,6%. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται τα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις δημοτικού με 2,3% και τα άτομα που δεν πήγαν ποτέ σχολείο με 1,5%. Τέλος οι κάτοχοι μεταπτυχιακού και διδακτορικού αποτελούν το 2,6% του πληθυσμού.

Διάγραμμα 3.7 Μορφωτικό Επίπεδο στην Ελλάδα 4^ο Τρίμηνο 2017

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως τα προβλήματα της ανεργίας είναι τεράστια και ιδιαίτερα εμφανή για τους ανθρώπους όταν μια οικονομία αντιμετωπίζει οικονομική ύφεση. Η αγορά εργασίας περιορίζεται και για το εξειδικευμένο και για το μη εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό με υψηλή ή χαμηλή μόρφωση. Όμως το μεγαλύτερο

πρόβλημα αφορά σαφέστατα εστιάζεται στο μη εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό λόγω του υψηλού ανταγωνισμού και της υψηλής προσφοράς εργασίας.

Σε αυτό το σημείο θα τμηματοποιήσουμε τον αριθμό του εργατικού δυναμικού, τον αριθμό των απασχολούμενων και τον αριθμό των ανέργων σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης για τα τελευταία 5 χρόνια 2013-2017. Έτσι θα μπορούμε να υπολογίσουμε και το ποσοστό της ανεργίας για κάθε κατηγορία μορφωτικού επιπέδου. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ. (Οι πίνακες 3.18, 3.19, 3.20, 3.21 και 3.22 έχουν υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής).

Πίνακας 3.18 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2013 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	154,50	130,8	23,7	15,3%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.319,20	1.042,30	276,9	21,0%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	456,30	296,5	159,8	35,0%
Απολυτήριο Λυκείου	1.681,00	1.176,50	504,5	30,0%
Απολυτήριο Γυμνασίου	507,4	341,6	165,8	32,6%
Απολυτήριο Δημοτικού	692,8	506,1	186,8	27,0%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	13,2	8,2	5,1	38,6%
Δεν Πήγαν Σχολείο	18,9	11,2	7,6	40,2%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Το έτος 2013 βλέπουμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας τα έχουν τα άτομα που δεν πήγαν σχολείο καθόλου ή παρακολούθησαν λίγες τάξεις δημοτικού με ποσοστά 38,6 και 40,2%. Αντίθετα τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας παρατηρήθηκαν στους κάτοχους διδακτορικού και μεταπτυχιακού τίτλου με 15,3%.

Πίνακας 3.19 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2014 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	172,2	148,8	23,4	13,6%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.194,10	948,3	245,8	20,5%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	580,60	404,4	176,2	30,3%
Απολυτήριο Λυκείου	1.676,30	1.184,10	492,2	29,4%
Απολυτήριο Γυμνασίου	503,2	347,3	155,8	31,0%
Απολυτήριο Δημοτικού	650,2	482,6	167,6	25,8%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	16,5	9,6	6,9	41,8%
Δεν Πήγαν Σχολείο	17,6	11,1	6,5	36,9%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Παρόμοια είναι περίπου η κατάσταση και για το έτος 2014, τα ποσοστά υψηλότερης ανεργίας είναι για το εργατικό δυναμικό που παρακολούθησε λίγες τάξεις δημοτικού και δεν πήγε ποτέ σχολείο και λαμβάνουν 41,8% και 36,9%. Χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν ξανά στους κάτοχους μεταπτυχιακού και διδακτορικού με 13,6%.

Πίνακας 3.20 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2015 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	155,2	135,2	20	12,9%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.367,60	1.085,30	282,3	20,6%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	466,80	332,2	134,6	28,8%
Απολυτήριο Λυκείου	1.696,30	1.229,40	466,9	27,5%
Απολυτήριο Γυμνασίου	494,5	353	141,5	28,6%
Απολυτήριο Δημοτικού	595,8	449,1	146,7	24,6%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	14,6	9,3	5,3	36,3%
Δεν Πήγαν Σχολείο	16,8	8,3	8,5	50,6%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Στον πίνακα 25 εμφανίζεται για το 2015 ξανά το εργατικό δυναμικό που δεν ολοκλήρωσε την στοιχειώδη εκπαίδευση να λαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας με 36,3%. Επίσης, για αυτούς που δεν πήγαν ποτέ σχολείο το ποσοστό φθάνει στο 50,6%. Το 50,6% είναι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας που μετρήθηκε ανά μορφωτικό επίπεδο για την περίοδο 2013-2017. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας είναι ξανά για τους μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς με ποσοστό 12,9%.

Πίνακας 3.21 Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2016 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	188,9	166,8	22,1	11,7%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.380,40	1.120,10	260,3	18,8%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	478,30	341,4	136,9	28,6%
Απολυτήριο Λυκείου	1.711,90	1.272,20	439,7	25,7%
Απολυτήριο Γυμνασίου	474,5	343	131,5	27,7%
Απολυτήριο Δημοτικού	548,3	412,9	135,4	24,7%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	10,4	7	3,4	32,6%
Δεν Πήγαν Σχολείο	11,8	7,9	3,8	32,2%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Η κατάσταση παραμένει αμετάβλητη και για το 2016 με τους ανθρώπους που παρακολούθησαν λίγες τάξεις δημοτικού και δεν πήγαν ποτέ σχολείο να συγκεντρώνουν ποσοστά ανεργίας 32,6% και 32,2%. Όμοια τα δεδομένα και για τους μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς με τις υπόλοιπες χρονίες και ανεργία στο 11,7%.

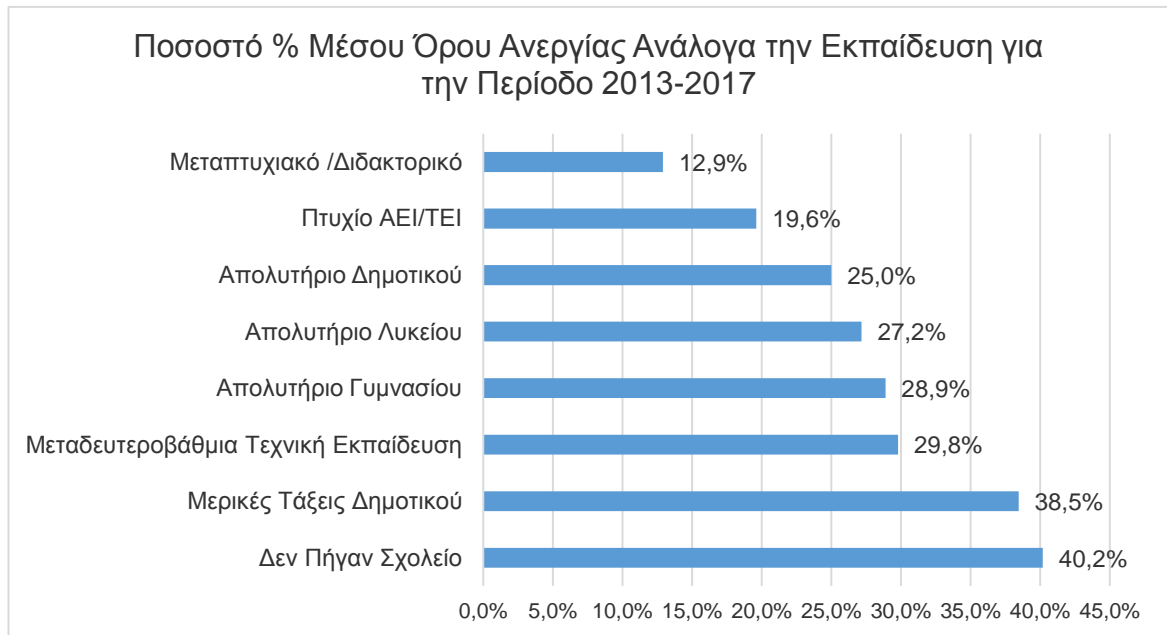
Πίνακας 3.22. Μορφωτικό Επίπεδο και Ανεργία στην Ελλάδα 2017 (Σε χιλιάδες)

Εκπαίδευση	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό Ανεργίας
Μεταπτυχιακό /Διδακτορικό	204,1	181,5	22,6	11,1%
Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.399,60	1.158,10	241,5	17,2%
Μεταδευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση	493,60	363,7	129,9	26,3%
Απολυτήριο Λυκείου	1.691,40	1.297,70	393,7	23,3%
Απολυτήριο Γυμνασίου	462,6	348,9	113,7	24,6%
Απολυτήριο Δημοτικού	503,4	388,2	115,2	22,9%
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	13,7	7,9	5,9	43,0%
Δεν Πήγαν Σχολείο	11,2	6,6	4,6	41,1%

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Για το 2017 τα ποσοστά ανεργίας είναι ακόμη μία φορά υψηλότερα για τις δύο τελευταίες κατηγορίες μορφωτικού επιπέδου με 43% και 41,1%, ενώ ξανά το εργατικό δυναμικό με μεταπτυχιακό και διδακτορικό μέτρησε τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας με 11,1%. Με τη χρήση του μέσου όρου λαμβάνοντας υπόψη την ανεργία για κάθε τμήμα του εργατικού δυναμικού προκύπτει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3.8 Ποσοστό % Μέσου Όρου Ανεργίας στην Ελλάδα Ανάλογα το Επίπεδο Εκπαίδευσης για την περίοδο 2013-2017

Πηγή: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/2017-Q4>

Με τον υπολογισμό λοιπόν του μέσου όρου της ανεργίας για το εργατικό δυναμικό και με τημματοποίηση του ανάλογα το επίπεδο μόρφωσης βλέπουμε ότι οι κάτοχοι μεταπτυχιακού και διδακτορικού αντιμετώπισαν τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας 12,9% σε σχέση με υπόλοιπα τμήματα της έρευνας. Αντίθετα τα υψηλότερα ποσοστά μετρήθηκαν στο τμήμα του εργατικού δυναμικού που δεν πήγε ποτέ σχολείο με 40,2%.

Τα ποσοστά αυτά δεν παύει να θεωρούνται ιδιαίτερα υψηλά για μία χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικά το γεγονός ότι περίπου 13 στους 100 που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού δεν έχει δουλειά και περίπου 20 στους 100 πτυχιούχων ΑΕΙ ή ΤΕΙ είναι επίσης άνεργοι αποτελεί στοιχείο έντονου προβληματισμού. Με δεδομένο της ύπαρξη της οικονομικής ύφεσης εδώ και 10 περίπου χρόνια, χρειάζονται εντατικότερες προσπάθειες και πρωτοβουλίες για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της ανεργίας και την αξιοποίηση του κάθε ατόμου καλύτερα και για την ατομική όσο και για την συλλογική επαγγελματική ικανοποίηση και πρόοδο.

3.7 Η Ανεργία στην Ελλάδα Ανά Διάρκεια Χρόνου

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που παίζει ιδιαίτερο ρόλο στην ανεργία και κατά το πόσο αυτή επηρεάζει τον πληθυσμό μιας χώρας είναι η χρονική διάρκεια. Σε περίπτωση που ένα άτομο παραμένει για μεγάλο χρονικό διάστημα άνεργο ενώ παράλληλα προσπαθεί να βρει εργασία αλλά δεν μπορεί να τα καταφέρει είναι φυσικό με την πάροδο του χρόνου να αποκαρδιώνεται, να μειώνεται το εισόδημά του, να

μειώνεται κατ'επέκταση η αγοραστική του δύναμη, να πέφτει η ψυχολογία και να οδηγείται στην περιθωριοποίηση.⁹⁴ Τα άτομα που ψάχνουν εργασία και δεν βρίσκουν για πάνω από 12 μήνες θεωρούνται ως μακροχρόνια άνεργοι. Αντίθετα, αν ένα άτομο είναι για μικρό χρονικό διάστημα άνεργο δηλαδή κάτω από έξι μήνες (υφίσταται δηλαδή την ανεργία τριβής η οποία είναι φυσικό να συμβαίνει στις καπιταλιστικές οικονομίες και είναι βραχυχρόνια) και με τις κατάλληλες ενέργειες βρίσκει εργασία ή είναι πολύ κοντά στο να βρει.⁹⁵

Η ανεργία ως φαινόμενο δημιουργεί και την ανάγκη από το κράτος να παρέχει κάποια είδους πρόνοια για τα άτομα που την βιώνουν. Όσο μεγαλύτερο είναι το χρονικό διάστημα που ένα άτομο λαμβάνει επίδομα ανεργίας τόσο αυξάνονται οι κρατικές δαπάνες για αυτό, μειώνονται οι εισπράξεις από το φόρο εισοδήματος και δεν υπάρχει ροή στο χρήμα. Τέλος, σε περίπτωση που ολοκληρωθεί η προβλεπόμενη επιδότηση του ανέργου από το κράτος (στην Ελλάδα η επιδότηση διαρκεί 1 έτος ενώ για παράδειγμα στη Δανία διαρκεί 4 έτη), τότε δημιουργούνται εκ νέου προβλήματα στο εισόδημα, την αγοραστική δύναμη ακόμη και προβλήματα υλικής αποστέρησης καθώς είναι αρκετά πιθανό να μην μπορούν να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες.

Στον πίνακα που ακολουθεί σύμφωνα με έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ θα παρουσιασθεί η χρονική διάρκεια των ανέργων ατόμων και τα ποσοστά τους για κάθε έτος από το 2008 μέχρι και το 2012. (Ο πίνακας 3.23 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 3.23 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας στην Ελλάδα 2008-2012

Διάρκεια Ανεργίας	2008	2009	2010	2011	2012
Μόλις Άρχισαν Αναζήτηση	0,8%	1,0%	1,0%	0,8%	0,8%
Κάτω από 1 Μήνα	5,8%	6,2%	5,4%	4,3%	3,2%
Από 1 έως 2 Μήνες	15,6%	17,8%	15,4%	13,5%	9,7%
Από 3 έως 5 Μήνες	14,8%	16,6%	15,8%	14,4%	11,7%
Από 6 έως 11 Μήνες	15,9%	18,0%	17,8%	17,7%	15,5%
Πάνω από 1 έτος	47,1%	40,4%	44,6%	49,3%	59,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Βλέπουμε ότι τα ποσοστά ανεργίας με διάρκεια πάνω από ένα έτος είναι τα μεγαλύτερα με εντυπωσιακή διαφορά και παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις από το 2009 και έπειτα. Αποκορύφωμα των 5 ετών που για αυτή την περίοδο είναι το έτος 2012, δηλαδή 3 χρόνια μετά την ύφεση παρουσιάζοντας μακροχρόνια ανεργία σε ποσοστά 59,1% του

⁹⁴ Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., (2002), Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, Τυπωθήτω-Δαρδάνος, Αθήνα

⁹⁵ Κατσιμπρής Γ. (1999), Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική, Θεσσαλονίκη

συνόλου των ανέργων. Αντίθετα, τα ποσοστά ανεργίας για τους ανέργους που μόλις ξεκίνησαν την διαδικασία αναζήτησης είναι πολύ χαμηλά μη ξεπερνώντας το 1% και τα ποσοστά των ανέργων για κάτω από ένα μήνα δεν αγγίζουν διψήφιο αριθμό, φτάνοντας το 2009 μόλις στα επίπεδα του 6,2% ως υψηλότερο ποσοστό.

Στον αμέσως επόμενο πίνακα θα δούμε πάλι σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ τη χρονική διάρκεια των ανέργων ατόμων και τα ποσοστά τους για κάθε χρόνο από το 2013 μέχρι και το 2017. (Ο πίνακας 3.24 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 3.24 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας στην Ελλάδα 2013-2017

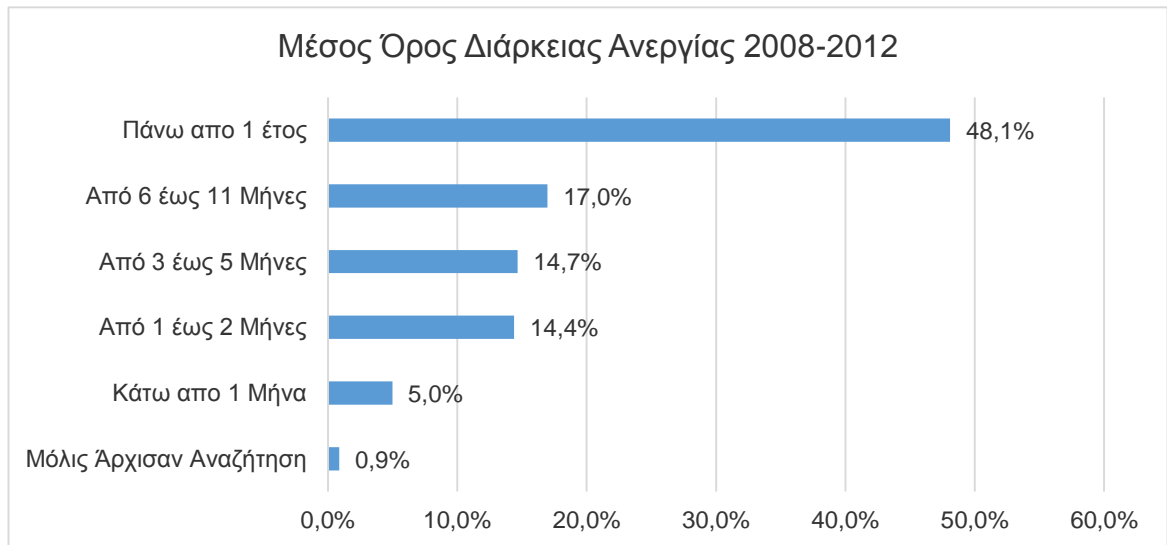
Διάρκεια Ανεργίας	2013	2014	2015	2016	2017
Μόλις Άρχισαν Αναζήτηση	0,7%	0,4%	0,4%	0,5%	0,5%
Κάτω από 1 Μήνα	2,4%	2,1%	2,4%	2,3%	2,4%
Από 1 έως 2 Μήνες	6,9%	6,1%	5,9%	6,1%	5,8%
Από 3 έως 5 Μήνες	9,2%	7,6%	7,3%	8,0%	7,9%
Από 6 έως 11 Μήνες	13,7%	10,3%	10,9%	11,0%	10,7%
Πάνω από 1 έτος	67,1%	73,5%	73,1%	72,0%	72,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Είναι εμφανές, ότι τα ποσοστά των μακροχρόνια ανέργων αυξήθηκαν ραγδαία, αποτελώντας άλλη μία απόδειξη της πολύ κακής κατάστασης της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων δεν έπεσε κάτω από 67,1% και αποκορύφωμα ήταν το έτος 2014 με 73,5% των ανέργων να αναζητούν εργασία για πάνω από 12 μήνες και το 10,3% των ανέργων να αναζητούν εργασία για πάνω από 6 μήνες. Αντίθετα, οι άνεργοι που αναζητούν εργασία λιγότερο από ένα μήνα για όλη την διάρκεια των 5 τελευταίων ετών του πίνακα 29 δεν ξεπερνούν το ποσοστό του 2,4%, εμφανίζοντας πολύ χαμηλές τιμές. Τέλος ακόμη χαμηλότερες τιμές έχουν τα άτομα που μόλις βγήκαν στην αγορά εργασίας με την υψηλότερη τιμή τους να καταγράφεται το 2013 και να είναι μόλις 0,7%.

Στη συνέχεια μετρώντας τον μέσο όρο της ανεργίας για το σύνολο της κάθε περιόδου ανά χρονική διάρκεια της ανεργίας, προκύπτουν τα δύο παρακάτω διαγράμματα που απεικονίζουν την κατάσταση της ανεργίας για το εργατικό δυναμικό για τα τελευταία δέκα έτη.

Διάγραμμα 3.9 Μέσος Όρος Διάρκειας Ανεργίας 2008-2012

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Γίνεται φανερό ότι το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας για την περίοδο 2008-2012 πλήττει τους μισούς σχεδόν ανέργους της χώρας, δυσχεραίνοντας όχι μόνο το κρατικές δαπάνες αλλά και το σύνολο της οικονομίας και της αγοράς εργασίας.

Διάγραμμα 3.10 Μέσος Όρος Διάρκειας Ανεργίας 2013-2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Εδώ βλέπουμε το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας για την περίοδο 2012-2017 να πλήττει 7 στους 10 ανέργους.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα
- Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., (2002) Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, Τυπωθήτω-Δαρδάνος, Αθήνα
- Κατσιμπρής Γ. (1999), Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική, Θεσσαλονίκη

Ξένα

- Bade R., Parkin M., (2002) Foundations of Macroeconomics, Addison-Wesley

Διαδίκτυο

- http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_World
- <http://www.statistics.gr/>
- <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>
- <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2017-M12>
- <https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm#indicator-chart>
- <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>

Κεφάλαιο 4

4.1 Ανεργία και Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα.

Η αυξανόμενη τάση των ευέλικτων μορφών εργασίας και απασχόλησης και η άνοδος της ανεργίας είναι γεγονότα τα οποία έφεραν πολύ σημαντικές επιδράσεις και συνεισέφεραν στην χειροτέρευση διάφορων τομέων της κοινωνίας και της οικονομίας. Η έντονη αύξηση του εργατικού δυναμικού που απασχολήθηκε σε εργασίες που είχαν την μορφή μερικής απασχόλησης ή εκ περιτροπής εργασίας θα μπορούσαμε να πούμε ότι διαμόρφωσε μια επιπλέον δυσάρεστη κατάσταση τον τομέα της εργασίας στην Ελλάδα πέρα από την έντονη παρουσία της ανεργίας τα τελευταία 10 έτη. Επισημαίνουμε ότι σε μερικούς κλάδους του δευτερογενούς τομέα παραγωγής όπως η βιοτεχνία και βιομηχανία η ευέλικτη μορφή εργασίας εμφανίζεται με μικρότερη συχνότητα έναντι των υπόλοιπων κλάδων, καθώς η διαδικασία παραγωγής είναι πιο καθορισμένη και απαιτεί συγκεκριμένα άτομα και δεδομένες ώρες εργασίας. Αντίθετα, στα επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών του τριτογενούς τομέα παραγωγής οι ευέλικτες μορφές εργασίας έχουν μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης. Τα επαγγέλματα που συγκεντρώνουν μεγάλα ποσοστά μη πλήρους απασχόλησης είναι οι καθαριστές, οι βοηθοί διαφόρων ειδικοτήτων και οι πωλητές.

Στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής διαμορφώνεται διαφορετική κατάσταση εξαιτίας της φύσης του επαγγέλματος. Επίσης, διάφορα διευθυντικά στελέχη, επιστήμονες και επαγγελματίες τεχνικοί έχουν ελάχιστα ποσοστά στις ευέλικτες μορφές εργασίας. Δεν συμπεριλαμβάνονται στην ίδια κατηγορία οι τεχνικοί αποπεράτωσης και ανέγερσης οικοδομών και οι εκπαιδευτικοί είτε πρόκειται για δημόσιο είτε για ιδιωτικό τομέα. Μερικά επαγγέλματα αν και εμφανίζουν πτώση της προσωρινής απασχόλησης δεν συνεπάγονται με πτώση της ευελιξίας. Αυτό γίνεται λόγω των μεταβολών που γίνονται συνεχόμενα στις εργασιακές σχέσεις.⁹⁶

Στους πίνακες που ακολουθούν σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχτηκαν από έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ, παρατηρούμε τα ποσοστά της πλήρους και μερικής απασχόλησης στο σύνολο των απασχολούμενων για κάθε έτος, για την χρονική περίοδο 2008-2012 και 2013-2014. (Οι πίνακες 4.1, 4.2, 4.3 και 4.4 έχουν υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)

---

⁹⁶ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 102

Πίνακας 4.1 Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα 2008-2012

Είδος Απασχόλησης	2008	2009	2010	2011	2012
Πλήρης Απασχόληση	94,3%	94,2%	93,5%	93,1%	92,1%
Μερική Απασχόληση	5,7%	5,8%	6,5%	6,9%	7,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Βλέπουμε ότι από το 2008 και έπειτα υπάρχει μια μικρή και σταθερή αυξανόμενη τάση της μερικής απασχόλησης και μείωση της πλήρους απασχόλησης που φθάνει να κορυφώνεται το έτος 2012 με 7,9% μετά από 3 χρόνια ύφεσης και συνεχόμενης έξαρσης της ανεργίας.

Πίνακας 4.2 Μορφές Απασχόλησης στην Ελλάδα 2013-2017

Είδος Απασχόλησης	2013	2014	2015	2016	2017
Πλήρης Απασχόληση	91,5%	90,5%	90,5%	90,%	90,2%
Μερική Απασχόληση	8,5%	9,5%	9,5%	10%	9,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Για την περίοδο 2013-2017 γίνεται πλήρως αντιληπτό ότι όσο περισσότερο προχωράει η ύφεση και η ανεργία, καθώς επίσης παρατηρείται και καθιέρωση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης τόσο περισσότερο αυξάνονται τα ποσοστά της μερικής απασχόλησης με αποκορύφωση το 2016 όπου άγγιξε διψήφιο νούμερο της τάξεως του 10%. Αυτό το γεγονός είναι φανερό ότι σε συνδυασμό με την ύπαρξη της ανεργίας προβληματίζει ακόμη περισσότερο το εργατικό δυναμικό της χώρας, καθώς 7 στους 10 εργαζομένους δεν επιθυμούν να έχουν ευέλικτη μορφή εργασίας αλλά αναγκάζονται να την κάνουν λόγω των συνθηκών του εργασιακού περιβάλλοντος που επικρατούν.⁹⁷

Σε αυτό το σημείο για την καλύτερη κατανόηση της ενότητας παραθέτουμε τον ορισμό της μερικής και της προσωρινής απασχόλησης.

Μερική Απασχόληση: είναι μια εργασία κατά την οποία η σύμβαση εργασίας του εργαζομένου προβλέπει ότι θα εργαστεί μικρότερη διάρκεια από την κανονική, δηλαδή λιγότερο από 40 ώρες την εβδομάδα.⁹⁸

Προσωρινή Απασχόληση: είναι μια κατάσταση στην οποία ο εργαζόμενος γνωρίζει ότι θα είναι σε μία θέση εργασίας για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο.⁹⁹

⁹⁷ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 105

⁹⁸ <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=208>

⁹⁹ <http://www.businessdictionary.com/definition/temporary-employment.html>

Πολλά επαγγέλματα κατά τη διάρκεια της αύξησης της ανεργίας αντιμετώπισαν δυσκολίες. Οι δυσκολίες αυτές δεν υπάγονται μόνο στα υψηλά ποσοστά της ανεργίας αλλά και στην μορφή της εργασίας. Έρευνες έδειξαν ότι η ανεργία ακολουθεί στενά τα επαγγέλματα της προσωρινής και μερικής απασχόλησης.

Στη συνέχεια δίνονται στοιχεία σύμφωνα με έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ για το εργατικό δυναμικό τα οποία εμφανίζουν δέκα επαγγέλματα με το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων μερικής απασχόλησης αλλά και προσωρινής απασχόλησης για το 2017.

Πίνακας 4.3 Επαγγέλματα με τον Μεγαλύτερο Αριθμό Εργαζομένων Μερικής Απασχόλησης στην Ελλάδα 2017

Μερική Απασχόληση	Αριθμός
Πωλητές	62.963
Υπάλληλοι Παροχής Προσωπικών Υπηρεσιών	54.194
Ειδικευόμενοι Γεωργοί, Κτηνοτρόφοι	41.099
Καθαριστές και Βοηθοί	37.048
Εκπαιδευτικοί	33.616
Υπάλληλη Γενικών Καθηκόντων	15.080
Τεχνίτες Ανέγερσης και Αποπεράτωσης	12.873
Οδηγοί και Χειριστές Κινητού Εξοπλισμού	11.516
Υπάλληλοι Εξυπηρέτησης Πελατών	9.883
Επαγγελματίες Νομικού και Κοινωνικού Κλάδου	9.491

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διαπιστώνεται ότι για το 2017 και μετά την μεγάλη κρίση στην αγορά εργασίας που ξέσπασε, ότι το επάγγελμα με το μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων μερικής απασχόλησης είναι οι πωλητές και το αμέσως επόμενο είναι οι υπάλληλοι παροχής προσωπικών υπηρεσιών. Το επάγγελμα όμως με το μικρότερο αριθμό μερικής απασχόλησης είναι εκείνο των διευθυντικών στελεχών όπου καταγράφει και πολύ μικρά ποσοστά ανεργίας, περίπου 4,5%.¹⁰⁰

¹⁰⁰ ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 4.4 Επαγγέλματα με τον Μεγαλύτερο Αριθμό Εργαζομένων Προσωρινής Απασχόλησης στην Ελλάδα

Προσωρινή Απασχόληση	Αριθμός
Υπάλληλοι Παροχής Προσωπικών Υπηρεσιών	51.186
Καθαριστές και Βοηθοί	39.356
Εκπαιδευτικοί	27.825
Πωλητές	21.752
Οδηγοί και Χειριστές Κινητού Εξοπλισμού	16.805
Υπάλληλοι Γενικών Καθηκόντων	15.159
Εργαζόμενοι Εξυπηρέτησης Πελατών	14.682
Τεχνίτες Ανέγερσης και Αποπεράτωσης	13.088
Εργάτες Χωρίς Ειδίκευση Πρωτογενούς Τομέα	10.904
Εργάτες Χωρίς Ειδίκευση Δευτερογενούς Τομέα	10.560

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Το επάγγελμα που βρίσκεται στη πρώτη θέση για την προσωρινή απασχόληση είναι οι υπάλληλοι παροχής προσωπικών υπηρεσιών με αριθμό εργαζομένων 51.186. Στη δεύτερη θέση έρχεται το επάγγελμα των καθαριστών και βοηθών με αριθμό εργαζομένων 39.356. Το επάγγελμα με το μικρότερο ποσοστό προσωρινής απασχόλησης είναι ξανά αυτό των διευθυντικών στελεχών καθώς και των υπάλληλων γραφείου.¹⁰¹

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ για το 2017 τα δύο επαγγέλματα με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας ήταν α) των πωλητών με ποσοστό 49,6% και β) οι υπάλληλοι παροχής προσωπικών υπηρεσιών με περίπου 43%. Αυτό δηλώνει μία στενή συσχέτιση των υψηλών ποσοστών ανεργίας και των επαγγελμάτων με υψηλά ποσοστά ευέλικτης εργασίας (μερικής και προσωρινής απασχόλησης) καθώς οι πωλητές συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων στη μερική απασχόληση (62.963) και οι υπάλληλοι παροχής προσωπικών υπηρεσιών έχουν τον μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων στην προσωρινή απασχόληση (51.186).

Το σύνολο όλων των παραπάνω συσχετισμών και συγκρίσεων μας αποδεικνύουν ότι η καθιέρωση και η αύξηση της τάση των ευέλικτων μορφών εργασίας δεν έχουν την δυνατότητα να περιορίσουν ή έστω να σταθεροποιήσουν τα επίπεδα της ανεργίας. Η στρατηγική που ακολουθήθηκε τα τελευταία έτη στην Ελλάδα για μείωση του εργασιακού κόστους δεν είχε ιδιαίτερα αποτελέσματα. Η ευέλικτη εργασία δείχνει ότι χωρίς σημαντικές και μεγάλες επενδύσεις, χωρίς τεχνολογική πρόοδο και χωρίς

¹⁰¹ ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού

αύξηση της παραγωγής προκειμένου να αυξηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων δεν θα μειώσει δραστικά την ανεργία με ορθά μέσα.

4.2 Η Πορεία της Ανεργίας στην Ελλάδα με βάση ΕΡΓΑΝΗ και ΟΑΕΔ και Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας το 2017

Το ισοζύγιο ανάμεσα στις προσλήψεις και τις αποχωρήσεις για το έτος 2017 είναι θετικό σύμφωνα με τα στοιχεία που καταθέτει η ΕΡΓΑΝΗ. Συγκεκριμένα, υπήρχαν 2.400.398 προσλήψεις έναντι 2.256.853 αποχωρήσεων, δηλαδή έχουμε 143.545 θετικό αριθμό στις καθαρές ροές. Αν συγκρίνουμε το 2017 με το 2012 θα δούμε ότι έχουμε 35,4% περισσότερες αναγγελίες προσλήψεων. Ακόμη η ασταμάτητη αύξηση του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων όπως αναφέραμε παραπάνω και οι διαφορετικές προϋποθέσεις που ισχύουν από το 2013 για την πληρωμή του επιδόματος για τους ανέργους από τον ΟΑΕΔ έφερε σημαντικό αριθμό λιγότερων επιδοτούμενων ανθρώπων.

Στον παρακάτω πίνακα για την χρονική περίοδο 2013-2017 δίνεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων και γίνεται μία τμηματοποίηση τους σύμφωνα με το χρονικό διάστημα της ανεργίας τους α) για διάστημα μεγαλύτερο ή ίσο 12 μηνών και β) για διάστημα μικρότερων των 12 μηνών. Τέλος, καταγράφεται το σύνολό τους και ο αριθμός των ατόμων που λαμβάνουν επίδομα. (Ο πίνακας 4.5 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής.)

Πίνακας 4.5 Χρονική Διάρκεια Ανεργίας και Επιδότησής της στην Ελλάδα 2013-2017

Έτος	2013	2014	2015	2016	2017
Χρονικό Διάστημα > = 12 Μήνες	441.978	509.484	529.677	507.276	529.421
Χρονικό Διάστημα < 12 Μήνες	601.524	503.471	463.637	502.746	457.845
Σύνολο	1.043.502	1.012.955	993.314	1.010.022	987.266
Επιδοτούμενοι	168.675	118.389	120.403	126.867	128.431

Πηγή: <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>

Διαπιστώνεται σε ότι από το έτος 2014 και έπειτα ο αριθμός του εργατικού δυναμικό που είναι χωρίς δουλειά για διάστημα μεγαλύτερο ή ίσο με 12 μήνες είναι μεγαλύτερος σε σύγκριση με τον αριθμό των ανέργων για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Η μεγαλύτερη διαφορά τους μετρήθηκε το 2017 και ανήλθε σε 71.576 άτομα.

Σχετικά με το επίδομα ανεργίας για να είναι κάποιο άτομο σε θέση να το εισπράξει απαιτούνται κάποιες προϋποθέσεις οι οποίες είναι:

1. Να έχει λήξει η σύμβασή του ή να έχει απολυθεί από τον εργοδότη του.
2. Να είναι ασφαλισμένος στον κλάδο ανεργίας ως εργαζόμενος.
3. Σε διάστημα 14 ή 12 μηνών να έχει συμπληρωθεί ο αριθμός των ημερομισθίων που χρειάζονται ανάλογα με την εργασία πριν από την αίτησή του για το επίδομα.
4. Να μην έχει εισπράξει επιδότηση άνω των 400 ημερών σε διάστημα 4 ετών πριν την ένταξη στο πρόγραμμα (1/1/2014).¹⁰²

Επίσης σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ, από 12/3/2012 το επίδομα που καταβάλλεται κάθε μήνα για έναν άνεργο είναι το ποσό των 360 Ευρώ. Στην περίπτωση που ο άνεργος έχει προστατευόμενα μέλη τότε το επίδομα αυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό αυτών των μελών. Έτσι το επίδομα διαμορφώνεται ως:

- Χωρίς μέλος 360 Ευρώ
- Ένα μέλος 396 Ευρώ
- Δύο μέλη 432 Ευρώ
- Τρία μέλη 468 Ευρώ
- Τέσσερα μέλη 504 Ευρώ
- Πέντε μέλη 540 Ευρώ
- Έξι μέλη 576 Ευρώ

Με βάση τα στοιχεία αυτά, για να υπάρξει επιδότηση θα πρέπει να μην είναι ένα άτομο του εργατικού δυναμικού άνεργο για λιγότερο από 12 μήνες. Από τον πίνακα 4.5 διαιρώντας τον αριθμό των επιδοτούμενων ανέργων με τον συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων κάθε έτους προκύπτει το ποσοστό των επιδοτούμενων και εμφανίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

---

¹⁰² http://prev.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=216&Itemid=360&lang=el

Διάγραμμα 4.1 Ποσοστό % Ανέργων Επιδοτούμενων 2013-2017

Πηγή: <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>

Βλέπουμε ότι το έτος με το μεγαλύτερο ποσοστό επιδοτούμενων ανέργων ήταν το 2013 με 16,1% και το έτος με το χαμηλότερο ποσοστό το 2014 με 11,7%. Αν αναλογιστούμε ότι το έτος 2013 ήταν αυτό που μετρήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα από το 1980 και έπειτα με 27,5% είναι απόλυτα ορθολογικό να έχει και το μεγαλύτερο ποσοστό επιδοτούμενων ανέργων.

Προχωρώντας στην ανάλυση της κατάστασης για τις συλλογικές εργασιακές σχέσεις βλέπουμε αρχικά ότι έχει παγιωθεί μια σταθερή κατάσταση. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που έλαβαν χώρα την περίοδο 2010-2014 ισχύουν μέχρι σήμερα. Υπάρχει μία δεδομένη καθιέρωση των συλλογικών συμβάσεων στις επιχειρήσεις και παρατηρείται μείωση της υπογραφής ομοιοεπαγγελματικών συμβάσεων σε όλα τα επίπεδα, είτε τοπικό είτε εθνικό. Το σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων έχοντας υποστεί νομοθετικές αλλαγές επηρεάστηκε σημαντικά. Επίσης, καταργήθηκε η μονομερής προσφυγή των μερών της συλλογικής διαφοράς στην διαιτησία. Έτσι καταγράφηκε αισθητή πτώση της προσφυγής εργοδοτικών και συνδικαλιστών οργανώσεων στον Οργανισμό Μεσολάβησης-Διαιτησίας (ΟΜΕΔ). Χαρακτηριστική επιβεβαίωση αποτελούν ότι υπήρχαν 139 αιτήσεις μεσολάβησης το 2010 ενώ το 2015 έγιναν μόλις 18. Επίσης οι αιτήσεις διαιτησίας το 2010 ήταν 66 ενώ το έτος 2015 ήταν 8. Η τροποποίηση που έφερε ο Ν.4303/2014 ο οποίος δεν απαγόρευε την μονομερή προσφυγή έφερε μια αύξηση στις αιτήσεις διαιτησίας και μεσολάβησης.¹⁰³

¹⁰³ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 119

Επίσης, για τις ΣΣΕ για το έτος 2017 τα στοιχεία εμφανίζουν ότι οι εθνικές και τοπικές ΣΣΕ παραμένουν λίγες σε αριθμό, ενώ αντίστοιχα ο αριθμός των επιχειρησιακών ΣΣΕ είναι αρκετά μεγάλος. Σύμφωνα με το Υπουργείου Εργασίας η ολοκλήρωση του έτους 2017 κατέγραψε μόλις 15 σε αριθμό κλαδικές συλλογικές συμβάσεις. Αντίθετη είναι η πορεία που διαγράφεται για τις επιχειρησιακές συμβάσεις όπου για το 2017 ανήλθαν σε 244. Κάνοντας μια σύντομη σύγκριση με τα αντίστοιχα νούμερα για το 2010 βλέπουμε ότι οι κλαδικές ή ομειοεπαγγελματικές συμβάσεις ήταν περισσότερες κατά 50 σε αριθμό σε σχέση με το 2017, ενώ καταγράφηκαν 17 λιγότερες επιχειρησιακές συμβάσεις το 2010 πάλι σε σύγκριση με το 2017. Η εδραίωση αυτής της κατάστασης, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δυσχεραίνει τις επαγγελματικές ενέργειες και των εργαζόμενων ατόμων αλλά και αυτών που αναζητούν εργασία καθώς τους προκαλεί ανασφάλεια ακόμη και σε περίπτωση που βρουν εργασία.¹⁰⁴

Από την 1/3/2019 το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ έχει διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την λεπτομερή καταγραφή των ροών στον τομέα της απασχόλησης, δίνοντας επιπλέον μια πλήρη εικόνα για τα δεδομένα που επικρατούν στις εργασιακές σχέσεις και στις συμβάσεις εργασίας. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις αναφορές και τις καταγραφές του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) μέσω του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ εμφανίζουν αρκετά ξεκάθαρα την πρόθεση που υπάρχει από τις επιχειρήσεις να προσανατολίζονται και να ακολουθούν τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης για τους υποψήφιους εργαζομένους.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τον αριθμό των προσλήψεων που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τη μορφή απασχόλησης (πλήρης, εκ περιτροπής εργασία, μερική απασχόληση) για τα τελευταία 5 έτη στην Ελλάδα. (Ο πίνακας 4.6 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 121

¹⁰⁵ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Πίνακας 4.6. Μορφή Απασχόλησης και Προσλήψεις στην Ελλάδα 2013-2017

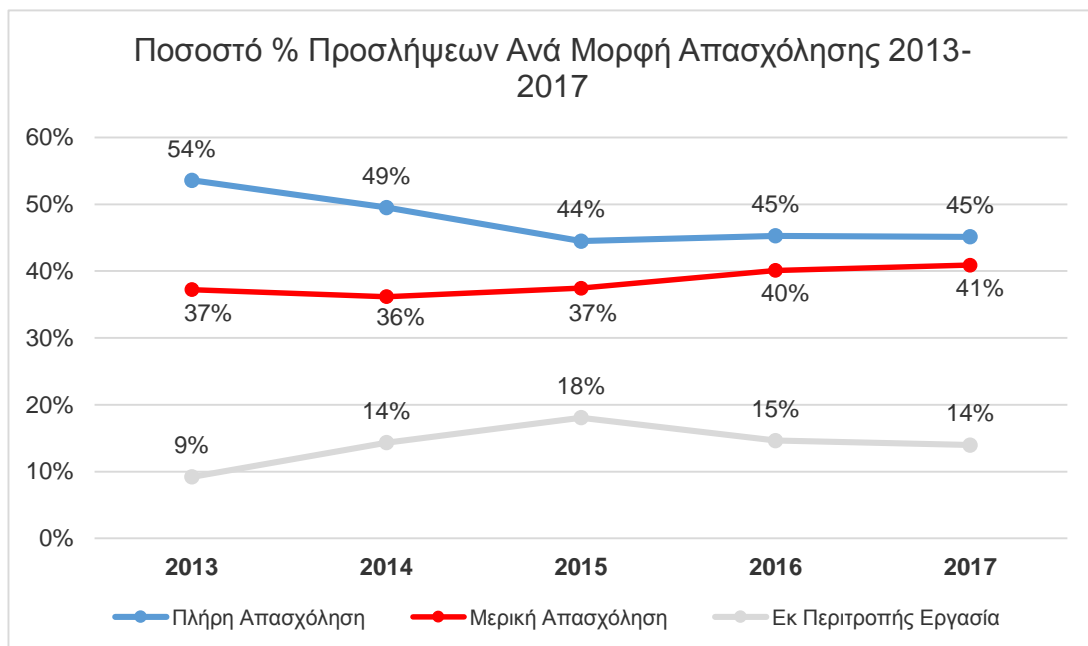
Έτος	2013	2014	2015	2016	2017
Πλήρη Απασχόληση	593.337	775.221	805.064	969.965	1.083.418
Μερική Απασχόληση	412.019	566.373	677.521	859.439	981.758
Εκ Περιτροπής Εργασία	101.868	224.545	326.967	313.570	335.222
Σύνολο	1.107.224	1.566.139	1.809.552	2.142.947	2.400.398

Πηγή: <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>

Είναι φανερό ότι υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη ροή στις προσλήψεις τα τελευταία 3 έτη. Όμως αυτή η ροή γίνεται και στις προσλήψεις πλήρους απασχόλησης και στις προσλήψεις μερικής απασχόλησης. Συγκρίνοντας το 2013 και το 2017 βλέπουμε 569.739 περισσότερες προσλήψεις με μερική απασχόληση και 233.354 περισσότερες προσλήψεις με εκ περιτροπής εργασία.

Μετατρέποντας τον πίνακα 4.6 σε ποσοστά διαιρώντας το σύνολο των προσλήψεων με τον αριθμό προσλήψεων μερικής απασχόλησης και εκ περιτροπής εργασίας για κάθε έτος βλέπουμε την διακύμανση για τις μορφές απασχόλησης στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 4.2 Ποσοστό % Προσλήψεων Ανά Μορφή Απασχόλησης για την περίοδο 2013-2017

Πηγή: <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>

Παρατηρώντας το διάγραμμα διαπιστώνεται ότι η καθιέρωση των ευέλικτων μορφών εργασίας στην Ελλάδα είναι δεδομένη και αυξανόμενη κάθε έτος. Χαρακτηριστικά, οι προσλήψεις μερικής απασχόλησης ενώ το 2013 είχαν διαφορά 17% το 2017 έχουν μόνο 4% απόσταση από τις προσλήψεις πλήρους εργασίας. Τέλος, για τις προσλήψεις εκ περιτροπής έχουμε την καθιέρωσή τους από το 2014 και έπειτα σε διψήφια ποσοστά αγγίζοντας μάλιστα και το 18% των συνολικών προσλήψεων για το 2015.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση των συμβάσεων εργασίας αυτό που γίνεται εύκολα αντιληπτό είναι η σαφής προσπάθεια για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στον εργασιακό τομέα. Οι αλλαγές αυτές έφεραν όπως είδαμε ως άνω μια μικρή πτώση των ποσοστών της ανεργίας, η πτώση όμως αυτή δεν μπορούμε να πούμε ότι έχει θετικά και εμφανή αποτελέσματα στο βιοτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού. Διότι, το επίπεδο των μισθών που σημείωσε υποχώρηση και η μη μονιμότητα σε ένα τόσο σημαντικό τομέα όπως αυτό της απασχόλησης δημιουργεί πολλά ερωτηματικά για το μέλλον.

4.3 Κατώτατοι Μισθοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Επίπεδο Αμοιβών στον Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα.

Η αναφορά στο επίπεδο των μισθών κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική καθώς οι εργαζόμενοι όπως και αυτοί που αναζητούν δουλειά θεωρούν την αμοιβή τους ίσως ως τον σημαντικότερο παράγοντα για μια εργασία, αφού καθορίζει το εισόδημά τους, την αγοραστική τους δύναμη και κατά επέκταση το βιοτικό τους επίπεδο.¹⁰⁶

Αρχικά θα αναφερθούμε στους κατώτατους μισθούς που επικρατούν σε 22 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επικολλώντας τον όρο κατώτατο μισθό αναφερόμαστε στην χαμηλότερη αμοιβή που μπορεί να λαμβάνει ο εργαζόμενος σύμφωνα με την νομοθεσία που επικρατεί στην χώρα όπου εργάζεται.¹⁰⁷

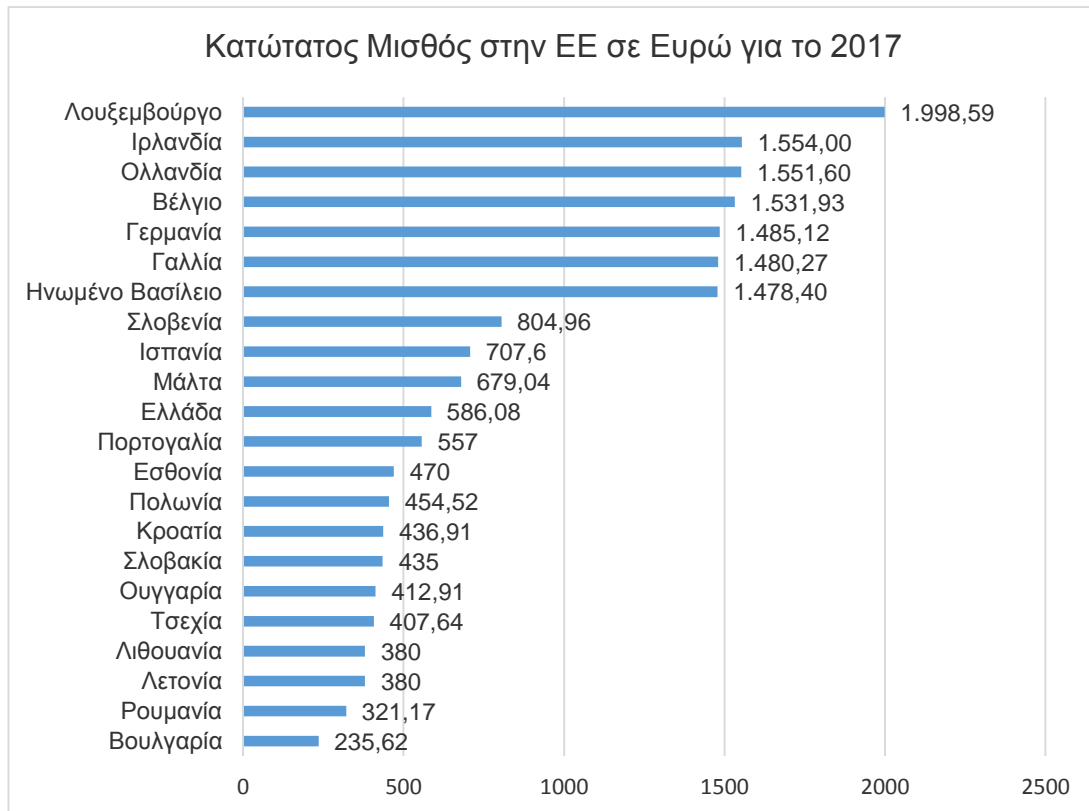
Το διάγραμμα που ακολουθεί μας δείχνει το επίπεδο των κατώτατων μισθών που πληρώνεται στους εργαζομένους ανά μήνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας για το έτος 2017.

---

¹⁰⁶ Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα σελ. 281

¹⁰⁷ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/eu-member-states/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2017>

Διάγραμμα 4.3 Κατώτατος Μισθός στην ΕΕ για το 2017

Πηγή: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/eu-member-states/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2017>

Αναλύοντας τα δεδομένα για την Ελλάδα βλέπουμε ότι βρίσκεται στην 11^η θέση με τον υψηλότερο κατώτατο μισθό που πληρώνονται οι εργαζόμενοι και ανέρχεται στα 586,08 Ευρώ. Η χώρα με τον υψηλότερο κατώτατο μισθό είναι το Λουξεμβούργο με 1.998.56 Ευρώ, η διαφορά δηλαδή με την Ελλάδα ανέρχεται στα 1.412.48 Ευρώ. Αντίθετα η τελευταία χώρα σε αυτή την κατάταξη του κατώτατου μισθού είναι η Βουλγαρία με 235,62 Ευρώ και έχει διαφορά από την Ελλάδα 350,46 Ευρώ.

Κάνοντας μία σύντομη σύγκριση για τις 5 χώρες που βρίσκονται στη χαμηλότερη θέση των κατώτατων μισθών για το 2017 με τους αντίστοιχους κατώτατους μισθούς που παρείχαν το 2004, παρατηρούμε σημαντικές διαφορές σε σχέση με την Ελλάδα.

- Βουλγαρία: ο κατώτατος μισθός για το 2004 ήταν στα 61,43 Ευρώ ενώ για το 2017 έφθασε στα 235,62 Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 174,19 Ευρώ στα 13 τελευταία χρόνια. Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα επομένως ανέρχεται στα 13,4 Ευρώ.

- Ρουμανία: ο κατώτατος μισθός για το 2004 ήταν στα 69,12 Ευρώ το μήνα ενώ για το 2017 έφθασε στα 321,17 Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 252,05 Ευρώ στα 13 τελευταία χρόνια. Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα επομένως ανέρχεται στα 19,39 Ευρώ.
- Λετονία: ο κατώτατος μισθός για το 2004 ήταν στα 120,26 Ευρώ το μήνα ενώ για το 2017 έφθασε στα 380 Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 259,74 Ευρώ στα 13 τελευταία χρόνια. Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα επομένως ανέρχεται στα 19,98 Ευρώ.
- Λιθουανία: ο κατώτατος μισθός για το 2004 ήταν στα 144,81 Ευρώ το μήνα ενώ για το 2017 έφθασε στα 380 Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 235,19 Ευρώ στα 13 τελευταία χρόνια. Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα επομένως ανέρχεται στα 18,09 Ευρώ.
- Τσεχία: ο κατώτατος μισθός για το 2004 ήταν στα 210,1 Ευρώ το μήνα ενώ για το 2017 έφθασε στα 407,64 Ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 197,54 Ευρώ στα 13 τελευταία χρόνια. Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα επομένως ανέρχεται στα 15,19 Ευρώ.¹⁰⁸

Στην περίπτωση της Ελλάδας έχουμε τον κατώτατο μισθό για το 2004 να είναι στα 559,98 Ευρώ το μήνα, ενώ το 2017 διαμορφώθηκε στα 586,08 Ευρώ. Επομένως, Ο μέσος όρος αύξησης κάθε έτους από το 2004 μέχρι και σήμερα ανέρχεται περίπου στα 2 Ευρώ.

Γίνεται αντιληπτό ότι η διαφορά που χώριζε την Ελλάδα από τις παραπάνω χώρες μειώθηκε αισθητά, αποδεικνύοντας την ύφεση που αντιμετωπίζει στην οικονομία της και στην αγορά εργασίας με τις επιχειρήσεις να μην μπορούν να προσφέρουν ικανοποιητικούς και ανταγωνιστικούς μισθούς. Στο πρόβλημα του κατώτατου μισθού και της ανεργίας προστίθενται και οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης όπου οι εργασίες που προσφέρονται όπως η μερικής απασχόλησης, η εκ περιτροπής εργασία και οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου αποτρέπουν έναν άνεργο που λαμβάνει επίδομα ανεργίας να αναζητήσει με ζήλο μια τέτοια θέση εργασίας καθώς ο μισθός που θα λαμβάνει δεν θα ξεπερνά πολύ το επίδομά του.

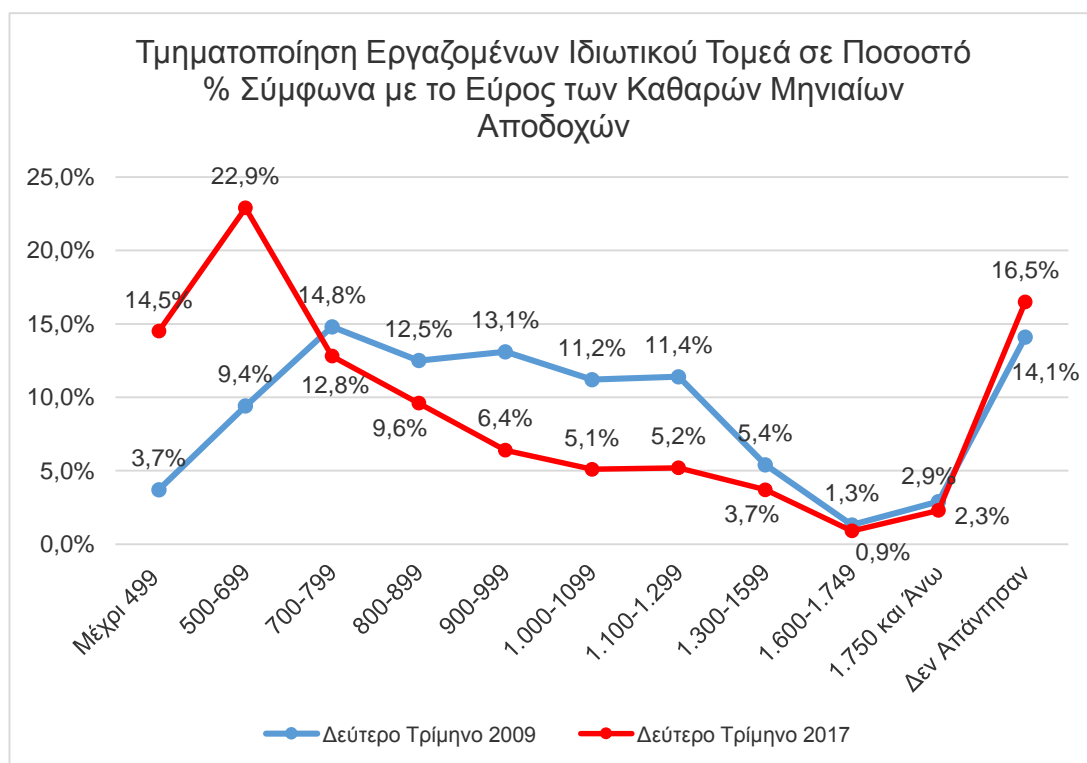
Πέρα από την πορεία του κατώτατου μισθού ο οποίος αυξήθηκε ελάχιστα στην Ελλάδα τα τελευταία έτη, το γενικό επίπεδο των μισθών παρουσιάζει μια γενική πτώση σε

¹⁰⁸ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2005/minimum-wages-in-europe>

σχέση με παλαιότερα. Αυτό οφείλεται ξεκάθαρα κυρίως στο πρόβλημα των επιχειρήσεων να πληρώσουν ικανοποιητικά ημερομίσθια καθώς η υψηλή φορολογία, τα δημοσιονομικά μέτρα που εφαρμόζονται, το υψηλό κόστος παραγωγής και η έλλειψη επενδύσεων επιδεινώνουν το πρόβλημα. Η πτώση του επιπέδου των μισθών δεν επικράτησε μόνο στον ιδιωτικό τομέα αλλά και στον δημόσιο με πιο ήπιο ρυθμό.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί από έρευνες της ΕΛΣΤΑΤ σε ερωτηθέντες εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα για το μηνιαίο μισθολογικό τους επίπεδο εμφανίζονται οι μεταβολές που υπάρχουν συγκρίνοντας το δεύτερο τρίμηνο του 2009 με το αντίστοιχο του 2017.

Διάγραμμα 4.4 Τμηματοποίηση Εργαζομένων Ιδιωτικού Τομέα σε Ποσοστό % Σύμφωνα με το Εύρος των Καθαρών Μηνιαίων Αποδοχών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Για κάθε εύρος μισθού των υπαλλήλων του ιδιωτικού τομέα για κάθε δεύτερο τρίμηνο του 2009 και 2017 προκύπτουν:

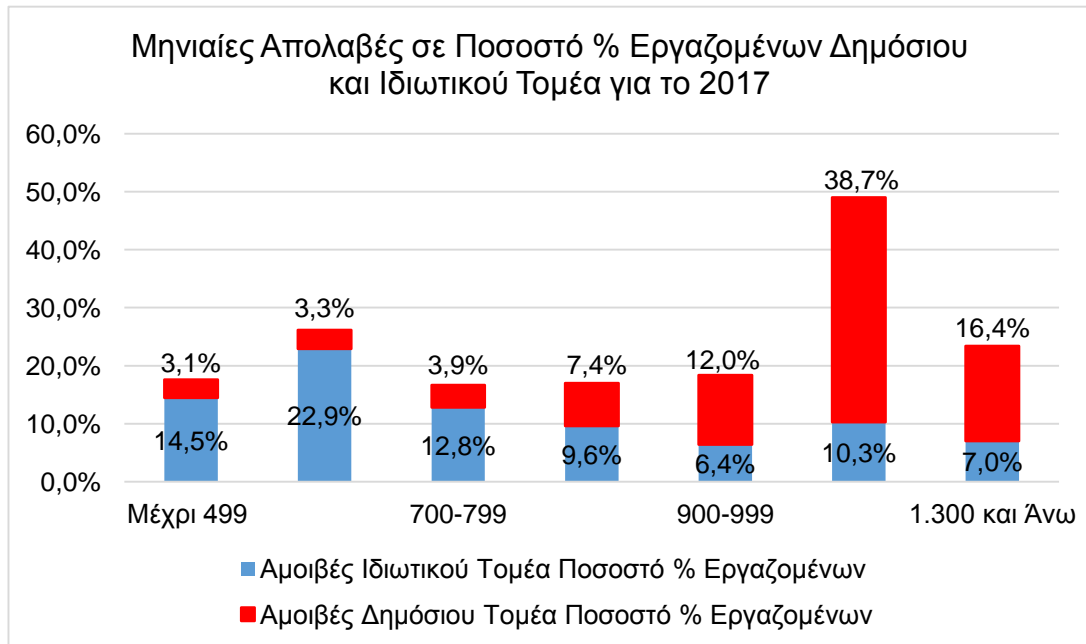
- Μέχρι 499 Ευρώ: Το 2009 το ποσοστό που λάμβανε αποδοχές κάτω από 500 Ευρώ ήταν 3,7% ενώ για το 2017 έφτασε το 14,5%, παρουσιάζεται δηλαδή αύξηση αυτού του ποσοστού κατά 10,8%.

- 500-699 Ευρώ: Καταγράφεται η μεγαλύτερη διαφορά στα επίπεδα του καθαρού μισθού με το 2009 να μετρά το ποσοστό εργαζομένων που λαμβάνουν αυτά τα χρήματα στο 9,4% και το 2017 να φθάνει το ποσοστό του 22,9%, διαφορά 13,5 ποσοστιαίες μονάδες.
- 700-799 Ευρώ: Όπου το 2009 έφτασε στο ποσοστό του 14,8%, ενώ το 2017 σημείωσε πτώση φθάνοντας το 12,8%.
- 800-899% Ευρώ: Όμοια και για αυτό το εύρος τιμών όπου το 2009 το 12,5% των ερωτηθέντων εργαζομένων πληρώνονταν με αυτά τα χρήματα και το 2017 σημείωσε πτώση και έφθασε το 9,6%.
- 900-999 Ευρώ: Είναι η κατηγορία με τη μεγαλύτερη απόκλιση από υψηλό μισθό σε χαμηλό. Το 2009 μέτρησε ποσοστό 13,1%, ενώ το 2017 σημείωσε ποσοστό 6,4%, με διαφορά 6,7%.
- 1.000-1.099 Ευρώ: Στην κατηγορία αυτή άνω των 1.000 είναι φυσικό να υπήρξαν αισθητές μειώσεις, οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι λάμβαναν αυτό το εύρος μισθού σε ποσοστό 11,4% και για το 2017 σε ποσοστό μόλις 5,1%.
- 1.100-1.299 Ευρώ: Παρόμοια πορεία μετρήθηκε με την παραπάνω κατηγορία όπου το 2009 εμφάνισε εργαζόμενους στο 11,4% και το 2017 στο 5,2%.
- 1.300-1.599 Ευρώ: Είναι μια κατηγορία που θεωρείται ως αρκετά υψηλόμισθοι όμως παρόλα αυτά δεν κατέγραψε εντυπωσιακή πτώση καθώς το 2009 ήταν στο 5,4% και το 2017 στο 3,7%.
- 1.600-1.749 Ευρώ: Η διαφορά που καταγράφεται σε αυτό το μισθολογικό εύρος είναι της τάξεως του 0,4%, με το 2009 να σημειώνει 1,3% για τους ερωτηθέντες και το 2017 να σημειώνει 0,9%.
- 1.750 και άνω: Πρόκειται για την υψηλότερη μισθολογική τμηματοποίηση της έρευνας και τα ποσοστά που κατέγραψε ήταν 2,9% των ερωτηθέντων για το 2009 και 2,3% για το 2017.

Είναι εμφανή λοιπόν η χειροτέρευση του επιπέδου του καθαρού μισθού στην Ελλάδα σε όλες της κατηγορίες που έγινε τμηματοποίηση. Για την καλύτερη παρουσίαση της μισθολογικής διαφοράς ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσια τομέα για το έτος 2017 παραθέτουμε το ακόλουθο διάγραμμα που δείχνει το ποσοστό των εργαζομένων που λαμβάνει μηνιαίο μισθό ανά μισθολογικό εύρος

Διάγραμμα 4.5 Μηνιαίες Απολαβές σε Ποσοστό % Εργαζομένων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για το 2017 στην Ελλάδα

Πηγή: Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 96-97

Οι διαφορές ανάμεσα στους εργαζόμενους του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα είναι εμφανείς. Οι δύο κύριες διαφορές που παρουσιάζονται και δείχνουν ότι η εργασία στον δημόσιο τομέα αμειβεται καλύτερα επικεντρώνονται σε δύο σημεία

1. Στους μισθωτούς μέχρι τα 499 Ευρώ όπου στο δημόσιο είναι μόλις το 3,1% ενώ στον ιδιωτικό τομέα φθάνει το 14,5%, διαφορά 11,4%.
2. Στους μισθωτούς με εύρος μισθού 1.000-1299 Ευρώ όπου το 38,7% των δημοσίων υπαλλήλων υπάγεται σε αυτή την κατηγορία, σε αντίθεση με αυτούς του ιδιωτικού τομέα όπου μόλις 1 στους 10 έχουν αυτές τις αποδοχές.

Αν αναλογιστούμε ότι το ανώτερο επίδομα ανεργίας για κάποιον που έχει προστατευόμενα μέρη μπορεί να φθάσει τα 576 Ευρώ, αντιλαμβανόμαστε ότι ένας τέτοιος άνεργος θα λάμβανε 76 ευρώ παραπάνω το μήνα χωρίς να εργάζεται από ένα μισθό των 500 Ευρώ. Έτσι αυξάνονται οι πιθανότητες για αύξηση του ποσοστού ανεργίας των ατόμων που δεν αναζητούν εργασία.

4.4 Πορεία Ανεργίας, Πληθωρισμού και ΑΕΠ Μεταξύ Ελλάδας και Ιρλανδίας.

Αναμφισβήτητα δύο χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπέφεραν από μια παρατεταμένη περίοδο ύφεσης και κυρίως ανεργίας ήταν η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Στις δύο αυτές χώρες από το 2008 μετρήθηκαν αρκετά χαμηλά επίπεδα ρυθμού πληθωρισμού, χαμηλός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, υψηλός κίνδυνος και αποδόσεις των κρατικών τους ομολόγων, έλλειψη επενδύσεων και ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας. Στην προσπάθεια ενίσχυσης και χρηματοδότησης της Ελλάδας και της Ιρλανδίας δόθηκαν αρκετά δισεκατομμύρια Ευρώ για να αποφύγουν την χρεωκοπία από τους θεσμούς. Παράλληλα όμως ζητήθηκαν να εφαρμόσουν σκληρά μέτρα λιτότητας κυρίως δημοσιονομικής μορφής. Τα μέτρα αυτά όμως έφεραν αρκετές συνέπειες στο εργατικό δυναμικό και γενικά στον πληθυσμό των δυο αυτών χωρών και ιδιαίτερα στην Ελλάδα με μείωση μισθών, απώλεια εισοδήματος και κατ'επέκταση μείωση αγοραστικής δύναμης, αλλαγή στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, καθιέρωση ευέλικτων μορφών απασχόλησης και ραγδαία αύξηση της ανεργίας.

Ποιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα κατά το διάστημα των ετών 2010-2012 εφαρμόστηκαν μεταρρυθμίσεις που άλλαζαν και αποδυνάμωναν τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, επίσης εμφανίστηκαν έντονες τάσεις μετατροπής της πλήρους απασχόλησης σε μερικής απασχόληση. Επίσης, η γενική πτώση στο επίπεδο των μισθών σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και η αύξηση της φορολογίας σε ορισμένους κλάδους επιδείνωσαν περισσότερο την κατάσταση στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, κλάδοι που συγκέντρωναν μεγάλα ποσοστά εργατικού δυναμικού όπως της εστίασης και του τουρισμού υπήρξε αύξηση φόρου από 13% σε 23% και αργότερα σε 24% και από 7,5% σε 13% αντίστοιχα.

Στην Ιρλανδία, με δεδομένο ότι προϋπήρχε μια κατάσταση ευέλικτων μορφών απασχόλησης η αγορά εργασίας δεν επηρεάστηκε έντονα από αυτό. Κατόπιν πιέσεων των θεσμών υπήρχαν αλλαγές στα επίπεδα του μισθού καθώς το 2010 επιβλήθηκε η μείωση στον κατώτατο μισθό κατά 1 Ευρώ την ώρα. Επίσης, επιβλήθηκαν περικοπές στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας όπως για παράδειγμα μείωση των επιδομάτων κατά 50% για του νέους ηλικίας 18 έως 21 ετών και 30% μείωση για το εύρος της ηλικίας από 22 έως 24 ετών.¹⁰⁹ Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ιρλανδία το 2010 ήταν λίγο πριν χρεωκοπία και πήρε για αυτό το λόγο δάνεια διάσωσης της οικονομίας της που έφθασαν τα 67 δισεκατομμύρια Ευρώ.

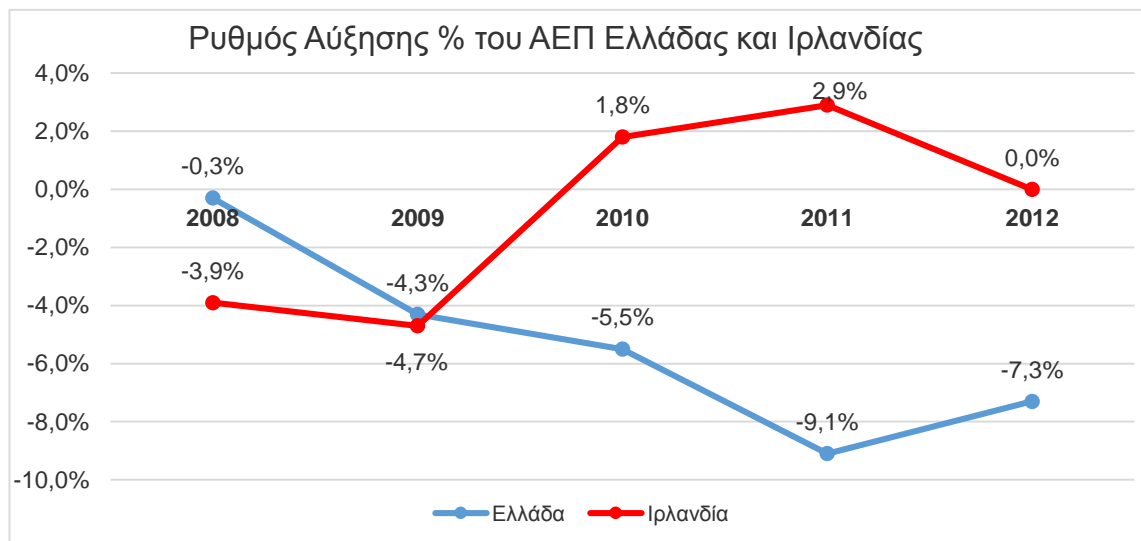
---

¹⁰⁹ Ο. Papadopoulos, (2015), Economic Crisis and Youth Unemployment: Comparing Greece and Ireland, European Journal of Industrial Relations

Εξετάζοντας το αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων και των δανείων που πάρθηκαν οι δύο αυτές χώρες είχαν διαφορετική πορεία. Παρά τις μεγάλες οικονομικές θυσίες των Ελλήνων, την πτώση του βιοτικού επιπέδου και τα δάνεια διάσωσης δεν κατάφερε να βγει από την ύφεση και να μειώσει την ανεργία σε αντίθεση με την Ιρλανδία που είδε την οικονομία της να βελτιώνεται. Στην Ιρλανδία οι επενδύσεις των ξένων επιχειρήσεων διατηρήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της ύφεσης, με αποτέλεσμα να μην συρρικνώνεται ο αριθμός των θέσεων εργασίας και παρέμεινε ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα η φορολογία της ως προς τις επιχειρήσεις παρέμεινε σταθερή στα επίπεδα του 12,5% ενισχύοντας έτσι το θετικό επιχειρηματικό κλίμα. Εδώ παρουσιάζεται μια σημαντική διαφορά καθώς τα επίπεδα φορολογίας στην Ελλάδα είχαν τάσεις αύξησης δυσκολεύοντας σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρήσεις.

Παρατηρώντας στα διαγράμματα που ακολουθούν τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, τον ρυθμό μεταβολής του πληθωρισμού και τα ποσοστά ανεργίας γίνεται φανερό με αριθμούς η διαφορά ανάμεσα στις δύο χώρες. Τα διαγράμματα απεικονίζουν δύο χρονικές περιόδους οι οποίες είναι α) 2008-2012 και β) 2013-2017. Τα στοιχεία και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν είναι αποτέλεσμα μετρήσεων και έρευνας από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Διάγραμμα 4.6 Ρυθμός Αύξησης % ΑΕΠ Ελλάδας και Ιρλανδίας 2008-2012

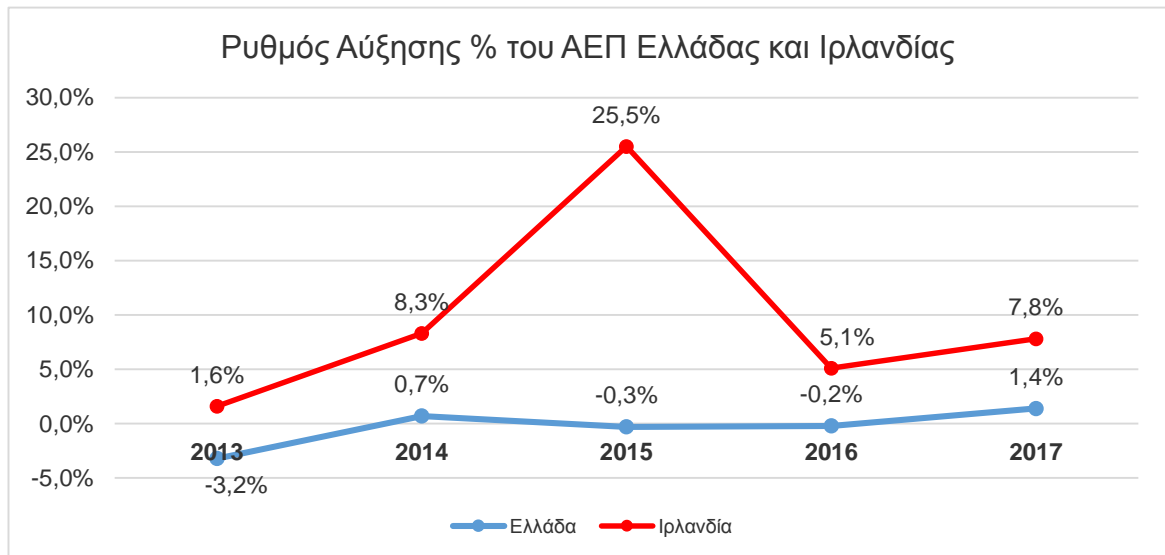

Πηγή: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO/ORLD

Σε αυτό το διάστημα η Ελλάδα δεν κατάφερε να καταγράψει θετικό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ της σε αντίθεση με την Ιρλανδία η οποία πέρα από τα δύο αρχικά έτη της περιόδου, έφθασε να μετρήσει αύξηση του ΑΕΠ της κατά 2,9% το έτος 2011. Ο

αρνητικότερος ρυθμός πληθωρισμού για την Ελλάδα καταγράφηκε το 2011 με -9,1%, σημειώνοντας πλήρη αντίθεση με την Ιρλανδία όπως φαίνεται και στο διάγραμμα.

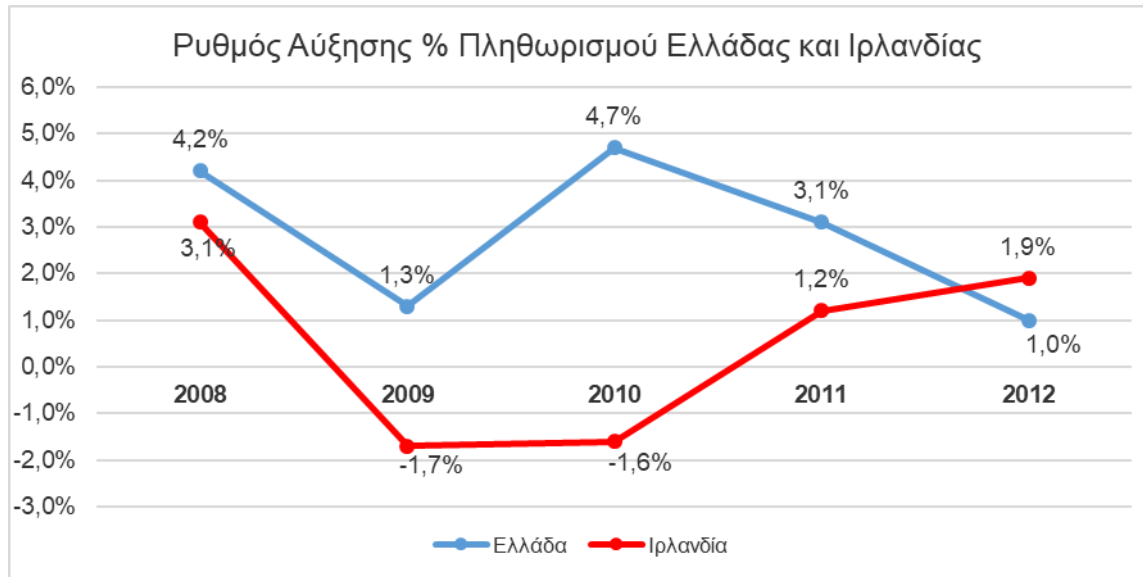
Διάγραμμα 4.7 Ρυθμός Αύξησης % ΑΕΠ Ελλάδας και Ιρλανδίας 2013-2017

Πηγή:https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD

Σε αυτή την περίοδο βλέπουμε ότι η Ελλάδα μόνο δύο έτη κατάφερε να μετρήσει θετικό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ της τα έτη 2014 και 2017 με 0,7% και 1,4% αντίστοιχα, ποσοστά αρκετά μικρότερα του αναμενόμενου. Αντιθέτως, η Ιρλανδία σε όλη την συγκεκριμένη περίοδο κατέγραφε αύξηση του ΑΕΠ της με αποκορύφωμα το 2015 όπου σύμφωνα με το ΔΝΤ κατέγραψε αύξηση κατά 25,5% και ήταν το μεγαλύτερο ποσοστό παγκοσμίως για αυτό το έτος.

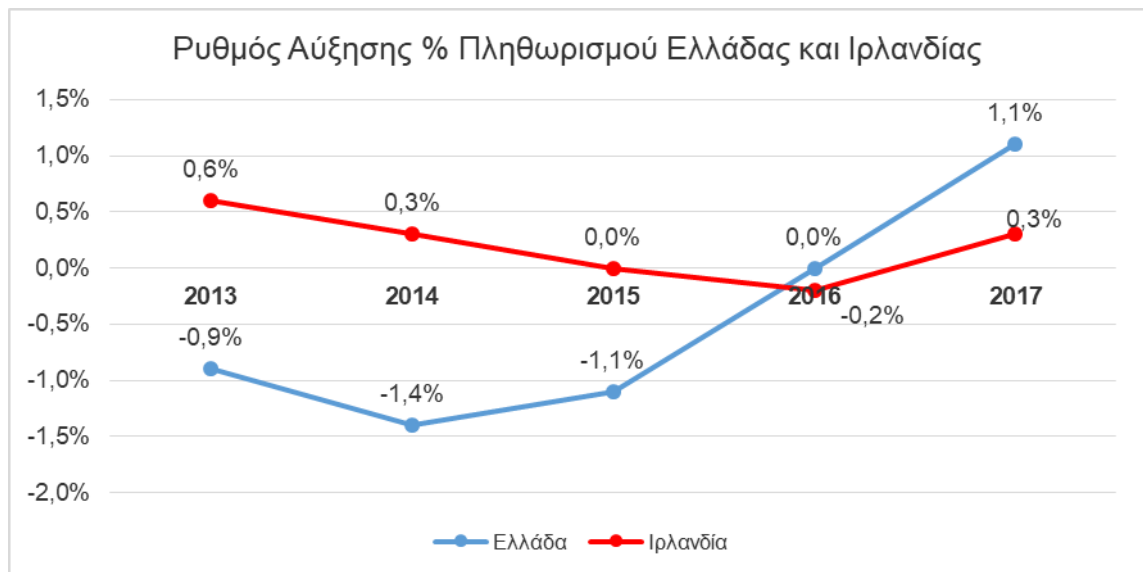
Διάγραμμα 4.8 Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού Ελλάδας και Ιρλανδίας 2008-2012

Πηγή: <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Παρατηρούμε για το 2008-2012, η Ελλάδα σημείωσε ρυθμό αύξησης πληθωρισμού μεγαλύτερο σε σχέση με την Ιρλανδία. Μάλιστα, το έτος 2012 κατέγραψε την μέγιστη τιμή αύξησης με 4,7%. Ενώ η Ιρλανδία κατέγραψε μέγιστη τιμή αύξησης το έτος 2008 με 3,1% δηλαδή το έτος που ξεκινήσει η μεγάλη της ύφεση, επομένως για αυτό το έτος δεν πρόλαβε να επηρεαστεί σημαντικά το επίπεδο τιμών και μισθών.

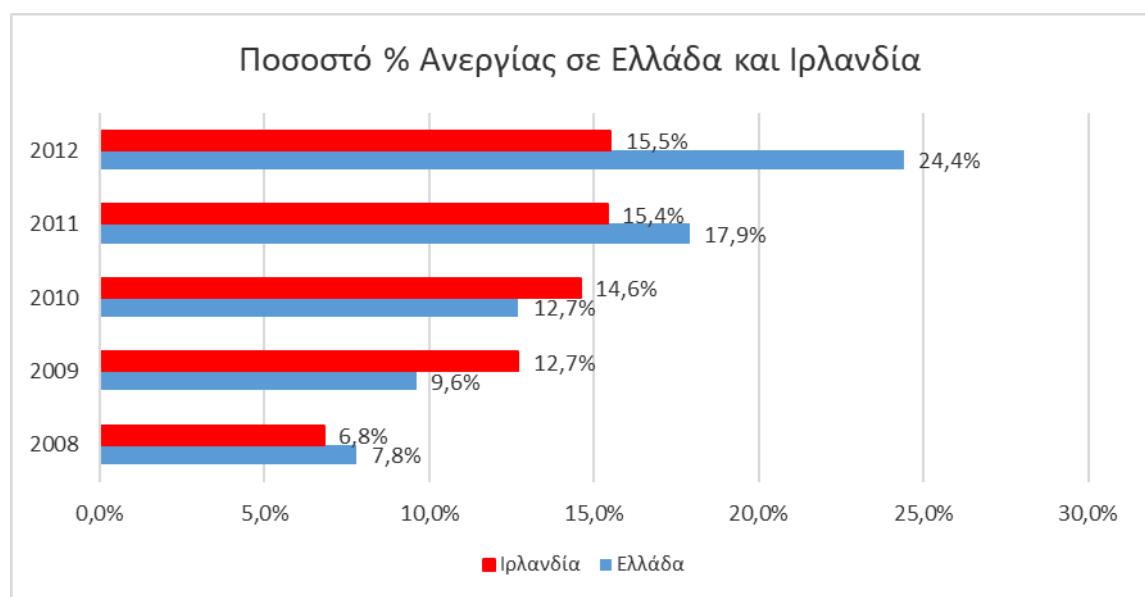
Διάγραμμα 4.9 Ρυθμός Αύξησης % Πληθωρισμού Ελλάδας και Ιρλανδίας 2013-2017

Πηγή: <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Για την περίοδο 2013-2017 εμφανίζεται μία αντίστροφη σχέση της πορείας του ρυθμού μεταβολής του πληθωρισμού για τις δύο αυτές χώρες, όπου η Ιρλανδία παρουσιάζει μια σταθεροποίηση της μεταβολής του πληθωρισμού της και δεν καταγράφει σε κανένα έτος από τα παραπάνω αρνητική τιμή. Η υψηλότερη μεταβολή που σημείωσε ήταν το έτος 2013 με 0,6%. Αντίθετα η Ελλάδα σημειώνει αισθητή πτώση φθάνοντας το 2014 να έχει -1,4%. Μπορούμε να πούμε ότι είναι φανερό στη πορεία των τιμών και των μισθών η παρουσία της ύφεσης που ξεκίνησε από το 2010, όπου με την πάροδο 2 ετών ξεκίνησε να κάνει αισθητή την παρουσία της αλλάζοντας σημαντικά τα δεδομένα στα εισοδήματα των νοικοκυριών.

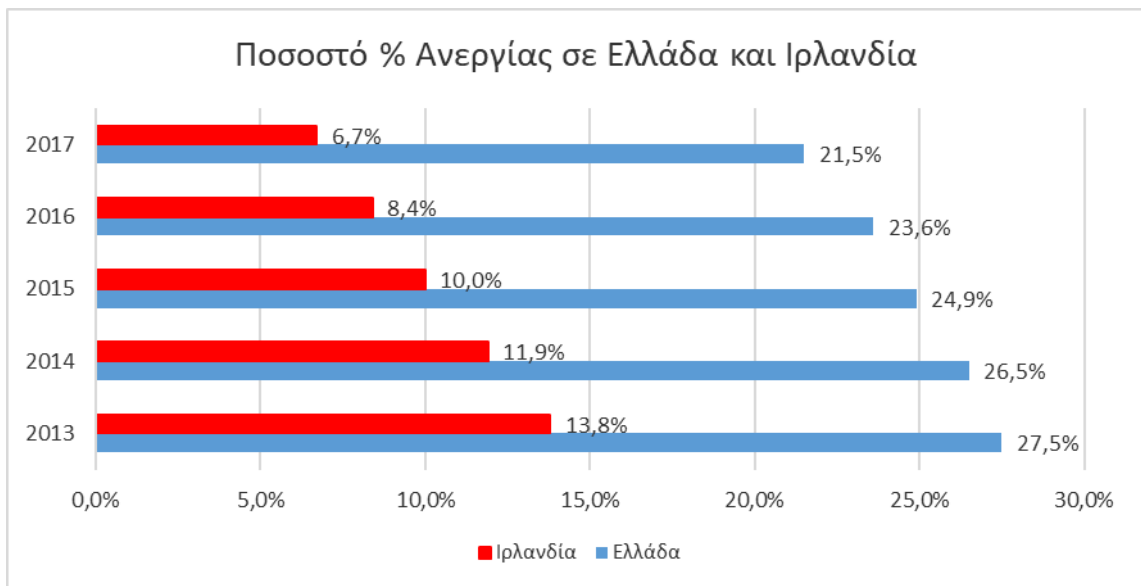
Διάγραμμα 4.10 Ποσοστό % Ανεργίας σε Ελλάδα και Ιρλανδία 2008-2012

Πηγή: <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOORLD>

Σε αυτό το σημείο είναι εμφανές ότι τα ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα ήταν πολύ μεγαλύτερα για το εξεταζόμενο διάστημα, όμως παρά το γεγονός ότι η Ιρλανδία είχε χαμηλότερα ποσοστά δεν παύει να θεωρούνταν ως από τα υψηλότερα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα έφθασε μέγιστο ποσοστό ανεργίας για αυτή την περίοδο 24,4% και η Ιρλανδία το 15,5%. Συγκρίνοντας τα μεγαλύτερα ποσοστά τους βλέπουμε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά της τάξεως του 8,9%.

Διάγραμμα 4.11 Ποσοστό % Ανεργίας σε Ελλάδα και Ιρλανδία 2013-2017

Πηγή: <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

Σύμφωνα με διάγραμμα 4.11 η πορεία της Ιρλανδίας ως προς το ποσοστό της ανεργίας αρχίζει να ανακάμπτει παρουσιάζοντας κλιμακωτή μείωση για κάθε έτος από το 2013 μέχρι και το 2017. Παρόμοια κλιμακωτή πτώση της ανεργίας παρουσιάζει και η αγορά εργασίας στην Ελλάδα, όμως με πολύ πιο αργό ρυθμό. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι το 2017 η Ιρλανδία κατέγραψε ανεργία 6,7%, παρόμοιο ποσοστό με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν αντιμετώπισαν ύφεση ή δεν μπήκαν σε μηχανισμό στήριξης για την διάσωση της οικονομίας τους όπως για παράδειγμα η Σουηδία και το Βέλγιο με ανεργία 6,7% και 7,2% αντίστοιχα.

4.5 Σύγκριση Μεταξύ Ελληνικού Εργασιακού Μοντέλου και Δανικού Εργασιακού Μοντέλου

Είναι ευρέως γνωστό ότι αρκετές χώρες εμφανίζουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους ως προς το εργασιακό μοντέλο που εφαρμόζουν και ακολουθούν για το εργατικό δυναμικό τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι φανερό ότι έχει διευρυνθεί ως προς τα μέλη της σε πολύ μεγάλο βαθμό αριθμώντας πλέον σε 28 χώρες, αν αναλογιστούμε ότι μέχρι και το 1995 είχε στις τάξεις της 15 χώρες. Τα εργασιακά μοντέλα που ακολουθούνται είναι διαφορετικά μεταξύ του από χώρα σε χώρα καθώς είναι επηρεασμένα από την πορεία της οικονομίας σε κάθε χώρα-μέλος, από την παραγωγική της δυνατότητα, από το βαθμό των επενδύσεων που γίνονται, από το ρυθμό αύξησης του πληθωρισμού και από τις συνδικαλιστικές ενώσεις. Δύο από τις χώρες που θα μελετήσουμε και θα συγκρίνουμε στη συνέχεια είναι η Ελλάδα και η Δανία.

Η Ελλάδα από την πλευρά της έχει αρκετές ιδιαιτερότητες, επίσης σχετικά με το βαθμό ανάπτυξης και εξέλιξης του κοινωνικού κράτους βρίσκεται αρκετά βήματα πίσω σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυρίως του βορρά. Η πολιτική που ακολουθείται στην επιδότηση των ανέργων, καθώς και στις ενέργειες επανένταξης τους είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ελλιπούς κοινωνικού κράτους. Η χρονική διάρκεια του επιδόματος που λαμβάνουν οι μη έχοντες εργασία δεν ξεπερνά τους 12 μήνες δημιουργώντας εισοδηματικά προβλήματα στους μακροχρόνια ανέργους. Ειδικά αν λάβουμε υπόψη και ότι το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στην Ελλάδα για τα τελευταία 5 έτη έφτασε σχεδόν το 73%. Επίσης, φορείς που ασχολούνται με την προώθηση της εργασιακής απασχόλησης (ΟΑΕΔ) έχουν μικρότερο ρόλο από όσο θα έπρεπε μη μπορώντας να βοηθήσουν αποτελεσματικά στη μείωση της ανεργίας παρά μόνο σε πολύ μικρό ποσοστό.

Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα έχει να αντιμετωπίσει ένα ακόμη πολύ σημαντικό πρόβλημα αυτό της αδήλωτης εργασίας που σύμφωνα με ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν από τον ΕΦΚΑ και το ΣΕΠΕ έφθασε για το 2017 στα επίπεδα του 16,2%. Οι κλάδοι που παρουσιάζεται είναι κυρίως στον αγροτικό, στο κλάδο της εστίασης και της εποχιακής εργασίας και στον κλάδο των κατασκευών.¹¹⁰

Τέλος, το επίπεδο των μισθών που μας βοήθα να υπολογίσουμε το ύψος της αποζημίωσης σε περίπτωση απόλυσης του εργαζομένου μας εμφανίζει ένα πρόσθετα πρόβλημα. Η κοινωνική προστασία του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα περιλαμβάνει μέτρα τα οποία είναι:

- Για επιχειρήσεις που απασχολούν από 20 έως 150 άτομα υπάρχει όριο ομαδικών απολύσεων μέχρι και 6 εργαζόμενους κάθε μήνα.
- Για επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 150 εργαζόμενους ορίζεται μηνιαίο ποσοστό απολύσεων 5%, δηλαδή μέχρι και 30 άτομα.
- Σε περίπτωση επιθυμίας ομαδικών απολύσεων από τον εργοδότη επιβάλλεται να προβεί σε μια σειρά ενεργειών όπως: δημιουργία οικονομοτεχνικής έκθεσης, ενημέρωση για το γεγονός αυτό των εκπροσώπων των εργαζομένων, γραπτή κοινοποίηση των λόγων που των αναγκάζουν να πραγματοποιήσει ομαδική απόλυση.¹¹¹

---

¹¹⁰ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 270

¹¹¹ Ινστιτούτο Εργασίας (ΙΝΕ), (2012-2015), Δίκτυο Υπηρεσιών Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής, Αθήνα

- Στις επιχειρήσεις που έχουν στο δυναμικό τους κάτω από 20 εργαζομένους (αποτελούν περίπου το 98% του συνόλου των επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα) υπάρχουν ελεύθερες απολύσεις και δεν εφαρμόζεται ο θεσμός των ομαδικών απολύσεων.¹¹²

Η κατάταξη της Ελλάδας στις χώρες όπου οι κοινωνικές σχέσεις παρουσιάζουν κλίμα σύγκρουσης είναι πολύ υψηλή σε σχέση με τις σκανδιναβικές χώρες όπου οι κοινωνικές σχέσεις έχουν συναινετικό κλίμα και παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο κοινωνικού διαλόγου. Ακόμη, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις στην αγορά εργασίας της Ελλάδας (επιχειρησιακές και κλαδικές συμβάσεις) δεν περιέχουν συχνά στο πρόγραμμά τους θέματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Από την άλλη πλευρά εξετάζοντας το μοντέλο της Δανίας παρατηρούμε ότι πρόκειται για μια από τις πιο ελαστικές αγορές εργασίας στον κόσμο, με πολύ ενισχυμένη παρουσία της κοινωνικής πρόνοιας προς τους εργαζόμενους. Στην συγκεκριμένη χώρα επικρατεί για την εργασία ο όρος ευελιξία με ασφάλεια (flexicurity), δηλαδή μια ιδιαίτερα ευέλικτη αγορά εργασίας με εκσυγχρονισμό της εργατικής νομοθεσίας. Στηρίζεται σε τρία δεδομένα τα οποία είναι α) ευκολία απόλυσης – πρόσληψης, β) ικανοποιητική αναπλήρωση των απολαβών του ανέργου και γ) έμφαση σε ενέργειες που στοχεύουν στην επανένταξη και κατάρτιση των ανέργων. Πιο αναλυτικά, το δανικό μοντέλο εμφανίζει τα εξής στοιχεία:

- Για ατομικές απολύσεις υπάρχουν χαμηλές σχετικά αποζημιώσεις σε σύγκριση με το μισθολογικό επίπεδο των απολαβών.
- Για επιχειρήσεις με εργαζομένους από 100 έως 300 άτομα υπάρχει όριο ομαδικών απολύσεων 10% σε μηνιαία βάση.
- Η αναπλήρωση του μισθού του ανέργου από το επίδομα ανεργίας του φθάνει το 85% με 90%.
- Η διάρκεια επιδότησης του ανέργου εργατικού δυναμικού φθάνει τα 4 έτη.
- Ο μέσος όρος διάρκειας της ανεργίας είναι περίπου στους 6 μήνες λόγω του συστήματος κατάρτισης.
- Το ποσοστό ανεργίας για το 2017 ήταν στο 5,8% και η ανεργία για διάστημα πάνω από 12 μήνες αριθμούσε σε ποσοστό μόλις του 1% των ανέργων.
- Το ποσοστό απασχόλησης που φθάνει περίπου στο 75%.

¹¹² Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 271

- Κινητικότητα εργασίας που αγγίζει το 30% για κάθε έτος.¹¹³

Για να είναι σε θέση το μοντέλο αυτό να εφαρμόζει και να παρέχει όλα τα παραπάνω έχει στηριχθεί σε παράγοντες όπως:

- Υψηλή χρηματοδότηση του κράτους για την αντιμετώπιση της ανεργίας.
- Ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου και δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ των συνδιαλεγόμενων μερών.
- Ποσοστά συνδικαλισμού που φθάνουν μέχρι και το 85%.
- Σε περίπτωση άρνησης μία προτεινόμενης θέσης εργασίας από τον εργαζόμενο επέρχεται μείωση στο ποσοστό του επιδόματος ανεργίας.
- Ποσοστό φορολογίας που φθάνει το 50% του ΑΕΠ (από τους υψηλότερους δείκτες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.)¹¹⁴

Γίνεται λοιπόν απόλυτα κατανοητό ότι μπορεί η ευελιξία της εργασίας στη Δανία να γίνεται στο μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως η πρόνοια (ύψος επιδόματος ανεργίας, διάρκεια επιδόματος ανεργίας) σε συνδυασμό με τα προγράμματα κατάρτισης αλλά και την ελευθερία ενεργειών στις επιχειρήσεις έχει φέρει αποτελέσματα που είναι επιθυμητά. Τονίζουμε ότι ο μέσος όρος ανεργίας στην Δανία για τα έτη από το 2013 μέχρι και το 2017 σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν ξεπέρασε το 6,3%. Αντίθετα η Ελλάδα είχε μέσο όρο ανεργίας για το ίδιο διάστημα 24,8% διαφορά που φθάνει το 18,5%, συμπεριλαμβανομένης και της υποδεέστερης κοινωνικής πρόνοιας σε σχέση με τη αντίστοιχη της Δανίας.

Για πιο αποτελεσματική και άμεση σύγκριση του δανικού εργασιακού και κοινωνικού μοντέλου με το ελληνικό και την διαπίστωση των διαφορών τους παρέχονται μερικά χρήσιμα δεδομένα. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί είναι για το έτος 2017 και προέρχονται από τον OECD data, την ΕΛΣΤΑΤ και την TradingEconomics (ο πίνακας 4.7 έχει υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής).

---

¹¹³ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 269

¹¹⁴ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 269

Πίνακας 4.7 Σύγκριση Δανικού-Ελληνικού Εργασιακού-Κοινωνικού Μοντέλου

Δείκτης	Ελλάδα	Δανία
Φορολογία ΑΕΠ %	38,5%	45,9%
Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	15%	55%
Διαθέσιμες Θέσεις Εργασίας	11.827	32.318
Πραγματικοί Μέσοι Συντελεστές Φόρων Εταιριών	26%	20%
Ποσοστό % Ανεργίας στους Νέους	43,6%	10,8%
Ποσοστό % Ανεργίας	21,5%	5,8%
Ποσοστό % Ανέργων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	4,2%	17,2%
Ποσοστό Ανέργων Άνω του 1 Έτους	72,7%	22,6%
Διάρκεια Επιδότησης Ανέργων	1 Έτος	4 Έτη
Αναπλήρωση Μισθού Ανέργων	85% - 90%	50% - 55%
Επίπεδο Διαλόγου	Χαμηλό	Υψηλό
Εργασιακή Κινητικότητα	Χαμηλή	Υψηλή

Πηγή: Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 268-272

Παρατηρούμε ότι σε όλους τους δείκτες η χώρα της Δανίας έχει καλύτερα δεδομένα είτε ποιοτικά είτε ποσοτικά. Αυτό που αξίζει να αναφέρουμε είναι ότι η μεγαλύτερη διαφορά για τα παραπάνω στοιχεία είναι στο ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων που στην Ελλάδα φθάνει το 72,7% και στη Δανία το 22,6%, παρά το γεγονός ότι η διάρκεια του επιδόματος στη Δανία είναι κατά 3 έτη μεγαλύτερη και επίσης παρέχει οικονομικά υψηλότερη επιδότηση.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα
- Ινστιτούτο Εργασίας (ΙΝΕ), (2012-2015), Δίκτυο Υπηρεσιών Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής, Αθήνα
- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα
- Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Ξένα

- Papadopoulos O., (2015), Economic Crisis and Youth Unemployment: Comparing Greece and Ireland, European Journal of Industrial Relations

Διαδίκτυο

- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
- <http://www.businessdictionary.com/definition/temporary-employment.html>
- <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2005/minimum-wages-in-europe>
- <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/eu-member-states/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2017>
- <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=208>
- http://prev.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=216&Itemid=360&lang=el
- <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>

Κεφάλαιο 5

5.1 Υστέρηση και Έμμονη Ανεργία

Ολόκληρη η υφήλιος έχει αντιμετωπίσει καθόλα τη διάρκεια της ιστορίας συχνές κρίσεις στην οικονομία που σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις έχουν οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα την αγορά εργασίας. Τα 10 τελευταία έτη οι οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών είδαν το πρόβλημα της ανεργίας να εξαπλώνεται με γοργό ρυθμό, βλέποντας τα επίπεδα της ανεργίας το 2010 για αυτές τις χώρες να φθάνουν το 8,3% σημειώνοντας την μεγαλύτερη τιμή από το 1980 μέχρι και σήμερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το προηγούμενο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε το 1983 με 7,9% σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Πολλές χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ιρλανδία είχαν μια παγίωση των μεγάλων ποσοστών ανεργίας τουλάχιστον για 4 με 5 χρόνια. Η σταθεροποίηση αυτή της ανεργίας συνοδεύτηκε σε αρκετές περιπτώσεις και με παγίωση ή και μείωση του επιπέδου των τιμών αλλά και των μισθών. Για να σημειωθεί κάποια σχετική ανάκαμψη χρειάστηκε ένα διάστημα κάποιων ετών ειδικά για την χώρα της Ιρλανδίας που δείχνει να επανέρχεται στα προηγούμενα επίπεδα πληθωρισμού και ανεργίας πριν την ύφεση. Δεν μπορούμε να πούμε όμως ότι ισχύει το ίδιο για την περίπτωση της Ελλάδας και της Ισπανίας που παρουσίασαν με μεγάλη καθυστέρηση τάσης επαναφοράς στα επίπεδα ανεργίας πριν την ύφεση. Αναλύοντας τα δεδομένα και τα ποσοστά της ανεργίας για την Ελλάδα θα μπορούσαμε να πούμε ότι για αρκετά έτη παρουσίαζε μια εμμονή στο φαινόμενο αυτό που μας οδηγεί να εξετάσουμε την έννοια της υστέρησης.

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό τα ποσοστά της τρέχουσας ανεργίας καθορίζονται από τα ποσοστά που ήταν η ανεργία στο άμεσο παρελθόν. Πρέπει να επισημάνουμε σε αυτό το σημείο ότι η έννοια της υστέρησης δεν συνδέεται με την έννοια της χρονικής υστέρησης, δεδομένου ότι υποστηρίζει ότι σε περίπτωση που τα ποσοστά της ανεργίας εμφανίσουν αύξηση θα υπάρξουν παράγοντες και μη προβλεπόμενα γεγονότα που θα τα κρατήσουν υψηλά και στα επόμενα χρόνια. Το φαινόμενο της υστέρησης παρουσιάζεται από κάποιους συγκεκριμένους λόγους οι οποίοι θα αναφερθούν στη συνέχεια.¹¹⁵

---

¹¹⁵ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 554

5.1.1 Υστέρηση και Ισχύς των Εργαζομένων

Σύμφωνα με τον παράγοντα αυτό τα άτομα που απαρτίζουν το εργατικό δυναμικό και έχουν εργασία, έχουν τη δυνατότητα σε κάποιο βαθμό να καθορίζουν τα ημερομίσθια. Αν υπάρξει κάποια αστάθμητη μεταβλητή που επηρεάσει και διαταράξει τα ποσοστά της απασχόλησης με πτωτική πορεία και απολυθούν συνάδελφοι από τους κλάδους τους, τότε σε αυτή την περίπτωση οι εργαζόμενοι που θα μείνουν στη δουλειά τους θα προσπαθήσουν να ορίσουν άμεσα τα επίπεδα των ημερομίσθιων. Η προσπάθειά τους αυτή θα γίνει προκειμένου να εδραιώσουν τη δική τους θέση στην επιχείρηση που εργάζονται μη δίνοντας σημασία για την μελλοντική απασχόληση αυτών που απολύθηκαν. Επομένως, μια άνοδος στα ποσοστά της ανεργίας από κάποια εξέλιξη που δεν μπορούσε να προβλεφθεί όπως οικονομική ύφεση, υψηλή φορολογία, μέτρα λιτότητας, πτώση της ανταγωνιστικότητας έχει την τάση να συντηρεί τα νέα δεδομένα στο τομέα της αγοράς εργασίας, δηλαδή την υψηλή ανεργία. Σε περίπτωση όπου δεν υπάρξει κάποια απρόβλεπτη εξέλιξη οδηγούμαστε στην σταθεροποίηση της εργασίας για τα άτομα που απασχολούνται και στην σταθεροποίηση της ανεργίας για τα άτομα που δεν έχουν εργασία αλλά με χαμηλότερα όμως ποσοστά ανεργίας.¹¹⁶

Ως εκ τούτου, η διάσταση του φαινομένου της υστέρησης θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει στενή σχέση με το επίπεδο συναισθημάτων, διαπροσωπικών σχέσεων, εργασιακής αλληλεγγύης ή τα προσωπικά συμφέροντα και την ανάγκη εξασφάλισης εισοδήματος μεταξύ των ατόμων που αποτελούν το εργατικό δυναμικό. Το συγκεκριμένο υπόδειγμα ανήκει στις νεοκλασικές θεωρίες της ανεργίας. Προκύπτει ότι οι μισθωτοί εργαζόμενοι προσπαθούν να καθορίσουν σε ένα βαθμό τους μισθούς σε έναν κλάδο σε υψηλά ή χαμηλά επίπεδα και οι εργοδότες από την πλευρά τους καθορίζουν το βαθμό ζήτησης εργασίας με δεδομένα ημερομίσθια.¹¹⁷

5.1.2 Υστέρηση και Μακροχρόνια Ανεργία

Ένας ακόμη πρόσθετος παράγοντας που πιστεύεται ότι συμμετέχει αποφασιστικά πέρα από τις απρόβλεπτες εξελίξεις στην παρουσία του φαινομένου της υστέρησης της ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατ'επέκταση στην Ελλάδα είναι η άνοδος της μακροχρόνιας ανεργίας. Ειδικότερα, αναφέρουμε ότι σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ ο μέσος όρος της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα έφθασε το 71,7% για την περίοδο 2013-

¹¹⁶ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 555

¹¹⁷ Summers L.H., (1990), Understanding Unemployment, M.I.T. Press, UK

2017. Τρία επιχειρήματα έχουν δημιουργηθεί σχετικά με το θέμα της συσχέτισης της υστέρησης και της μακροχρόνιας ανεργίας.

1. Οι μη έχοντες εργασία όταν παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα άνεργοι (πάνω από 12 μήνες), υποστηρίζεται ότι μειώνονται αισθητά οι τεχνικές και εργασιακές τους ικανότητες καθώς και οι κοινωνική τους αλληλεπίδραση με άλλα άτομα. Κάθε άτομο που έχει εργασθεί στο παρελθόν, έχει αποκτήσει εξειδίκευση, έχει μορφωθεί και γενικά έχει επαγγελματική κατάρτιση και μέσα από την εργασία στην παραγωγή έχει την δυνατότητα να εξελίξει και να βελτιώσει τα προσόντα του. Η μακροχρόνια απουσία ενός ανέργου από την απασχόληση φθίνει όλες του τις δεξιότητες και τον εμποδίζει να αναπτυχθεί σαν εργαζόμενος αλλά και σαν προσωπικότητα. Επιπρόσθετα, οι εργοδότες από την πλευρά τους παρουσιάζουν έντονο δισταγμό για ενδεχόμενη πρόσληψη ενός ατόμου που απέχει για μεγάλο διάστημα από την αγορά εργασίας θεωρώντας ότι θα χαθεί πολύτιμος χρόνος επανεκπαίδευσης και ένταξής του σε μια εργασιακή ομάδα.
2. Η απογοήτευση είναι ένα κύριο χαρακτηριστικό που επικρατεί στις τάξεις των μακροχρόνια ανέργων. Έτσι, είτε κατευθύνονται σε αναποτελεσματικές μορφές αναζήτησης εργασίας είτε κάνουν ελάχιστες απόπειρες να βρουν δουλειά. Το φαινόμενο των απογοητευμένων ανέργων κάνει την εμφάνιση του σε περιόδους με πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας. Μερικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι έχει και κάποια επίδραση στην πρόθεση για συνταξιοδότηση πολύ πιο σύντομα από το αναμενόμενο, όμως κάτι τέτοιο για μια οικονομία που βρίσκεται σε ύφεση μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στα ασφαλιστικά ταμεία.
3. Οι επαγγελματικές ικανότητες και τα προσόντα των ανέργων θεωρείται ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να φανούν προκειμένου να προσελκυστούν από τις επιχειρήσεις σε περίοδο μεγάλης ύφεσης και ανεργίας. Λόγω των ανύπαρκτων θέσεων εργασίας δεν πραγματοποιούνται προσλήψεις και έτσι ως εκ τούτου οι υποψήφιοι εργαζόμενοι δεν έχουν τη δυνατότητα να δείξουν την αξία τους. Οι ελάχιστες θέσεις εργασίας που μπορεί να προκύπτουν κατά τη διάρκεια μεγάλης ανεργίας είναι φυσικό να καταλαμβάνονται από μέρος του εργατικού δυναμικού που έχει πολλά προσόντα είτε επαγγελματικά είτε μορφωτικά. Έτσι, μεγάλο τμήμα του εργατικού δυναμικού παραμένει άνεργο χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν έχει προσόντα και με το πέρασμα του χρόνου και η ανεργία

γίνεται μακροχρόνια για αυτά τα άτομα με αποτέλεσμα να έχουμε παράταση του προβλήματος.¹¹⁸

5.1.3 Υστέρηση και Επενδύσεις

Ένα ακόμη ιδιαίτερο χαρακτηριστικό για την παρουσία της υστέρησης στην ανεργία είναι η απουσία επένδυσης χρημάτων από τις επιχειρήσεις σε μια οικονομία. Η σύνδεση της επένδυσης και της υστέρησης στηρίζεται ότι μια οικονομική κρίση επιφέρει μεγάλη πτώση του αριθμού των μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία καθώς και σε μείωση των χρημάτων που αναμένονταν να τοποθετηθούν για επενδύσεις. Αυτό είναι απόλυτα φυσικό αν συμβαίνει διότι με την παγίωση της κρίσης θα έχουμε αναπόφευκτα μείωση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες. Έτσι, οι επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται τις προθέσεις της αγοράς και ακολουθούν μείωση της παραγωγής τους. Η μείωση της παραγωγής συνεπάγεται σε πρώτο στάδιο με μείωση ή παύση της αναζήτησης προσωπικού και σε δεύτερο στάδιο σε απολύσεις καθώς ο αριθμός των εργαζομένων για τις απαιτήσεις της παραγωγής γίνεται αυστηρά οριοθετημένος.¹¹⁹

Η θεωρία αυτή θα μπορούσαμε να πούμε ότι επιβεβαιώνεται στο παράδειγμα της Ελλάδας με την προτεταμένη ύφεση που ακολουθείται από την αρνητική πορεία του πληθωρισμού, την μείωση του ΑΕΠ που συνεπάγεται με πτώση των επενδύσεων, την πτώση της κατανάλωσης και των κρατικών δαπανών σε συνδυασμό με τα υψηλά ποσοστά της ανεργίας. Επομένως η παραγωγική διαδικασία βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα μη έχοντας τη δυνατότητα παροχής θέσεων εργασίας.

Τέλος, επισημάνουμε ότι η ανεργία ενισχύεται από την έλλειψη επενδύσεων και μείωση της παραγωγής σε μια οικονομία και κατ'επέκταση ενισχύει το φαινόμενο της υστέρησης. Οι επενδύσεις δεν πρέπει να θεωρούνται ότι έχουν στόχο μόνο την άμεση τόνωση της ζήτησης. Πρέπει να προσδοκούν να βελτιώσουν το σύνολο της οικονομίας μακροχρόνια με την αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγής και τις κατανάλωσης.¹²⁰

---

¹¹⁸ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 559

¹¹⁹ Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα, σελ 560

¹²⁰ Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα σελ. 294

5.2 Αντιμετώπιση της Ανεργίας

Η ανεργία σε παγκόσμιο επίπεδο είναι σημαντικό να περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό προκειμένου να υπάρξει ενίσχυση του εισοδήματος και αύξηση της κατανάλωσης για την καλύτερη ροή της οικονομίας. Ειδικότερα, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρειάζονται πρόσθετες ενέργειες για την καλύτερη του δείκτη απασχόλησης και της αγορά εργασίας. Επίσης, σε ορισμένες χώρες απαιτείται εντατικότερη προσπάθεια και μεγαλύτερη έμφαση για να επιτευχθεί αυτό. Μέσα σε αυτές τις χώρες που χρειάζονται μεγαλύτερη σημασία για αρχικά περιορισμό και έπειτα μείωση της ανεργίας βρίσκεται και η Ελλάδα.

Στη συνέχεια παραθέτονται τρόποι και προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτού του σημαντικού προβλήματος, που στη χώρα μας γνώρισε τα τελευταία χρόνια ραγδαία εξάπλωση, φθάνοντας να ταλανίζει σχεδόν τα 3/10 του εργατικού δυναμικού και κατ'επέκταση και των προσώπων που εξαρτώνται από αυτούς.

5.2.1 Αύξηση της Ανταγωνιστικότητας Μέσω της Παραγωγικότητας

Ένα από τα σημαντικότερα πρόβλημα που αντιμετώπισε η Ελλάδα καθόλα τη διάρκεια της ύφεσης και συνεχίζει να αντιμετωπίζει είναι ότι η εγχώρια παραγωγή δεν θεωρείται αυξημένη σε σχέση με των υπόλοιπων χωρών ειδικά αυτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παραγωγικότητα της Ελλάδας βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, γνωρίζουμε ότι η παραγωγικότητα είναι τα προϊόντα που δημιουργήθηκαν προς το σύνολο των παραγωγικών συντελεστών (εργασία, κεφάλαιο, εξοπλισμός) που χρησιμοποιούνται. Ακόμη, τονίζουμε ότι τα επίπεδα της ανταγωνιστικότητας για την χώρα είναι επίσης σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας δεν μπορεί να έρθει χωρίς την ενίσχυση της παραγωγής, τα αποτελέσματα της οποίας δεν θα είναι απλά για το παρόν αλλά θα έχουν κυρίως μακροπρόθεσμο στόχο.

Η αύξηση στην παραγωγή μπορεί να έρθει αναμφισβήτητα μέσω των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην επικράτεια και είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας αν αναλογιστούμε ότι η ελληνική βιομηχανία περνάει μια παρατεταμένη και ασταμάτητη περίοδο ύφεσης παραμένοντας μη ανταγωνιστική. Συγκεκριμένα ο κλάδος της μεταποίησης με επιχειρήσεις που απασχολούσαν περισσότερους από 250 εργαζομένους μειώθηκαν από 141 σε 106 από το 2008 μέχρι στις αρχές του 2016. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πέρα

από την αισθητή αύξηση του αριθμού ανέργων να πληγεί και η παραγωγή και να χαθούν περίπου 3 δισεκατομμύρια ευρώ παραγόμενης αξίας.¹²¹

Ένας τρόπος αύξησης της παραγωγικότητας εκτός των νέων επενδύσεων και αύξηση του χρηματικών δαπανών τους από εταιρείες είτε του εσωτερικού είτε του εξωτερικού, είναι η δημιουργία οριακών βελτιώσεων. Κάθε επιχείρηση και οργανισμός μέσα από αυτές τις βελτιώσεις θα πραγματοποιήσει αλλαγές στα υπάρχοντα δεδομένα και επίπεδα. Αυτά είναι: στις μεταβλητές που σχετίζονται με σύνολο των απασχολούμενων και τις συνθήκες εργασίας που επικρατούν σε κάθε επιχείρηση ξεχωριστά, στις μεταβλητές που σχετίζονται με τον τρόπο της διοίκησης, των ημερομίσθιων και στις μεταβλητές που σχετίζονται με τα άτομα που ηγούνται σε μια επιχείρηση και διαμορφώνουν το εργασιακό κλίμα αλλά και καθοδηγούν το προσωπικό.¹²² Η τελευταία μεταβλητή είναι ιδιαίτερα σημαντική και ως προς την ψυχολογία ενός εργαζομένου καθώς όταν απασχολείται σε μια επιχείρηση όπου οι εργασιακές συνθήκες είναι άψογες και παράλληλα καθοδηγείται από άτομα (ηγέτες) που εμπιστεύεται και τον εμπνέουν τότε δημιουργούνται περισσότερα κίνητρα που τον παρακινούν στην αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων. Αυτές οι αλλαγές θα μπορούσαν να επιφέρουν μία αλλαγή και πιθανόν μια αύξηση στο δείκτη της εργατικής παραγωγικότητας όπου μετράει το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν για κάθε ώρα εργασίας.

Σύμφωνα με τον OECD data και τις μετρήσεις που πραγματοποίησε (συμπεριλαμβανομένου και προβλέψεις) για την περίοδο 2013-2019 για την εργατική παραγωγικότητα (labor productivity) στις χώρες της Ευρωζώνης διαπιστώνουμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση με 0,94 μονάδες και η Ιρλανδία βρίσκεται στην πρώτη θέση με 1,94 μονάδες.¹²³

---

¹²¹ <http://www.kathimerini.gr/883292/article/oikonomia/epixeirhseis/neo-kyma-apoviomhxanishs-sth-xwra-me-loyketa-se-paragwgikes-monades>

¹²² <http://www.elzoni.gr/html/ent/475/ent.14475.asp>

¹²³ <https://data.oecd.org/lprdy/labour-productivity-forecast.htm#indicator-chart>

5.2.2 Εισροή Επενδύσεων στην Ελληνική Αγορά

Η ύπαρξη και η αύξηση των επενδύσεων διαμέσου είτε επιχειρήσεων του εσωτερικού είτε του εξωτερικού (πολυεθνικές) μπορεί να φέρει μια πτώση στα επίπεδα της ανεργίας. Αυτό συμβαίνει διότι, όταν για παράδειγμα μια εταιρεία της αλλοδαπής επιλέξει μια χώρα για να εισχωρήσει και να δραστηριοποιηθεί (δημιουργία παραγωγικών μονάδων, κατασκευή καναλιών διανομής) τότε αυτόματα δημιουργούνται και απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό. Η εταιρεία προερχόμενη από το εξωτερικό θα διαθέσει κεφάλαιο προκειμένου να επεκταθεί και να αυξήσει τον κύκλο εργασιών της. Τα χρήματα που θα διαθέσει ένα μέρος τους θα είναι για μισθούς σε θέσεις εργασίας που θα απαιτούνται για την λειτουργία της νέας μονάδας. Οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν για διοικητικό και εργατικό προσωπικό για μια παραγωγική μονάδα θα καλυφθούν σε ένα αρκετά μεγάλο βαθμό από το υπάρχον εργατικό δυναμικό της χώρας που επιλέχθηκε για εισχώρηση. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της ανεργίας της εκάστοτε χώρας. Επίσης, το ίδιο αποτέλεσμα θα προκληθεί εφόσον και κάποια εταιρεία που λειτουργεί εντός της χώρας θελήσει να επεκταθεί και δημιουργήσει νέες απαιτήσεις σε εργατικό δυναμικό. Όπως γίνεται αντιληπτό σε περίπτωση που πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε μεγάλη κλίμακα το ποσοστό της ανεργίας μια οικονομίας θα μειωθούν σημαντικά, παράλληλα θα επέλθει και μία αύξηση στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ.

Όταν αναφερόμαστε σε μια πολυεθνική εταιρεία εννοούμε έναν σχετικά μεγάλο οργανισμό ο οποίος δραστηριοποιείται, παράγει, διανέμει, πουλάει αγαθά ή υπηρεσίες σε πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν περιορίζεται στα πλαίσια μόνο μιας αγοράς αλλά εισχωρεί σε άγνωστες αγορές για αυτόν λαμβάνοντας υπόψη κάποιους παράγοντες. Μερικοί από αυτούς τους παράγοντες είναι: το επίπεδο των ημερομίσθιων, οι τιμές των πρώτων υλών, η φορολογία και οι γραφειοκρατία που απαιτείται για την έναρξη της δραστηριοποίησης της επιχειρήσεις. Στην ελληνική περίπτωση υπάρχει η διαπίστωση για τη μη δυνατότητα του δημόσιου τομέα λόγω των μεταρρυθμίσεων, των δημοσιονομικών μέτρων, και την απουσία πόρων για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επομένως, κρίνεται αναγκαίο να πραγματοποιηθεί η αύξηση της απασχόλησης διαμέσου του ιδιωτικού τομέα από επιχειρήσεις είτε του εσωτερικού είτε του εξωτερικού με την μορφή των επενδύσεων.

Για μια βαθύτερη ανάλυση της σημασίας των επενδύσεων σε μια οικονομία θα αναφερθούμε σε μια κατηγορία επενδύσεων, στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Foreign Direct Investments). Πρόκειται για επενδύσεις που αφορούν τη δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων στην αλλοδαπή και αυτές οι επιχειρήσεις που δημιουργούνται υπάγονται πλήρως ή μερικώς στην μητρική επιχείρηση. Πιο συγκεκριμένα, οι ξένες επενδύσεις με την μορφή αυτή μετακινούν ανάλογα με την χώρα που εισχώρησαν πρώτες ύλες, κεφάλαιο, τεχνολογία και εξοπλισμό. Ακόμη, η μητρική επιχείρηση στην οποία υπάγεται μια θυγατρική της διαμορφώνει τις αποφάσεις και δίνει κατεύθυνση για την λειτουργία της. Μία επιχείρηση για να χαρακτηριστεί ως πολυεθνική είναι αναγκαίο να έχει άμεσες ξένες επενδύσεις. Αυτό απαιτείται διότι μια πολυεθνική εταιρεία πρέπει να έχει από τρεις και άνω μονάδες παραγωγής και αυτές να είναι σε άλλες χώρες. Το τελικό αγαθό ή υπηρεσία που είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής της διαδικασίας διατίθεται προς πώληση χωρίς να έχει σημασία η χώρα που παρήχθη.¹²⁴

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις όταν πραγματοποιούνται σε μια χώρα φέρουν και εισροές κεφαλαίων. Οι εισροές θα επηρεάσουν μια οικονομία αυξάνοντας το ΑΕΠ και την παραγωγή και ως εκ τούτου και τα επίπεδα της ανεργίας. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα υπήρχε σημαντικό πρόβλημα στις επενδύσεις λόγω των υψηλών φορολογικών επιχειρηματικών συντελεστών και της πολιτικής αστάθειας λόγω των συνεχόμενων εκλογικών αναμετρήσεων. Στους δύο πίνακες που ακολουθούν, θα δούμε τις εισροές που προκλήθηκαν από την μορφή αυτών των επενδύσεων για κάποιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, για τις ΗΠΑ, για τον Καναδά, για την Κίνα και για την Ρωσία. Η αναφορά γίνεται για δύο χρονικές περιόδους α) 2008-2012 και β) 2013-2017 και οι εισροές είναι σε εκατομμύρια δολάρια. Αρνητικές εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων σημαίνει αποεπένδυση. (Οι πίνακες 5.1 και 5.2 έχουν υποστεί επεξεργασία στα πλαίσια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής)

---

¹²⁴ <https://www.euretirio.com/ameses-xenes-ependyseis/>

Πίνακας 5.1 Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων 2008-2012 (Σε εκατομμύρια δολάρια)

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012
Βουλγαρία	9.855,11	3.385,35	1.549,13	2.052,26	1.697,19
Γαλλία	37.593,43	30.733,49	13.890,09	31.641,91	16.062,05
Γερμανία	8.127,03	23.805,60	65.642,99	67.513,66	28.181,12
Δανία	-742,27	1.045,29	-8.977,40	11.939,23	776,26
Ελλάδα	4.498,63	2.436,36	329,91	1.143,14	1.739,70
ΗΠΑ	306.366,00	143.604,00	198.049,00	229.862,00	199.034,00
Ιρλανδία	-16.452,92	25.715,33	42.804,07	23.544,70	46.923,14
Ιταλία	-10.835,32	20.076,60	9.178,26	34.323,80	92,51
Καναδάς	61.552,52	22.699,68	28.400,44	39.669,30	43.111,01
Κίνα	108.312,00	95.000,00	114.734,00	123.985,00	121.080,00
Κύπρος	1.934,03	3.703,20	17.267,95	-11.725,33	47.199,35
Μ. Βρετανία	92.158,33	89.709,14	58.200,28	42.200,40	55.446,12
Πολωνία	12.283,04	10.039,32	12.796,27	15.925,14	12.423,52
Πορτογαλία	3.548,79	1.611,33	2.424,00	7.428,16	8.857,96
Ρωσία	75.855,70	27.752,26	31.667,97	36.867,77	30.187,66

Πηγή: United Nations Conference on Trade and Development, World Investment Report: Annex Tables, <https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

Η χώρα με τις μεγαλύτερες εισροές κεφαλαίων που έφεραν οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στον παραπάνω πίνακα είναι οι ΗΠΑ (1^η χώρα στην κατάταξη σε όλο τον κόσμο). Η Ελλάδα από την πλευρά της παρά την οικονομική ύφεση στην οποία μπήκε δεν καταγράφει αρνητικές εισροές όπως για παράδειγμα σημειώνει η Ιταλία, η Δανία και η Ιρλανδία το 2008 και η Κύπρος το 2011. Όμως, μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά χαμηλές σε σύγκριση με μια άλλη χώρα που δοκιμάστηκε και αυτή από την παγκόσμια κρίση όπως η Πορτογαλία. Η Ιρλανδία παρά την αποεπένδυση που εμφάνισε το 2008 με εισροές από τις ξένες επενδύσεις να είναι -16.452,92 εκατομμύρια δολάρια στα έτη που ακολούθησαν παρατηρήθηκαν υψηλές εισροές. Παρόλα αυτά στο διάστημα αυτό η Ιρλανδία σημείωνε αύξηση της ανεργίας κάθε έτος από το 2008 και μετά φθάνοντας το 2012 να έχει ποσοστά 15,5%. Όμως, η συνεχής παρουσία Άμεσων Ξένων Επενδύσεων παρά τα προβλήματα που αντιμετώπισε έφερε θετικά αποτελέσματα στην επόμενη πενταετία για τα επίπεδα της ανεργίας της, μειώνοντας τα σε προ κρίσης επίπεδα.

Πίνακας 5.2 Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων 2013-2017 (Σε εκατομμύρια δολάρια)

Χώρα	2013	2014	2015	2016	2017
Βουλγαρία	1.837,23	1.540,20	2.745,94	1.194,31	1.070,66
Γαλλία	34.270,32	2.669,33	45.346,63	35.165,18	49.794,91
Γερμανία	15.573,18	4.863,17	33.276,35	16.982,40	34.726,28
Δανία	907,62	4.682,31	3.616,13	-159,39	-3.114,70
Ελλάδα	2.817,47	2.687,67	1.271,87	3.068,71	4.046,05
ΗΠΑ	201.393,00	201.734,00	465.765,00	457.126,00	275.381,00
Ιρλανδία	46.624,95	37.413,88	215.791,12	14.522,67	28.974,62
Ιταλία	24.272,56	23.223,00	19.628,26	22.243,01	17.077,15
Καναδάς	69.391,14	58.933,19	45.602,45	37.297,43	24.243,75
Κίνα	123.911,00	128.500,00	135.610,00	133.710,00	136.320,00
Κύπρος	-6.494,67	736,16	7.465,93	2.118,17	6.343,34
Μ. Βρετανία	51.675,81	24.690,24	32.720,42	196.130,49	15.090,04
Πολωνία	2.734,02	14.268,74	15.270,83	13.927,83	6.433,52
Πορτογαλία	2.701,95	2.998,79	6.926,33	6.309,69	6.945,61
Ρωσία	53.397,14	29.151,66	11.857,81	37.175,77	25.284,03

Πηγή: United Nations Conference on Trade and Development, World Investment Report: Annex Tables, <https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

Βλέπουμε ότι οι ΗΠΑ παραμένει στην πρώτη θέση και στον πίνακα 38 στην συγκεκριμένη κατάταξη παγκοσμίως σημειώνοντας ακόμη μεγαλύτερη αύξηση στις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων για στην περίοδο 2013-2017 σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Παράλληλα, βλέπουμε ότι στα επίπεδα της ανεργίας της σημείωσε πτώση όπου το 2012 ήταν στο 8,1% και το 2017 μετρήθηκε στο 4,4%. Εξετάζοντας και την πλευρά της Ιρλανδίας βλέπουμε ότι συνέχισε την ανοδική της πορεία στις εισροές από τις επενδύσεις φθάνοντας τα 215.791.12 εκατομμύρια δολάρια για το 2015 όπου σημείωσε και την μεγαλύτερη αύξηση του ΑΕΠ από όλες τις χώρες φθάνοντας στο 25,5% Τα επίπεδα της ανεργίας της για το έτος αυτό ήταν στο 10% και έφθασαν το 2017 στο 6,7% επιβεβαιώνοντας την ανοδική της πορεία. Για την Ελλάδα επισημάνουμε ότι δεν σημειώθηκαν αρνητικές εισροές από τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και για αυτή την πενταετία αλλά διακυμάνθηκαν σε χαμηλά επίπεδα. Οι μεγαλύτερες εισροές που σημείωσε για αυτή την περίοδο ήταν το 2017 με 4.046.05 εκατομμύρια δολάρια όπου κατέγραψε και τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας με 21,5%.

Κατανοούμε λοιπόν ότι αύξηση των επενδύσεων είναι ένας παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στην πτώση της ανεργίας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό όμως να γίνουν ενέργειες για την προσέλκυση επιχειρήσεων δημιουργώντας θετικό επενδυτικό κλίμα.

5.2.3 Φορολογικά Κίνητρα

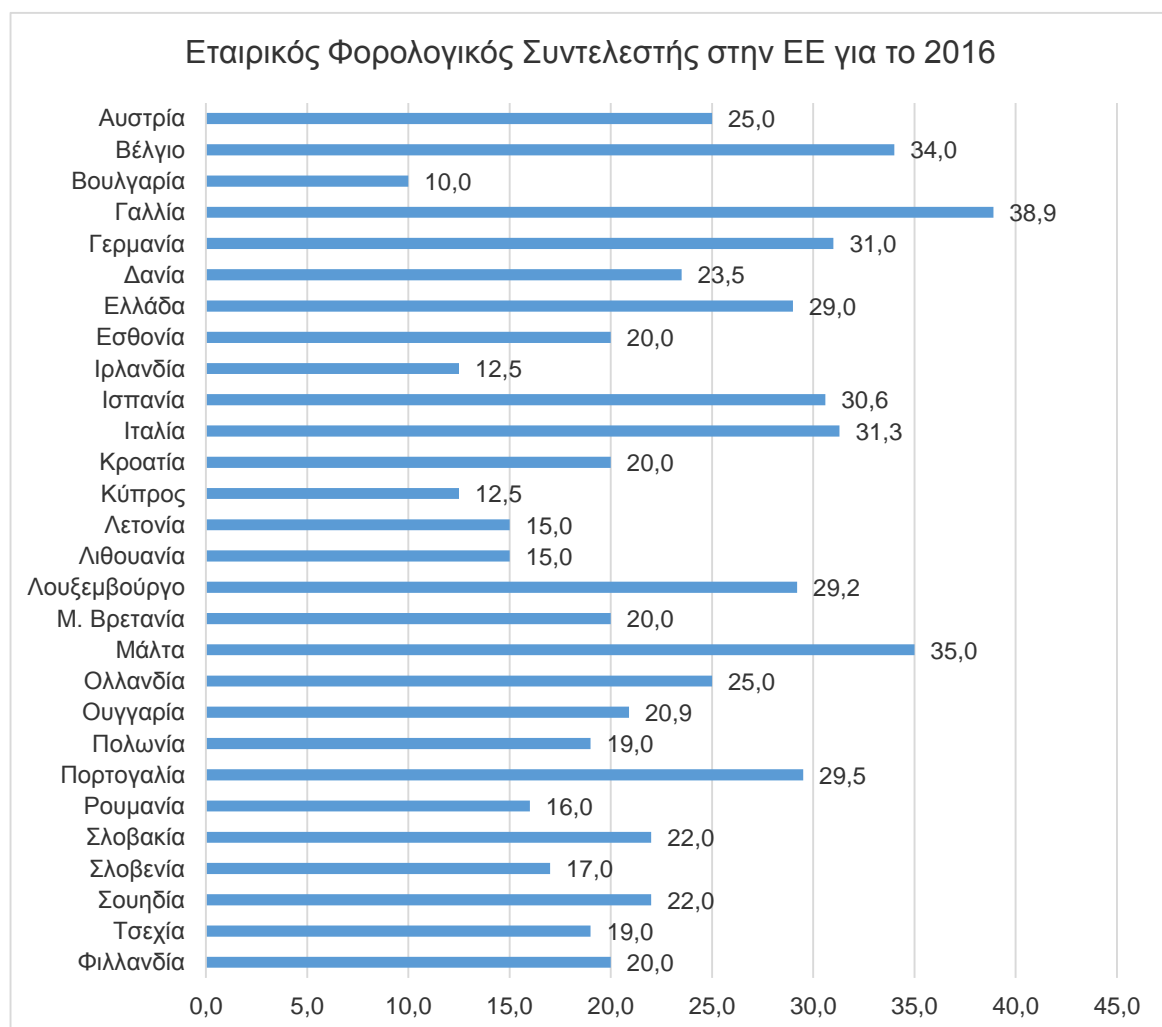
Η φορολογία είναι ένας απαραίτητος παράγοντας σε μια οικονομία καθώς πέρα από πηγή κρατικών εσόδων αποτελεί και μια μορφή δικαιοσύνης για την καταγραφή και πληρωμή φόρων των πολιτών ανάλογα με το εισόδημά τους. Βασικό συστατικό επιτυχίας της φορολογίας είναι η ύπαρξη αντικειμενικών κριτηρίων για τις πληρωμές που καλούνται να καταβάλουν όλα τα φυσικά και εταιρικά πρόσωπα που λαμβάνουν κάποιο εισόδημα.

Η φορολογική πολιτική που θεσπίζει και ακολουθεί κάθε κυβέρνηση είναι δυνατόν να καθορίζει πέρα από τις απολαβές και το επενδυτικό κλίμα για μια χώρα καθώς η φορολογική διαχείριση και τα κίνητρα που παρέχονται έχουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

Στη συνέχεια δίνεται διάγραμμα 5.1 για τα επίπεδα εταιρικού φορολογικού συντελεστή για τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2016.

Διάγραμμα 5.1 Εταιρικός Φορολογικός Συντελεστής στην ΕΕ για το 2016

Πηγή: Centre for European Economic Research, (2016), Effective Tax Levels Using the Devereux/Griffith Methodology, Mannheim

Επισημάνεται ότι μεγάλες αποκλίσεις στους φόρους που αφορούν τις επιχειρήσεις είναι αρκετά πιθανό να δημιουργήσουν γεωγραφικές μετακινήσεις για τις επιχειρήσεις. Αυτό συμβαίνει διότι πολυεθνικές εταιρείες θα αναζητήσουν χώρες που τους παρέχουν φορολογικά κίνητρα για να δραστηριοποιηθούν (παραγωγή, διανομή, πωλήσεις) που θα τους επιτρέψει να εξασφαλίσουν κέρδη αλλά και να προσλάβουν τα κατάλληλα άτομα που επιθυμούν για την αποδοτικότερη λειτουργία τους. Εξετάζοντας το διάγραμμα 5.1 βλέπουμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην 9^η θέση από τις 28 χώρες-μέλη, συντελεστής ιδιαίτερα υψηλός για χώρα που αντιμετωπίζει ύφεση, έλλειψη επενδύσεων και υψηλά ποσοστά ανεργίας. Η χώρα με τον υψηλότερο εταιρικό φορολογικό συντελεστή είναι η Γαλλία με 38,9%, ενώ αντίθετα η χώρα με τον χαμηλότερο συντελεστή

είναι η Βουλγαρία με 10%. Επίσης βλέπουμε ότι χώρες που αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανεργίας όπως η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία έχουν αρκετά μεγάλους εταιρικούς συντελεστές φορολογίας και βρίσκονται στην 4^η θέση (Ιταλία) στην 6^η θέση (Ισπανία) και 7^η θέση (Πορτογαλία) του σχετικού πίνακα. Τα ποσοστά ανεργίας για αυτές τις χώρες για το 2016 ήταν 19,6% για την Ισπανία, 11,7% για την Ιταλία και 11,1% για την Πορτογαλία.

Τέλος, εξετάζοντας ξανά την περίπτωση της Ιρλανδίας βλέπουμε την τεράστια αλλαγή που πραγματοποίησε στο πρόβλημα της ανεργίας, καταγράφοντας σημαντικές μειώσεις των ποσοστών όπως έχουμε αναφέρει και προηγουμένως. Σε αυτό μπορούμε να πούμε ότι σημαντικό παράγοντα έπαιξε ο φορολογικός συντελεστής των επιχειρήσεων που είναι σχετικά ένας από τους χαμηλότερους εντός της Ευρωζώνης. Έτσι και με την συμβολή αυτού του παράγοντα προσελκύοντας επιχειρήσεις και αποτρέποντας τάσεις αποεπένδυση κατάφερε σε σύντομο χρονικό διάστημα να μειώσει θεαματικά την ανεργία αλλά και να αυξήσει το ΑΕΠ της. Η Ελλάδα από την πλευρά της θα ήταν σκόπιμο να μείωνε τους φορολογικούς συντελεστές της προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της εργασιακής απασχόλησης καθώς τα τελευταία έτη καταγράφονται τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εντός της Ευρωζώνης στην οικονομία της σε συνδυασμό με υψηλούς φορολογικούς δείκτες. Η απουσία επενδύσεων ισούται με πολύ αργούς ρυθμούς ανάπτυξης και συνδέεται άμεσα με την παραγωγικότητα όπου στο μέλλον μπορεί να επιφέρει ακόμη πιο αντίξοες καταστάσεις στην αγορά εργασίας.

Συνεχίζοντας την ανάλυση δεδομένων και στοιχείων για τη φορολογία δίνεται ακόμη ένα διάγραμμα που παρουσιάζει για τις 28 χώρες-μελη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον ονομαστικούς συντελεστές φόρου εισοδήματος για τις επιχειρήσεις για το έτος 2016.

Διάγραμμα 5.2 Ονομαστικός Εταιρικός Φορολογικός Συντελεστής Εισοδήματος στην ΕΕ για το 2016

Πηγή: Centre for European Economic Research, (2016), Effective Tax Levels Using the Devereux/Griffith Methodology, Mannheim

Οι φόροι που σχετίζονται με το εισόδημα των επιχειρήσεων έχουν όπως γίνεται αντιληπτό μεγάλη επιρροή στην επενδυτική διάθεση, στην οικονομική ανάπτυξη και στην απουσία της φοροδιαφυγής. Όσο περισσότερα καθαρά κέρδη αναμένεται να εισπραχθούν από επιχειρηματικές δραστηριότητες στα πλαίσια μιας οικονομίας τόσο περισσότερο θα είναι και πόλος έλξης. Έτσι, αφενός οδηγούμαστε στο ότι η απόκρυψη κερδών θα είναι πολύ πιο μειωμένη (περισσότερες εισπράξεις για το κράτος) και αφετέρου θα δημιουργούνται περισσότερες θέσεις εργασίας. Στο διάγραμμα 5.2 βλέπουμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην 4^η θέση σχετικά με τον ονομαστικό εταιρικό φορολογικό συντελεστή εισοδήματος.

5.2.4 Εφαρμογή Ενεργητικών Πολιτικών Εργασίας

Οι συγκεκριμένες πολιτικές στην Ελλάδα άρχισαν να εφαρμόζονται από τα μέσα του 1980 με την βοήθεια και τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Με την πάροδο του χρόνου αυτές οι πολιτικές κρίνονται ακόμη πιο αναγκαίες καθώς η Ελλάδα αντιμετωπίζει πιο έντονα από κάθε άλλη χώρα στην ΕΕ το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας για το εργατικό δυναμικό. Η έλλειψη πόρων και τα κριτήρια που υπάρχουν για το επίδομα ανεργίας εμποδίζουν μεγάλο μέρος των ανέργων να μην έχουν ένα εισόδημα κοινωνικής πρόνοιας. Επίσης η αδυναμία των ελληνικών κυβερνήσεων λόγω της ύφεσης να δημιουργήσεις νέες θέσεις εργασίας ή να αλλάξει τα κριτήρια λήψης επιδόματος και να εφαρμοστεί μια πιο κοινωνική πολιτική, καθιστά τις ενεργητικές πολιτικές ιδιαίτερα σημαντικές. Πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση κατόπιν αξιολόγησης των ενεργητικών πολιτικών στην Ελλάδα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν λειτουργούν αποτελεσματικά στην τόνωση της προσφοράς θέσεων εργασίας.¹²⁵

Προκειμένου να υπάρξει μια αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της ανεργίας αλλά και κάποια μορφή ενίσχυσης των εισοδημάτων στην ελληνική οικονομία, θα πρέπει οι πολιτικές αυτές να επικεντρωθούν σε περισσότερο στοχευόμενες ενέργειες που θα φέρουν κυρίως μακροπρόθεσμα ή έστω μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένο το Υπουργείο Εργασίας για την καλύτερη κατανομή και διάθεση των περιορισμένων πόρων που θα καλύπτουν πιο ολοκληρωμένα τα προβλήματα του άνεργου εργατικού δυναμικού, θα πρέπει να εστιάσει σε προγράμματα που να αφορούν α) κλάδους της οικονομίας που παρουσιάζουν έντονη δραστηριότητα (τουρισμός, εστίαση), β) σε κλάδους που μπορούν να αυξήσουν το εμπορικό ισοζύγιο μέσω των εξαγωγών όπως γεωργία και μεταποίηση γ) στην καλύτερη ενημέρωση και καθοδήγηση των ανέργων, δ) γεωγραφικές περιοχές με αυξημένα επίπεδα ανεργίας και ε) σε βελτίωση εργασιακών ικανοτήτων με προσαρμογή στις σύγχρονες απαιτήσεις.¹²⁶

---

¹²⁵ Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 156

¹²⁶ <http://www.opengov.gr/minlab/?p=3676>

5.3 Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία είχε στόχο αρχικά να παρουσιάσει ορισμούς έννοιες και κατηγορίες ανεργίας καθώς και την πορεία του πληθωρισμού μαζί με την ανεργία. Επίσης, έγινε μια αναλυτική εισχώρηση στα επίπεδα της ανεργίας και τους τομείς που επηρεάζει, καταγράφοντας παράλληλα και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της και διαστάσεις της, καταλήγοντας σε προτάσεις αντιμετώπισης του φαινομένου.

Με την εκπόνηση της εργασίας 'Ανεργία στην Ελληνική Οικονομία' προκύπτουν μια σειρά από συμπεράσματα. Αρχικά, επιβεβαιώνεται ότι η ανεργία είναι ένα κυκλικό φαινόμενο που απασχόλησε κατά καιρούς όχι μόνο την οικονομία της Ελλάδας αλλά και ολόκληρο τον κόσμο και είναι κυρίως αποτέλεσμα οικονομικής ύφεσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να οφείλεται και σε άλλους παράγοντες πέραν της ύφεσης όπως για παράδειγμα η ανεργία τριβής και η διαρθρωτική ανεργία. Αναλύοντας περισσότερο τις πηγές της ανεργίας είδαμε ότι οφείλεται στην απουσία επενδύσεων, στον αργό έως και αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης τους ΑΕΠ και σε διάφορες μεταβολές της αγοράς εργασίας όπως η τεχνολογία. Ιδιαίτερα η πορεία του ΑΕΠ είναι κρίσιμη καθώς είναι αποτέλεσμα κατανάλωσης, επενδύσεων, κρατικής δαπάνης και εμπορικού ισοζυγίου. Ακόμη, είδαμε ότι η ανεργία πέρα από το πρόβλημα που δημιουργεί στο εισόδημα επηρεάζοντας την κατανάλωση άρα και τον κύκλο της οικονομίας, προκαλεί έντονα προβλήματα μετανάστευσης στην Ελλάδα παραθέτοντας τα ανάλογα στοιχεία. Μάλιστα η μετανάστευση καταγράφεται να έχει κλιμακωτή αύξηση όσο τα επίπεδα της ανεργίας στην ελληνική επικράτεια αυξάνονταν κάθε έτος.

Στη συνέχεια συμπεραίνουμε τη στενή σχέση του πληθωρισμού με την ανεργία που συνδέονται διαχρονικά. Η σχέση τους είναι αντίστροφη, όσο αυξάνεται η ανεργία μειώνεται ο ρυθμός πληθωρισμός και όσο αυξάνεται ο ρυθμός πληθωρισμού μειώνονται τα ποσοστά της ανεργίας. Χαρακτηριστική επιβεβαίωση του παραπάνω συμπεράσματος αποτελεί το διάγραμμα 2.1 του 2^{ου} κεφαλαίου για την ελληνική πραγματικότητα καταγράφοντας τα επίπεδα της ανεργίας και τον ρυθμό αύξησης του πραγματικού πληθωρισμού από το 2008 μέχρι και το 2015. Εμβαθύνοντας στον πληθωρισμό και την ανεργία, παρατηρήσαμε ότι ο πληθωρισμός προέρχεται από τρεις παράγοντες: α) τον

πληθωρισμό κόστους, β) τον πληθωρισμό ζήτησης και γ) τον διαρθρωτικό πληθωρισμό.

Έπειτα, πραγματοποιήθηκε και μια ποσοτική και δημογραφική ανάλυση για τα ποσοστά της ανεργίας. Σε αυτό το σημείο διαπιστώθηκε ότι το πρόβλημα της ανεργίας εκτός του ότι πλήττει το 21,5% του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα το 2017, είναι και έντονα τμηματοποιημένο και δεν έχει ομοιόμορφη κατανομή. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την ηλικία οι νέοι μεταξύ 15 έως 24 ετών έχουν μέσο όρο ανεργίας για την περίοδο 2013-2017 ποσοστό που φθάνει στο 50,4% του εργατικού δυναμικού, το υψηλότερο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό μέσα από την παρούσα εργασία και την υστέρηση και εμμονή της ανεργίας οφείλεται περὰ από την ύφεση και στην έλλειψη δεξιοτήτων και εμπειρίας από τους υποψήφιους εργαζομένους που ζητούν οι εργοδότες για τις θέσεις εργασίας που προκύπτουν. Επιπρόσθετα, βλέπουμε ότι το γυναικείο φύλο αντιμετωπίζει με μεγαλύτερη ένταση και συχνότητα το πρόβλημα της απασχόλησης καθώς για τα τελευταία δέκα έτη από το 2008 μέχρι και το 2017 καταγράφει μέσο όρο ανεργίας 23,10% έναντι 17,2% που έχει το αντρικό φύλο. Επίσης, συμπεραίνουμε ακόμη μια μορφή τμηματοποίησης της ανεργίας με περιοχές όπως της Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας να έχουν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας όπου για την περίοδο 2012-2017 είχε δείκτη ανεργίας στο 27,8%. Επίσης, έχουμε άνοδο της μακροχρόνια ανεργίας που δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο το βιοτικό επίπεδο και την αγορά εργασίας φθάνοντας τα ποσοστά του μέσου όρου ανεργίας για το διάστημα 2013-2017 στο 71,7%. Τα ιδιαίτερα μεγάλα νούμερα της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα συνδέονται στενά με την υστέρηση και εμμονή του φαινομένου. Οι άνεργοι φέρονται όσο μεγαλύτερο διάστημα να μένουν εκτός εργασίας τόσο περισσότερο να χάνουν τις επαγγελματικές τους ικανότητες και να μειώνεται η αυτοπεποίθησή τους. Από την άλλη πλευρά οι εργοδότες δεν φέρονται να είναι πρόθυμοι για προσλήψεις μακροχρόνια ανέργων. Τέλος, αντιλαμβανόμαστε ότι παρά την ανεργία τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο είναι ευκολότερο να απασχοληθούν, καθώς προκύπτει μεγάλος ανταγωνισμός και τα άτομα με χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο δεν προτιμούνται λόγω των περιορισμένων νέων θέσεων εργασίας σε συνδυασμό με την μεγάλη προσφορά εργασίας.

Επίσης, συμπεραίνουμε την έντονη τάση καθιέρωσης ευέλικτων μορφών εργασίας από την έναρξη της ύφεσης στην Ελλάδα και έπειτα ως προσπάθεια

μείωσης της ανεργίας αλλά και μείωσης του εργασιακού κόστους για τις επιχειρήσεις. Όμως τα αποτελέσματα δεν ήταν τόσο ικανοποιητικά αφού υπάρχει έντονη σχέση ανεργίας και εργαζομένων με μερική απασχόληση. Γίνεται επιπλέον ξεκάθαρη η στενότητα του επιδόματος ανεργίας καθώς λόγω της σύνδεσής του με την μακροχρόνια ανεργία έχουμε όλο και λιγότερο αριθμό επιδοτούμενων ανέργων σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τον ΟΑΕΔ. Επιπρόσθετα, η πορεία των μισθών σε μια οικονομία με ανεργία και ύφεση ακολουθεί πτωτική πορεία που επιβεβαιώνεται μέσω ερευνών. Αναλυτικότερα, παρατηρούμε να μικραίνει η ψαλίδα στα επίπεδα του πραγματικού μισθού της Ελλάδας σε σύγκριση με χώρες όπως η Ρουμανία, η Τσεχία, Η Βουλγαρία και η Σλοβακία. Στη συνέχεια ακολουθώντας τη σύγκριση του δανικού μοντέλου εργασίας με το ελληνικό διαπιστώνουμε ότι η ευελιξία της εργασίας αν γίνεται με ασφάλεια (flexicurity), δηλαδή με ύπαρξη αποτελεσματικής κοινωνικής ασφάλειας και μια υγιείς οικονομία με καλό επίπεδο ανάπτυξης μισθών και ΑΕΠ φέρνει θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα, δεν μπορεί να εφαρμοστεί με θετικά αποτελέσματα (μείωση της φτώχειας και αύξηση του βιοτικού επιπέδου) σε μια οικονομία που αντιμετωπίζει προβλήματα ανάπτυξης. Κατανοήσαμε ακόμη την αντίστροφη πορεία της ανεργίας της Ιρλανδίας και της Ελλάδας παρόλο που στράφηκαν αμφότερες σε μηχανισμούς στήριξης για την αποτροπή της χρεωκοπίας. Η Ιρλανδία κατάφερε με ενέργειες όπως θετικό επενδυτικό κλίμα, με αύξηση του ΑΕΠ (25,5% για το 2015) με σταθερούς και χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές (12,5% εταιρικός φόρος εισοδήματος) να φέρει την ανεργία σε επίπεδα προ ύφεσης. Αντίθετα η Ελλάδα παρά τις οικονομικές θυσίες και υπερβάσεις των πολιτών δεν κατάφερε να έχει τέτοια θεαματικά αποτελέσματα.

Τέλος, με βάση τις προηγούμενες αναλύσεις σε αίτια, επιπτώσεις και εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα μπορούμε να συμπεραίνουμε ότι τα αποτελεσματικότερα μέτρα για την καταπολέμηση και μείωση της ανεργίας είναι τα εξής:

- Ανταγωνιστική οικονομία μέσω της παραγωγικότητας
- Εισροή και προσέλκυση επενδύσεων
- Μείωση φορολογικών συντελεστών κυρίως για τις εταιρείες
- Αποτελεσματικότερες ενεργητικές πολιτικές της εργασίας

Δεν έγινε αναφορά στην αντιμετώπιση της ανεργίας για το κράτος σχετικά με αύξηση των δαπανών γιατί κατανοούμε το δύσκολο της οικονομικής κατάστασης και της έλλειψης πόρων. Αντίθετα η ορθότερη φορολογική πολιτική όπως αναφέραμε θα ήταν δυνατό να ήταν πιο αποδοτική σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα
- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα
- Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Ξένα

- Centre for European Economic Research, (2016), Effective Tax Levels Using the Devereux/Griffith Methodology, Mannheim
- Summers L.H., (1990), Understanding Unemployment, M.I.T. Press, UK

Διαδίκτυο

- <https://data.oecd.org/lprdy/labour-productivity-forecast.htm#indicator-chart>
- <http://www.elzoni.gr/html/ent/475/ent.14475.asp>
- <https://www.euretirio.com/ameses-xenes-ependyseis/>
- <http://www.kathimerini.gr/883292/article/oikonomia/epixeirhseis/neo-kyma-apoviomhxanishs-sth-xwra-me-loyketa-se-paragwgikes-monades>
- <http://www.opengov.gr/minlab/?p=3676>
- United Nations Conference on Trade and Development, World Investment Report: Annex Tables, <https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

Σύνολο Βιβλιογραφίας

Ελληνική

- Δεδουσόπουλος Απόστολος, (2000) Θεωρίες της Ανεργίας, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα
- Γερμίδης Δ., (1976), Πληθωρισμός και Συνδικάτα, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ΕΛΣΤΑΤ, (2009), Δελτίο Τύπου: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, Πειραιάς
- ΕΣΥΕ, (1987) Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Απασχολήσεως, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), (2012)
- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2018), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα, σελ 88
- Ινστιτούτο Εργασίας (ΙΝΕ), (2012-2015), Δίκτυο Υπηρεσιών Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής, Αθήνα
- Ινστιτούτο Εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2008), Η Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Καμπύλη Advertising, Αθήνα
- Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., (2002) Μακροοικονομική Ανάλυση και Ελληνική Οικονομία, Τυπωθήτω-Δαρδάνος, Αθήνα
- Κατσιμπρής Γ. (1999), Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική, Θεσσαλονίκη
- Keynes John Maynard, (2001) Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, Εκδόσεις Παπαζήση
- Λιανός Θ. και Μπένος Θ., (1993) Μακροοικονομική Ανάλυση και Δημοσιονομική Πολιτική, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Λαμπρινίδη Μ. Ι., Δημοσιονομική πολιτική για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, Σάκουλας, Αθήνα κεφ. 9
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R., (2006) Εισαγωγή στην Οικονομική, Κριτική, Αθήνα
- Bowles Samuel, Edwards Richard, (1996), Κατανοώντας τον Καπιταλισμό, Gutenberg, Αθήνα
- Πετρινιώτη Ξ., (1989), Αγορές Εργασίας Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, Παπαζήση, Αθήνα
- Σκουτέλης Γεώργιος, (1996), Η ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα
- McCann Philip, (2002), Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Ξένη

- Alchian A., (1950), Uncertainty, Evolution and Economic Theory, Journal of Political Economy 58
- Amiti M. (1998), New Trade Theories and Industrial Location in the EU: A Survey of Evidence, Oxford Review of Economic Policy
- Bade R., Parkin M., (2002) Foundations of Macroeconomics, Addison-Wesley
- Block Fred, (1977) The Origins of International Economic Disorder, Berkely: University of California Press
- Borts G. H. and Stein J.L., (1964) Economics Growth in a Free Market, Columbia University Press, New York
- Centre for European Economic Research, (2016), Effective Tax Levels Using the Devereux/Griffith Methodology, Mannheim
- Chinitz B., (1961), Contrast in Agglomeration: New York and Pittsburgh
- Christodoulakis Nikos, Axioglou Christos, (2016), Underinvestment and Unemployment The Double Hazard in The Euro Area, Bank of Greece, Athens
- Eurostat
- Friedman M., (1968), The Role of Monetary Policy, American Economic Review, USA
- Hughes J. and Perlman R., (1984), The Economics of Unemployment, Harvest Press
- Papadopoulos O., (2015), Economic Crisis and Youth Unemployment: Comparing Greece and Ireland, European Journal of Industrial Relations
- Phillips A. W., (1958), The relation between unemployment and the rates of change of money wage rates in the United Kingdom, 1862-1957, Economica, UK
- Simon H. A., (1952), A Behavioural Model of Rational Choice, Quarterly Journal of Economics
- Shiskin J. and Stein R.L., (1975), Problems in Measuring of Unemployment, Monthly Labor Review 1975
- Standing G., (1983) The notion of Structural Unemployment, International Labour Review
- Summers L.H., (1990), Understanding Unemployment, M.I.T. Press, UK
- Willich H., Weintraub S., A Tax-Based Incomes Policy, Journal of Economic Issues, σελ 1-19

Διαδίκτυο

- http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=74523&Itemid=73&lang=
- <http://www.businessdictionary.com/definition/temporary-employment.html>
- <https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm#indicator-chart>
- <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>
- <https://data.oecd.org/lprdy/labour-productivity-forecast.htm#indicator-chart>
- <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>

- <https://www.economicshelp.org/macroeconomics/monetary-policy/effect-raising-interest-rates/>
- <http://www.elzoni.gr/html/ent/475/ent.14475.asp>
- <https://www.euretirio.com/ameses-xenes-ependyseis/>
- <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2005/minimum-wages-in-europe>
- <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/eu-member-states/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2017>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180402-1?inheritRedirect=true>
- http://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLD
- <https://www.investopedia.com/ask/answers/032515/why-does-unemployment-tend-rise-during-recession.asp>
- <http://www.kathimerini.gr/883292/article/oikonomia/epixeirhseis/neo-kyma-apoviomhxanishs-sth-xwra-me-loyketa-se-paragwgikes-monades>
- <https://www.kepea.gr/aarticle.php?id=208>
- <http://www.oaed.gr/synkentrotika-stoicheia>
- <http://www.opengov.gr/minlab/?p=3676>
- http://prev.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=216&Itemid=360&lang=el
- <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2015-M12>
- <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/2017-M12>
- <https://www.theguardian.com/society/2002/jan/15/socialexclusion1>
- United Nations Conference on Trade and Development, World Investment Report: Annex Tables, <https://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>